

şehir

kültür sanat

EKİM-KASIM-ARALIK 2025

59

KAYSERİ
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

www.kayseri.bel.tr

MİMAR SINAN'IN HİKÂYELERİ

ZİNCİDERE KÖY MUALLİM MEKTEBİ

KAYSERİ DÜĞÜNLERİ

SELÇUKLU SU KANALLARI

MSM KAYSERİ MUTFAK SANATLARI MERKEZİ

bekleriz...

MİLLET BAHÇESİ
OTOPARK 5 YAKINI

#HerŞeyKayseriİçin

ŞEHİR KÜLTÜR SANAT

2025 Sayı: 59 (Ekim-Kasım-Aralık)
Ücretsizdir
Yerel Süreli Yayın
İssn: 2548-0081
E-İssn: 2564-7113

İMTİYAZ SAHİBİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi adına
Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri
Hüseyin BEYHAN

GENEL YAYIN YÖNETMENİ VE SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Salih ÖZGÖNCÜ

YAYIN KURULU

Salih ÖZGÖNCÜ
Erkan KÜP
Mustafa ERDOĞDU

Gürcan SENEM
Fehmi GÜNDÜZ

FOTOĞRAF KURULU

Ali SARAÇOĞLU
Abdullah KOÇ

Nuri KARAKOL
Fatih S. Mehmet ÇOLAK

REDAKSİYON

Rumeysa ERSÖZLÜ

KAPAKTAKİ FOTOĞRAF

Dursun ÇİÇEK

İLETİŞİM

Milli Mücadele Müzesi
Tacettin Veli Mah. İnönü Bulvarı No. 72
38050 Melikgazi / KAYSERİ
T: (0352) 220 70 50 - 90
sehir38@kayseri.bel.tr

şehir

kültür sanat

TASARIM

Deniz DOĞAN

BASKI

Önder Ofset Matbaa
Yenidoğan Mah., 1. Cad., No: 32, Kocasinan, Kayseri
+90 352 331 44 00

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dâhil olmak üzere çoğaltılma hakları yalnızca Kayseri Büyükşehir Belediyesine aittir. Yazılı izin olmadıkça makul alıntılar dışında bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması yasaktır. Yayımlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Rezervasyon İçin
0(850) 346 82 38

başkandan...

Şehir’imizden Selamlar!

Se lam yakınlıktır, bağdır, aidiyettir ve en önemlisi Peygamberimizin sünnetidir. Dergimizin her sayısında şehrimize, Kayseri dışındaki hemşehrilerimize ve bizi takip eden kıymetli okuyucularımıza selam vermek ayrı bir değerdir benim için. Çünkü kitapla, dergiyle, kültürle ve sanatla insanlara selam vermek onlara olan aidiyeti ve bağı her dem hatırlamaktır. Selamın bu biçimde yaygınlaşmasının kültür ve sanat insanlarımız için ne kadar önemli olduğunun farkındayım.

2025 yılının son günlerine geldik. Yine kültürel ve sanatsal faaliyetlerin dolu dolu olduğu bir yıl geçirdik. İşini, amelini sanatlı ve kültürlü yapan nesiller çok önemli bizim için. Yemek kültüründen geleneksel değerlerimize, konferanslardan sempozyumlara, yetiştirme kurslarımızdan entelektüel eğitim ve seminerlerimize dolu dolu bir yılı daha geride bıraktık. Yapamadıklarımız, yetiştiremediklerimiz gelecek günlerin planları ve hedefleridir.

Dergimizin 59. sayısı birbirinden önemli yazılarla dolu.

Bu sayıya şehrimizin sembolü, sadece içinde yaşadığı asrı değil bugünlere de imar eden Mimar Sinan’la başlıyoruz. Tarihçi Muammer Yılmaz hocamız

onun hayatıyla ilgili ilginç kesitler sunuyor. İlgiyle okuyacağınızı umuyorum.

Savaş Karagöz hocamız şehrimizin eğitim-öğretim tarihi açısından önemli olan bir kurumu ele almış. “Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi” yazısı şehrimiz eğitim tarihi açısından önemli ve dikkat çekici bir metin.

Kıymetli şehir tarihçimiz ve hocamız Mehmet Çayırdağ bu sayıda şehrimizin en önemli kıymeti olan su yolları ile ilgili bir yazı kaleme almış. Kayseri su yolları yazısı bir bakıma suyun şehrimizdeki hikâyesi de denilebilir.

Yine şehir tarihçimiz Halit Erkiletli-oğlu şehir tarihimizin bir başka dönemine ve boyutuna değinmiş. “Tıbbın Alfabeti Kayseri” şehir tarihimiz açısından kıymetli bir yazı. İlgiyle okuyacağınızı umuyorum.

Şehrimizin değerli araştırmacı yazarlarından Rasim Deniz hocamız da bu sayımıza Elif Destanı ile katkı veriyor.

Değerli akademisyen Ziya Avşar’ın Bekir Oğuzbaşaran’ın şiirleri ile ilgili yazısı, Mehmet Akif Coşkun’un şehrimiz mekânlarında yaptığı Gezi-Yorum’lar, Ahmet Sıvacı’nın Kaybolan Meslekler, Yüksel Kalkan’ın Şehrin Yüzleri, Orhangazi Serbest’in Kayseri Düğünleri ile ilgili yazıları da birbirinden önemli ve güzel yazılar.

Kitabiyat, Kayseri Sofrası ve Kültürden bölümlerimiz de her zamanki gibi şehrimizdeki kültürel faaliyetler ve etkinliklerimizle ilgili hemşehrilerimizi haberdar ediyor.

Bir sergide, bir kütüphanede, bir konferansta, bir konserde karşılaşmak umuduyla hepinize selamlarımı iletiyor, kitaplarla ve dergilerle dolu bir ömür diliyorum...

Dr. Memduh Büyükkılıç
KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

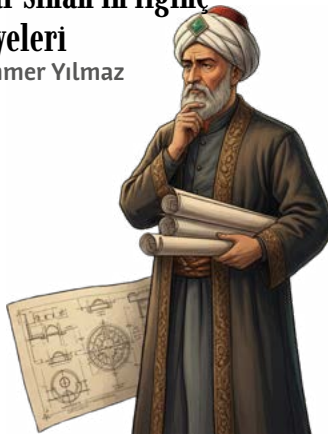
İçindekiler...

PORTRE

Mimar Sinan'ın İlginc Hikâyeleri

Muammer Yılmaz

● 6

ŞEHİR VE EĞİTİM

Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi (1926-1932)

Savaş Karagöz

● 14

TARİH

Kayseri'ye Kuruköprü ve Zincidere Üzerinden Su Getiren Selçuklu Su Kanalları

Mehmet Çayırdağ

● 18

ŞEHİR TARİHİ

Tıbbın Alfabetesi Kayseri, Basil ve Gevher Nesibe Hastaneleri

Halit Erkiletlioğlu

● 22

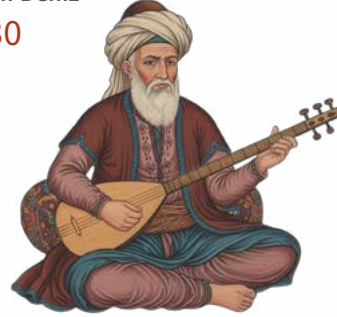

ŞEHİR VE ŞİİR

Pir Sultan Abdal'ın Kısa Hayatı ve Elif Destanı

Rasim Deniz

● 30

ŞEHİR VE EDEBİYAT

Din, Dil ve Tarihimizin Poetik Hafızası Bekir Oğuzbaşaran'ın Şiirleri

Ziya Avşar

● 36

GEZİ-YORUM

Akla Hizmet Söylenceler

M. Akif Coşkun

● 39

ŞEHİR VE FOLKLOR

Uğuroğlu Barlas'ın Kayseri Düğünleri Araştırması Üzerine

Orhangazi Serbest

● 42

KAYBOLAN MESLEKLER

Şiremenli'de Bağlama İmalatı Bitti

Ahmet Sivacı

● 50

ŞEHİRİN YÜZLERİ

Nuh Naci Yazgan ve Bir Yurt Hikayesi

Yüksel Kalkan

● 56

ŞEHİR VE HAYAT

Millet Bahçeleri ve Hobiler

Mustafa Türkmen

● 60

ŞEHİR VE SANAT

Motif Motif Kayseri: Sandıktan Çıkan Hikâyeler

Esra Susal

● 66

KİTAPİYAT

Tarihten Kültüre Kayseri Gastronomisi Kitabı

Mustafa Erdoğan

● 74

SOFRA

Tepsi Mantısı

Şehir Kültür Sanat

● 76

KENT KONSEYİ

Kayseri Kent Konseyi'nin Kültürel Gözlem Çalışmaları

Osman Özsoy

● 78

ENGELSİZ ŞEHİR

Besime Özderici Engelsiz Yaşam Merkezi

Şehir Kültür Sanat

● 83

KÜLTÜRDEN

Haberler

Şehir Kültür Sanat

● 87

Mimar Sinan'ın İlginç Hikâyeleri

MUAMMER YILMAZ

Türk'e şeref, dünyaya ise yüzlerce eser veren bir sanatkâr olarak tarihe damgasını vuran Mimar Sinan; 1490 yılında Kayseri'mizin Ağırnas köyünde dünyaya gelmiş, 98 yaşında (1588) İstanbul'da ölmüştür.

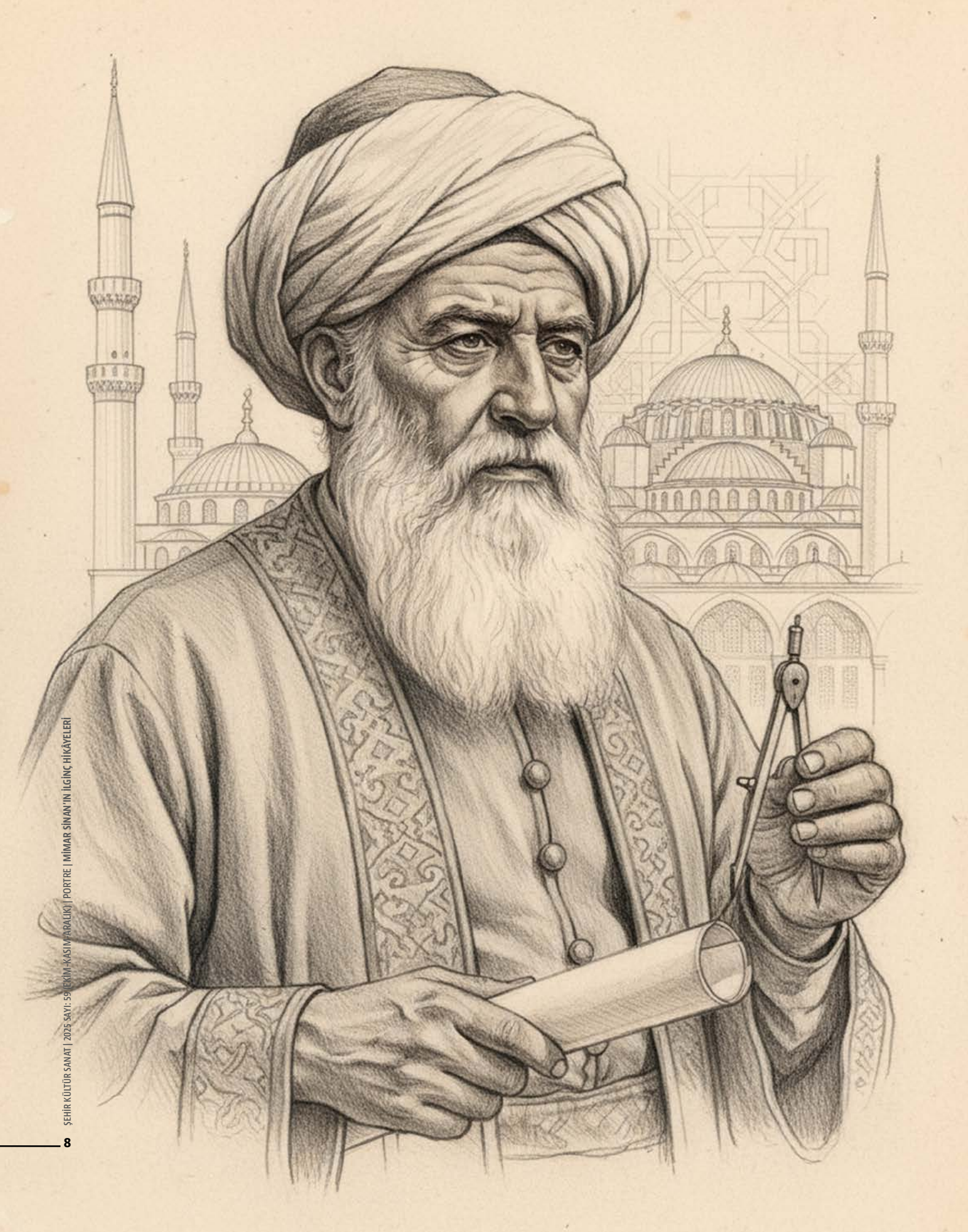
Cihangir Yavuz Sultan devrinde devşirme olarak İstanbul'a gelmiş olan Abdülmennan oğlu Sinan, Kanuni Sultan Süleyman devrinde yeniçeri oldu.

Bundan sonra Sinan için yeni bir hayat ve ikbâl yolu başladı. Belgrad (1521) ve Rodos (1522) seferlerine katılmış, atlı sekban (sınır boylarında sancak beyleri ile eyalet paşalarının idaresinde bulunan asker) olmuş, 1526'da Mohaç Meydan Savaşı'nda hazır bulunmuştur. Zaman zaman Zemberekçibaşılık (zemberek: demir veya pirinçten yapılmış ok) rütbesi ile Alman ve Bağdat seferine (1534) katılmıştır. Dönüşünde haseki olmuş ve Kanuni'nin Korfu, Pulya, Moldovya seferlerinde bulunduktan sonra 1538'de mimarbaşı olmuştur.

Elli yaşında mimarbaşı olan Sinan'ın bu görevi üstlenmesinde eğitimi ve kabiliyetinin yanında sentez yeteneği de büyük rol oynamıştı. Buna ülkeyi gezip görmesi, buralardaki eserleri yakından inceleme fırsatı bulması sebep olmuştu. Yakından gördüğü eserlerin hiçbirini kopya etmedi. Kendi duygularında pişirdiği, kendi yüreğinde inşa ettiği eserlerini dantel dantel taşa işledi, adeta onlara can ve şekil verdi.

Sinan'ın mimarbaşı olduktan sonra verdiği üç büyük eser, onun sanatının gelişmesini gösteren basamaklar gibidir. Bunlardan ilki İstanbul Şehzadebaşı Camii ve Külliyesi'dir. Mimar Sinan'ın en güzel eseri, seksen yaşında iken yaptığı ve ustalık eserim dediği Edirne Selimiye Camii'dir. Süleymaniye Camii ise Mimar Sinan'ın İstanbul'daki en muhteşem eseridir. Kendi tabiriyle kalfalık döneminde yapılmıştır. Yirmi yedi metre çapındaki büyük kubbe, kademe kademe yükselen binanın üzerine gayet nispetli ve ahenkli bir şekilde oturtulmuştur.

Mimar Sinan'ın bilhassa Süleymaniye ve Selimiye camilerinde akustik ve drenaj

(kanalizasyon) sisteminde vardı-
ğı nokta ulaşılmazdır. Öyle ki
günümüz mühendislerine bile
parmak ısırtmaktadır. Camide
verilen vaazın duyulması için
akustik sistemi üzerinde detaylı
bir şekilde çalışmıştır. Bir nokta-
dan çıkan sesin caminin tüm köşe-
lerine eşit şekilde dağılması için
yoğun çaba göstermiştir. Bu gaye
ile Anadolu'dan getirttiği turşu
küplerinden 65 tanesini ağızları
aşağıya bakacak vaziyette içi boş
olarak ana kubbenin etrafındaki
duvarlara yerleştirmiştir. Küple-
rin aralarını da yumurta akı ile
sıvamıştır.

Yine Süleymaniye'nin tava-
nından sarkıtılmış 30 deve
kuşu yumurtası bulunuyor. Bazı
uzmanlara göre, 1557 yılından beri
camide bulunan bu yumurtalar
sağladıkları kokuyla örümcekle-
rin ağ bağlamasını önüyor. Deve
kuşu yumurtası, kuru ve havadar
bir yerde muhafaza edildiğinde
suyunu kaybederek çürüyor ve
insanlar tarafından hissedilme-
yen yaydığı koku nedeniyle örüm-
cekler yaklaşmıyor. Dolayısıyla
o ortamda örümcek barınmıyor
ve bu da ağ oluşumunu önüyor.
Yumurtanın bu özelliği, ortalama
60-70 metre karelik bir alanda etki
gösteriyor.

Muhteşem Süleymaniye Cami-
i'nin yapımı sırasında ilgi çekici
olaylar hem camiyi hem de tari-
himizi daha da renklendirmiştir.

Süleymaniye'nin temeline ilk
taşı Kanuni'nin isteği üzerine Şey-
hülislâm Ebussuud Efendi koyar.
1550'de caminin yapımına başla-
nır, yedi yıl sonra tamamlanır.

Caminin dört minaresi, on
şerefesi vardır. Minareler İstan-
bul'un fethinden sonra gelen ilk
dört sultanı, şerefeler ise onuncu

padişahı temsil eder. O da Kanu-
ni'nin kendisidir.

Külliyenin inşasında hem
Müslümanlar hem de gayrimüs-
limler görev almışlardır. Evliya
Çelebi'miz o güzel üslubuyla, inşaa-
tın uzun sürmesiyle ilgili dikkat
çekici bilgiler vermektedir:

“Bütün Osmanlı ülkesinde ne
kadar usta mimar, yapıcı, amele,
taş yontucu, mermerci varsa
toplandı. Üç bin esir tam üç sene
çalışarak temelini yerin dibine
indirdiler. Dağ delenlerin balyoz
sesini dünyayı yüklenmiş olan
öküz işitirdi.”

İran Şahı Tahmasb, Süleyman
Han'ın cami yapmayı bıraktığını
işitmiş, acele ile bir elçi hazırlayıp
bin çanta mal ve bir kutu kıymetli
çeşit çeşit mücevher göndererek
şu mektubu yazmıştır:

“İşittik ki camiyi tamamlamaya
kudretiniz kalmamış ve yarıda
bırakıp vazgeçmişsiniz. Size, dost-
luğumuza dayanarak birçok para,
hazine ve mücevher gönderdik.
Bu mücevherleri satarak ve bu
malı harcayarak camiyi bitirmeye
gayret ediniz.”

Kanuni Sultan Süleyman bu
elçinin gelmesine ve mektuba
çok kızmıştır. Gönderilen para-
nın tamamını Yahudilere dağıtır.
Mücevherleri ise Mimar Sinan'a
verir. “Bu mücevherler benim
camimin taşları yanında kıy-
metsizdir. Bunları başka taşların
yanına katarak kullan.” der. Bu
cevabı alan elçinin şaşkın bakış-
ları arasında Sinan mücevherleri
harcın içine katar. Bu harç cami-
nin sol tarafında, üç şerefeli mina-
rede kullanılmıştır.

MİMAR SİNAN'IN EĞRİ MİNARESİ

Sinan, kan-ter içinde Süley-
maniye Camii'ni tamamlamaya
uğraşıyor. Anadolu'dan malını
satmaya gelmiş bir köylü vatan-
daş da yörede dolaşıyor. Hafiften
kafayı çekmiş, yalpalayarak yürü-
yor. Bu arada cami inşaatına da
merak sarıyor. Saatlerce bakıyor,
bakıyor. Sonra araya sora Mimar
Sinan'ı buluyor. Ona minareler-
den birini gösteriyor.

— Usta yahu... Bu minare eğri...

Sinan sıcakta o kadar bunal-
mış ki ağzından soluyor. Adamı
gölgeye oturtuyor ve bir de kahve
ısmarlıyor. Sonra kalfaları çağı-
rıyor.

— Bakın, şu minare eğriymiş.
Bu Mehmet Bey kardeşimiz fark
etti. Bir halat bağlayıp çekelim de
düzelsin.

Kalfalar “Ustanın bir bildiği
vardır.” deyip halatı bağlıyorlar,
başlıyorlar çekmeye. Sinan da
Mehmet'e soruyor durmadan:
“Tamam mı?” Sonunda “Tamam.”
diyor Mehmet, “Şimdi düzeldi.”
“Sağ olası.” diyor Sinan. Meh-
met'in sırtını sıvazlıyor.

Kalfalar Sinan'ın yanına koşu-
yor.

— Usta sen delirdin mi? Mina-
renin eğri olduğunu dünyanın
en büyük mimarı bilmez de bu
sarhoş köylü mü bilir? Hadi bildi,
halat bağlayıp çekmekle minare
mi düzeler?

Mimar Sinan gülüyor.

— Çocuklar, siz bizim milleti
bilmezsiniz. Biz eğer adamı ikna
etmeden başımızdan kovsaydık
gider bir yerde bu minarenin eğri
olduğunu söylerdi. Bizim millet
de kırk yıllık mimarına değil bu
sarhoşa inanırdı. Adımız Eğri
Minareci Sinan'a çıkardı...

Aslında Sinan, gözlerdeki eğriliği düzeltmişti.

MİMAR SİNAN'IN NARGİLESİ

Sinan, padişahı Kanuni'ye verdiği sözü tutmak ve bir an önce Süleymaniye'yi bitirmek için var gücü ile çalışıyordu. Çekemeyenler onu Sultan Süleyman'a "Cami yapılırken kubbenin altında yan gelip nargile fokurdadır, bu ne iştir?" diye şikâyet etmişlerdi. Kanuni haber vermeden cami inşaatını teftişe gitti. Hakikaten Mimar Sinan'ı yanında nargile ile kubbenin altında bir mindere oturmuş gördü. Kızgın bir hâlde Sinan'a "Bre Koca Sinan! Bu ne hâl?" diye sordu.

Sinan sükûnetle "Padişahım." dedi. "Kerem edip şu nargileyi bir gözden geçerseniz..."

Kanuni, gözünü nargileden tarafa çevirince hayret etti. Çünkü nargilenin üstünde tömbeki yoktu, fokurdayan sadece su idi. Sinan Kanuni'ye dönerek şunları söyledi:

— Şevketlim, bu nargileyi burada sırf fokurtusundan faydalanmak için bulunduruyorum. Bu ses; bir camide okunacak Kuran-ı Kerim seslerinin (akustik) caminin her tarafına yayılması ve her tarafta aynı şekilde işitilmesi için icap eden tedbirleri almama yardım ediyor.

KÜFFARIN DİLİNİ KESEN SELİMİYE

Koca Sinan'ın, Kanuni'nin oğlu Sultan İkinci Selim adına yapacağı cami öyle bir eser olacaktı ki çıraklık ve kalfalık devrinde yaptığı Şehzadebaşı ve Süleymaniye'den daha haşmetli olmanın yanında Ayasofya'yı da geçecekti.

Avrupalılar, Osmanlılar mimarlıkta ne kadar usta olsalar da Ayasofya'yı geçemezler diyordu. O hâlde Sinan öyle bir eser yapmalıydı ki onunla küffarın dilini kesmiş olmalıydı.

Serhat şehri Edirne'nin en hâkim tepesinde Selimiye Camii'nin inşasına başlandı. Altı yıl gibi bir zaman dilimi içinde tamamlanan caminin yapılışı sırasında Sinan, olağanüstü bir gayret gösterdi. Beklediği mutluluğu sonunda bir kez daha yakalayan Sinan'ın bu şaheseri; gözleri kamaştırıyor, kalpleri tutuşturuyordu. Kubbesi hakikaten muhteşem olmuştu.

Mimar Sinan'ın, camiye hayranlıkla gezen ve kendisini tebrik edip şükranlarını sunan İkinci Selim'e hitabı Selimiye'yi daha da kutsallaştırıyordu:

— Hünkârım, Selimiye'nin kubbesi Ayasofya'nın kubbesinden 3 metre daha geniş, 4 metre daha yüksektir. Artık küffarın dili kesilmiştir. Müsterih olunuz.

Sultan Selim bu muhteşem eserin minberinin altından olmasını istiyordu:

— Mimarbaşı, dedi. Öyle eşsiz bir esere, yine böylesine eşsiz bir minber gerek. Düşünürüm ki bu minber som altından olsun, eserin şanına layık değerde bulunsun.

Mimar Sinan tebessüm ederek cevap verdi:

— Hünkârım, altına insanların tamahı ziyadedir. Ola ki törpü ile parçalar, koparıp minberi bozarlarsın. Kulunuz öyle bir minber yapacak ki som altından da güzel ve değerli olacak. İnsanlar gelip gördükçe hayranlıklarını açıklamaya mecbur kalacaklar.

Edirne Selimiye Camii, İslâm'ın şartları, farzları ve tevhit

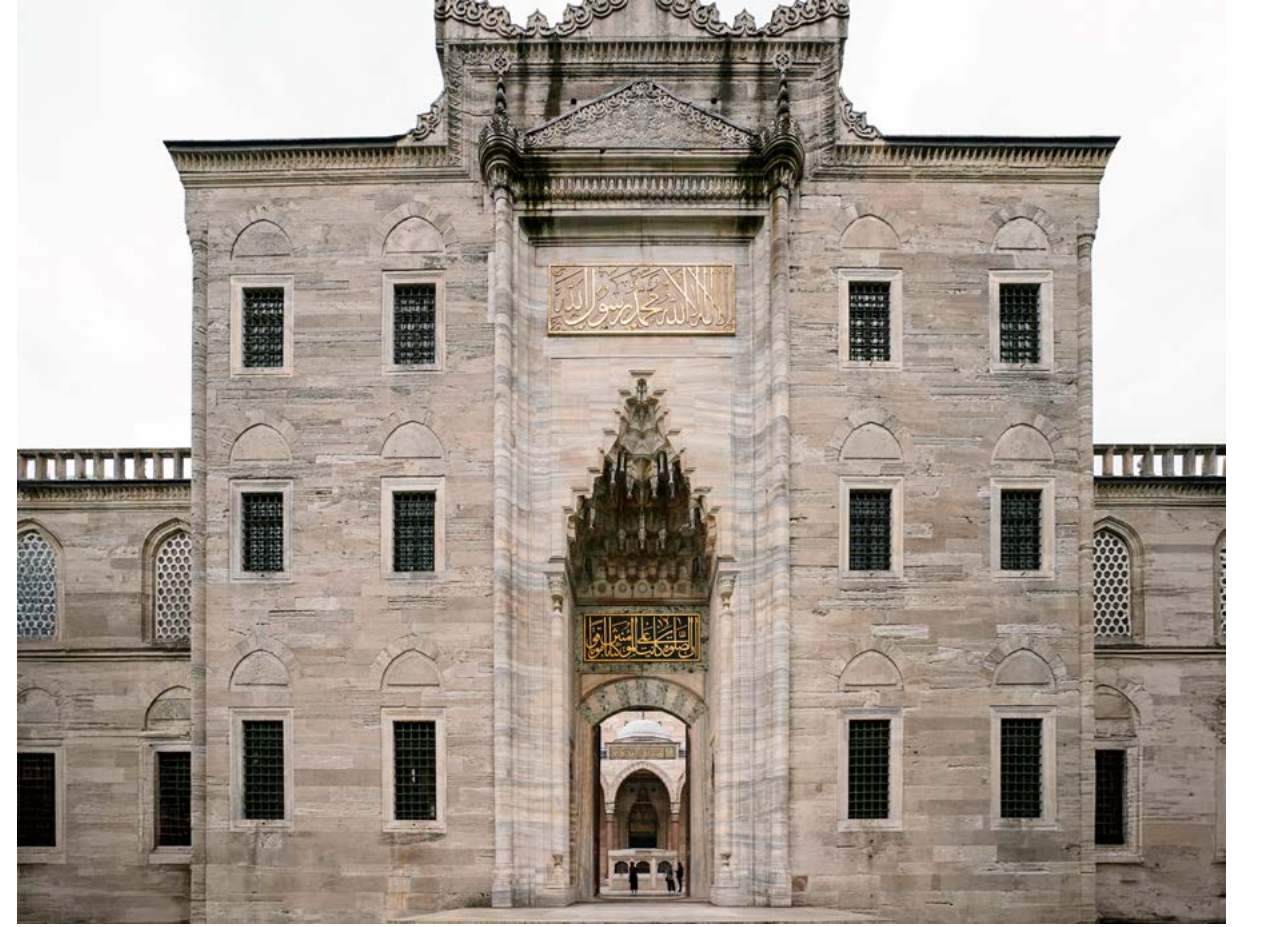
inancının izlerini taşır. Devasa kubbe Allah'ın birliğini, tekliğini, caminin pencerelerinin 5 kademli oluşu İslâm'ın 5 şartını anlatır. 32 metre çapındaki dev kubbe İslâm'ın 32 farzına işaret eder. 4 vaaz kürsüsü 4 mezhebi anlatır. Arka minarelerin 6 yollu olması imanın 6 şartına, minarelerin toplamda 12 şerefeli olması ise namazın 12 farzına yorulur.

Kalem gibi ince, bir dantel süslü, 3 şerefeli 4 minaresi bulunan Selimiye'nin minarelerinin uzunluğu, alemi dâhil 85 metredir. Dönemin şartları düşünüldüğünde inanılmazın başarıldığı minareler 3 yollu olarak tasarlandı için, birbirini görmeden 3 kişi aynı anda şerefelere çıkabilir.

TERS LALE

Lale öyle bir çiçek ki sanat eserlerine konu olmuş, mezar taşlarını, cami içlerini süslemiş, adına şairler şiirler yazmış, resamlar onu resimleriyle ölümsüzleştirmiş. Mimar Sinan'ın ustalık eserim dediği Selimiye Camii, yalnızca bir ibadethane değil aynı zamanda sanat ve miras eseridir. Sinan'ın, Selimiye Camisi'nin müezzin mahfilinin güneydoğu köşesindeki ayağına işlediği ters lale, Osmanlı Devleti'nin ihtişamını, gücünü ve büyüklüğünü anlatır.

Ters lale motifi hakkında birçok farklı inanış bulunmaktadır. Bunlardan en bilineni bir kadına ait olan lale bahçesiyle ilgilidir. Söylenceye göre; caminin yapılacağı yerde inatçı, yaşlı bir kadının lale bahçesi bulunmaktaymış. Onun bahçesinin çevresindeki alanın tamamı satın alındığı hâlde kadın bahçesini vermemekte ısrar etmiş. Sonunda

↑ Süleymaniye Camii

Kanuni Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimâh Sultan ve Mimar Sinan kadını zor da olsa ikna etmişler. Mihrimâh Sultan bahçenin parasını bizzat hususi hacılığıyla karşılamış. Ancak kadın, Mimar Sinan'a şöyle demiş:

— Mimar Ağa, tamam bahçemi sattım. Ancak senden bir isteğim var. Benim lalelerimi ters bir şekilde camide görmek isterim.

Koca Sinan biraz düşündükten sonra bu teklifi de kabul etmiş. Cami tamamlandıktan sonra Sinan kadını çağırmış ve ters lale motifini göstermiş. Kadın sevinmiş ve şöyle demiş:

— Benim de isteğim buydu, cami var oldukça bu lale vesilesiyle benim de ismim anılacak.

Diğer bir hikâyeye göre Mimar Sinan Edirne'ye gelirken çok sevdiği torunu Fatma'yı yanında getirir. Fatma, dedesinin yanından bir an olsun ayrılmaz, her yere onunla gider. Küçük kız henüz 8-10 yaşlarındadır. Fatma; Edirne'nin soğukunda bir kış günü hastalanır, yataklara düşer ve hayata gözlerini yumar. Mimar Sinan bu duruma çok üzülür. Günlerce kendine gelemez. Torununa baldaken (yapıların üst örtüsü ayak ve sütunlarla taşınan, üstü kapalı yanları açık) formda bir türbe yapar. Türbenin

içine koydurduğu mermer sandukanın üzerine de boynu bükük bir lale işletir.

MİMAR SİNAN VE SU

364 yapıya (esere) imza atan Muhteşem Sinan'ın en büyük hizmetlerinden biri de İstanbul'u suya kavuşturmasıdır. 16. yüzyılın ortalarında İstanbul'da büyük bir su sıkıntısı vardı. Bir at yükü su on beş akçeye satılıyordu. Kanuni bu işin hallini her zaman olduğu gibi Mimar Sinan'a havale etti.

Sinan eski kemerleri onardı, yenilerini yaptı, su yollarını ıslah etti. Dokuz yıl sonra şehir bol suya kavuştu. İstanbul'a kırk tane yeni çeşme yaptırıldı. Getirilen suya

↑ Şehzade Camii

da bu sebeple “Kırk Çeşme Suyu” denildi.

İstanbul ve halkı suya doydu ama ya Sinan? Gel zaman git zaman Kanuni hayattan ayrıldı.

Sinan ise Süleymaniye’deki evine çekildi. Bu evde, Kanuni’nin kendisine hizmetlerine karşılık olarak verdiği bir lüle (musluk) suyu vardı. Onu çekemeyenler, izinsiz su kullanıyor diyerek ihbar ettiler. Kadı’nın yaptırdığı araştırmada gerçekten evinde su bulunduğu anlaşıncı Sinan Divân’a çağrıldı. Sordular:

- Evinde bir lüle suyu olduğu doğru mudur?
- Evet, doğrudur.
- Ya, nereden پیدا eyledin?
- Hizmetim makbulü, Merhum Şah-ı Cihan (Kanuni) Hazretleri ihsân ve inayet buyurdular.
- Ya, elinde ferman var mıdır?
- Yoktur. Suyu ihsân buyurduklarında ferman dahi istemeye hicap ettim.

Divân, hizmetlerini göz önünde bulundurup Mimar Sinan’a ceza vermez. Ancak, fermansız su kullanması yasak olduğundan evinin suyunu kestirir.

Sinan 100 yaşına girerken hastalanır, yatağa düşer. Vefatı sırasında bir bezi suya batırıp da dudağına çalmak isterken bakarlar ki evindeki musluktan su akıyor. İstanbul’a su getiren Sinan, susuz evde vefat eder. Vefatı sırasında bu olayı başında konuşanlara verdiği cevap enteresandır:

- Biz hizmetimizi dünyada bir bardak suya satacak kadar menfaat düşkünü değiliz. Bu hizmetimizi Allah için yaptık ve mükâfatını da ahirette bekliyoruz. Dünyada evimize su verilmediği için müteessir değiliz.

Koca Sinan; 1598’den beri Süleymaniye Camii’nin avlusunda, kendi yaptırdığı mütevazı

ve sade türbesinde huzur içinde uyumaya devam ediyor.

BAHÇEDEKİ SU DOLABI

Bir gün Sultan İkinci Selim İstanbul’un batı tarafında sanki bir cennet bahçesi olan İskender Çelebi bahçesini görmeye gider. Daha sonra Rüstem Paşa’nın eşi ve İkinci Selim’in kız kardeşi Mihrimâh Sultan’ın yakındaki bahçesine de uğrar. Burada neşe ile gezintiye çıkıp gülleri seyrederken bu bahçenin İskender Çelebi’ninki gibi güzel ve sebze-lerin de o kadar taze olmadığını görür. Bahçıvana, yeri daha güzel ve hizmetlileri daha fazla olmasına rağmen bu bahçenin İskender Çelebi bahçesi gibi bakımlı olmamasının nedenini sorar. Yanında bulunan devlet adamları bu soruya şöyle cevap verirler:

- Padişahım, bir bahçeye yeterli su akmayınca elbette yeşillik ve canlılık olmaz.

Sultan Selim, eliyle bahçenin bir köşesini işaret ederek “dönen bir su dolabının yapımına başlasınlar.” der. Sözlerine devamla “Mimarbaşı’yı davet etsinler. O yerde yapılması mümkün müdür baksın. Her işi ehline vermek gerekir.” diye ekler. Padişah’ın huzuruna getirilen mimar ve mühendis Sinan olup bitenleri şöyle anlatır:

“Bu zayıf kulu huzuruna getirdiler. Saadetli Padişah’ın huzurunda dua ederek şöyle dedim: ‘Saadetli Padişahım çok güzel düşünmüşler. Oraya dolap yapmak mümkündür. Ancak en uygun yer, bağın en yüksek yeridir ki yüksekten akan su bağın

her yerine rahatlıkla ulaşabilsin. Fakat Padişah’ımın buyurduğu yerde yapılırsa bazı yerlere su çıkmayabilir.’ Buyurdular ki ‘Yüksekte su olur mu?’ ‘Evet Padişahı’m. Pınarların çoğu dağların başındadır. Su alçağa yükseğe göre bulunmaz.’ dedim.

Rahmetli Padişah, görüşüne muhalif olduğumdan sultanlık gururu incinir gibi oldu. Ancak görüşümü istemeden de olsa kabul etti. ‘Eğer buradan su çıkmazsa mimar ile asıl o zaman konuşuruz.’ diye saraya doğru yola çıktı.

Hemen çalışmalara başladım. Bu iş için görevlendirilen çok sayıda acemi oğlan (yeniçeri) çalışıp kuyuyu kazmaya başladılar. Bir insan boyu kadar zemini kazdıktan sonra kâgir (kârgir) olarak inşa edilmiş büyük bir dolap daireesine rastladık. Kâfir (Bizanslı-

lar) zamanından kalma bir dolap kuyusu bulundu. Duvarın taşları yıkılarak kuyunun içi doldurulmuştu. Fakat yıkılan taşların arasında hâlâ su olduğunu görünce bu hakir kulun kalbine ferahlık geldi. Allah’a hamd edip Padişah’a müjdeciler gönderdim. Merakını yenemeyen Sultan hemen yardımcılarıyla beraber çıkageldi. Su dolabının çalıştığını ve suların bahçenin üstünden aşağı doğru akarak bağın her yerine ulaştığını görünce bu güzel kulu iltifatlarıyla sevindirdiler. Rahmetlinin yanında bulunan Odabaşı dua ettikten sonra şöyle dedi:

- Padişahım. Bu Mimar Ağa kulunuz normal insan değildir. Evliyalık mertebesine ulaşmış galiba. Toprağın altında olan kuyunun yerini bilmesi bunu gösteriyor.”

Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi (1926-1932)

SAVAŞ KARAGÖZ
Prof. Dr.

Cumhuriyet Dönemi'nde kalkınma ve gelişmenin lokomotifi olarak görülen öğretmen yetiştirmeye yönelik ilk uygulamalardan bir tanesi köy muallimi yetiştirme meselesi olmuştur. Dönemin Maarif Vekili Mustafa Necati Bey tarafından Türk köyü ve köylüsü için Türk eğitim tarihinde bir ilk olarak Kayseri Zincidere kasabasında 1926 yılı Eylül ayında Köy Muallim Mektebi açılmıştır. Diğer bir köy muallim mektebi ise 1927 yılında Denizli'de açılmıştır. Türkiye'de sadece 6 yıllık eğitim öğretim sürecinde çok sayıda öğretmen yetişmiş ve Türkiye'nin en ücra köşelerinde bu öğretmenler görev almışlardır. 1926-1927 eğitim-öğretim yılında Kayseri'nin Zincidere kasabasında açılan mektebin binası 1909 yılında "Bayan Zion"¹ tarafından yetiştirme yurdu ve misyonerlik faaliyetleri için yapılmıştır. Tehcir yasasıyla birlikte boşalan bu mektep Köy Muallim Mektebi'ne çevrilmiştir.

Bu okul; dönemin Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in katkıları ve J. Dewey'nin fikirleri doğrultusunda, "789 sayılı 22 Mart 1926 tarihli Maarif Teşkilatına Dair Kanun" ile açılmıştır. Bu mektep altı yıl öğretmen

¹ **Bayan Zion ve Zincidere Yetimhanesi:** Madam Marie Anna, İsviçreli bir Protestan misyoner olup 1909 yılında Zincidere'de bir yetimhane kurmuştur. Bu bina, hem yetiştirme yurdu olarak hem de misyonerlik faaliyetleri için kullanılmıştır. Kayseri'nin ikinci matbaası olarak burada 1912 yılında Latin harfleriyle Türkçe yayımlanan "Rehber" adlı dergi çıkarılmıştır. Derginin imtiyaz sahibi Vahram Tahmisan olup yardımcısı ise Miss Gerbir isimli İsviçreli bir bayandır.

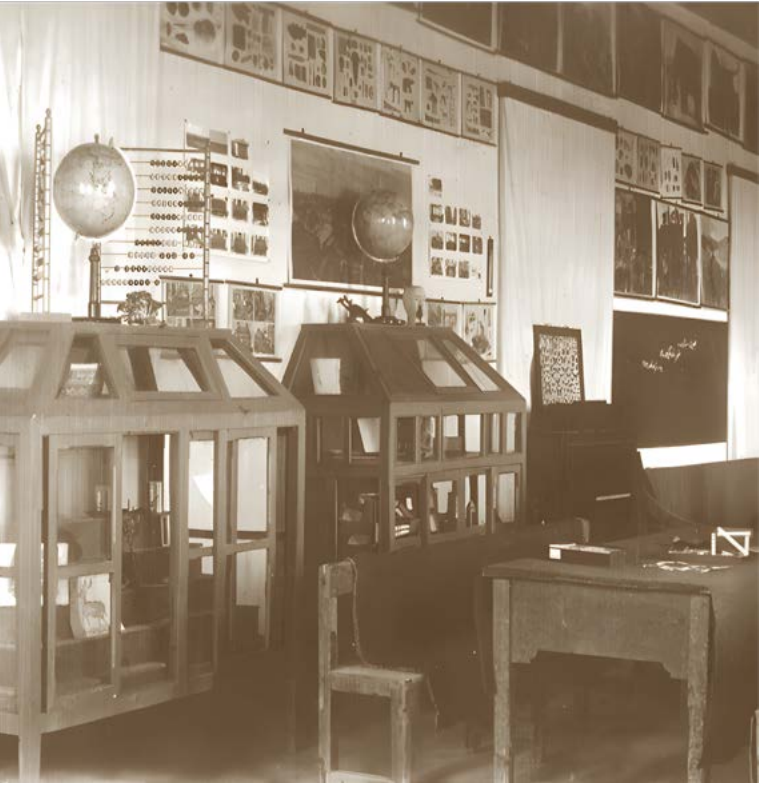
↑ Yapımı 1907 yılında başlayıp 1909 yılında biten binanın önden görünüşü. Bu bina Alman Yahudilerinden Bayan Zion tarafından yaptırılmıştır. 1912 yılında burada Ermeniler tarafından Rehber adlı dergi çıkarılmıştır. 1909-1926 yılları arasında yetiştirme yurdu olarak hizmet vermiştir. 1926-1927 eğitim ve öğretim yılından başlayarak 1932'ye kadar Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi olarak faaliyet göstermiştir. Daha sonra Adalet Bakanlığına bağlı açık cezaevi olarak kullanılmıştır.

yetiştirmiştir. Ülkenin çeşitli yerlerinden talebe alıp yetiştirerek ülkenin her tarafına köy muallimi göndermiştir. Mektep, altı yıl boyunca üç yüze yakın öğretmen yetiştirmiştir. Buradan yetişen muallimler en azı otuz beş yıl olmak üzere kırk yıla yakın hizmet etmişlerdir (Karagöz, 2004).

789 sayılı ve 22 Mart 1926 tarihli *Maarif Teşkilatına Dair Kanun*'un verdiği yasal zeminden sonra Maarif Vekâleti 19 Teşrinievvel (Ekim) 1926 tarihli *Köy Muallim Mektebi Talimatnamesi*'ni yayımlamıştır. Bu talimatname gereğince Kayseri Zincidere Köy Muallim

Mektebi'nin öğretim süresi üç yıl idi. Okul, parasız ve yatılı bir sistem üzerine kurulmuştur. Okulun idari ve iâşe işlerinden sorumlu kişi okul müdürü idi. Öğretmen ve öğrenciler, her türlü sorumlulukları açısından Muallim Mektepleri Talimatnamesi hükümlerine tabi idiler (Karagöz ve Şanal, 2005).

Türk eğitim tarihinde bir ilk olan Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi altı yıl boyunca köye yönelik öğretmen yetiştirmiştir. Altı yıl zarfında iki yüz elli civarında muallim yetiştirerek ülkemizin en ücra köyelerine göndermiştir. Kayseri Zincidere

↑ Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi sınıflarından örnek bir görünüş

Köy Muallim Mektebi, her vilayetten talebe almıştır. Açıldığı ilk yıl bölgesel nitelikte bir mektep iken 1928 yılında ülkenin her tarafından talebe almasıyla ulusal bir nitelik kazanmıştır. Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi'nin bir ilk olmasından dolayı avantajları ve dezavantajları vardı (Karagöz, 2025).

Avantajları şunlardır:

- İç Anadolu bölgesinde açılması
- Talebe potansiyelinin fazla olması
- Bina araç ve gereç sıkıntısının olmaması
- Türk eğitim tarihinde bir ilk olmasından dolayı Maarif Vekâleti'nin özel ilgisini çekmesi
- 1926-1930 yılları arası memur ve muallim kadrosunun nitelikli olması
- Talas Amerikan Koleji'ne yakın olması

Talas Amerikan Koleji eğitimde son teknolojiyi kullanmaktaydı. Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi Türkçe Muallimi Ömer Makbul Bey, Talas Amerikan Koleji'nde haftanın bir günü Türkçe dersi veriyordu. Bu okuldaki eğitimi ve araç gereçleri yakından izliyordu. Ö. Makbul Bey, Köy Muallim Mektebi talebelerini bu koleje gezi ve inceleme

için getiriyordu. Talebeler burada röntgen cihazını, sinema makinesini, buhar makinesini, fizik ve kimya deneylerini yakından inceleme ve izleme fırsatı buluyorlardı.

Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi'nin dezavantajlarına gelince:

- Mustafa Necati Bey'in eseri olan bu mektebe, M. Necati Bey'in vefatı üzerine yeterli ilginin gösterilmemesi
- 1929 yılında yaşanan dünya ekonomik buhranı
- Çeşitli muallim mekteplerinin açılması, buradan mezun olan muallimlerin köylerde de görev yapmasının zorunlu hâle getirilmesi
- Şehir öğretmeni, köy öğretmeni ayırımının yapılması
- 1930-1932 yılları arası eğitim ve öğretim kadrosunda muallim sıkıntısı çekilmesi

Yukarıda saydığımız dezavantajlar aynı zamanda bu mektebin kapatılış gerekçeleri arasında gösterilmektedir. Halkımızın %80'inin yaşadığı köylerimizi kalkındırmak ve canlandırmak eğitim ve öğretim işlerinin başında gelmektedir. Bu amaçla Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi sadece bünyesindeki talebesine eğitim ve öğretim vermekle kalmayıp çevre köylülere tavukçuluk, sütçülük, peynircilik, at bakıcılığı ve tarla işleri, sebze ve meyvecilikle ilgili bilgiler sunmuştur. Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi vermiş olduğu kurslarla çevrenin kültür ve eğitim merkezi olmuştur. Cumhuriyet'in bu çetin yıllarında bu şekilde kurslar düzenlemesi halk eğitimi çalışmalarına temel oluşturmuştur (Karagöz, 2023).

Muallim Mektebi'nin bünyesinde devamlı surette doktor bulunması hem talebe sağlığı hem de halk sağlığı açısından çok önemliydi. Mektep doktoru sağlık konusunda kadınlara ve erkeklere bilgiler vermiştir. Çocuk sağlığı, çevre temizliği, beden ve ev temizliği üzerine de bilgiler verilmiştir. 1926 yılında muallim mektebi doktorunun var olması bölge ve talebeler için çok büyük bir şanstı. Mektep doktoru yiyecekten içeceğe, giyecekten yakacağa varıncaya kadar her şeyi sağlık açısından incelerdi. Mektep tarafından ayrıca halkın millî duygularını canlı tutmak amacıyla tarihimize ilgili müsamereler de düzenlenirdi. Müfredat programına bakıldığı zaman Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi'nin günümüz eğitim ve öğretim yöntem ve tekniklerine de örnek teşkil ettiği görülmektedir. Çünkü mektepte iş başında eğitim, yaparak ve yaşayarak

öğrenme, aktif öğrenme yöntem ve teknikleri hâkimdi. Uygulama ve staj çalışmaları yapay bir ortamda değil, ya mektebin bünyesinde açılan "Tatbikat Mektebi"nde ya da gerçek köy ortamı içinde bizzat yaparak ve yaşayarak yapılmıştır. Maarif Vekâleti tarafından belirlenen Köy Muallim Mektebi Müfredat programı Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi tarafından en iyi şekilde yerine getirilmiştir. Özellikle bu mektep tarafından millî şair ve yazarlarımız üzerinde de önemle durulmuştur. Mektebin bulunduğu çevre özellikleri daima göz önünde tutulmuştur (Karagöz, 2020).

Gerektiğinde derslerin içerikleri genişletilmiş ve çevre şartlarına uygun olarak sütçülük dersi de konulmuştur. Talebelerin tettebbuya (inceleme-araştırma) sevk edilmesi sonucu talebeler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda araştırma yaparak kendi özelliklerini tanıyorlardı. Talebe tarafından yapılan araştırmalar konferans biçiminde mektep kütüphanesinde muallimlere ve talebelere sunulurdu. Günümüz eğitim sistemlerinde önemli bir yere sahip olan öğrencinin ilgisini ve yeteneklerini tanımak Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi'nin temel felsefesi olmuştur. Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi ders programları çoğunlukla iş esası üzerinde amelî olarak uygulanmıştır. Mektepte "self government" adı verilen "kendi kendine yönetim" sistemi uygulanmaya çalışılmıştır. Self government yöntemi mektebin muallimler meclisinde sık sık dile getirilmiş ve bu sistem üzerine muallimler görüşlerini belirtmişlerdir. Muallim mektebi yönetim açısından hiçbir zaman müdürsüz kalmamıştır. Mektep müdürü aynı zamanda pansiyon müdürü idi. Mektep, zamanın şartlarına bağlı olarak sıkı bir disiplin uyguluyordu. Bu sıkı disiplin okul başarısına olumlu etki ediyordu (Karagöz, 2025).

Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi, kendisinden sonra kurulan köy öğretmen okullarına ve köy enstitülerine pedagojik açıdan temel teşkil etmiştir. Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi'ne girmek için yıllar geçtikçe ilgi artmıştır. Talebe alımında hiçbir surette köylü talebe ve şehirli talebe ayrımı yapılmamıştır, her iki kesimden de talebeler almıştır. Köy Muallim Mektebi, gerçek bir köy hayatını talebeler mezun olmadan önce onlara yaşatmış ve tanıtmıştır. İlk mezunlarını

1928-1929 eğitim ve öğretim yılında veren ve Türk eğitim tarihinde bir ilk olma özelliğine sahip olan bu mektep, yetiştirdiği muallimlere çok ağır bir yük yüklemiştir. Yapılan arşiv araştırmalarında bu mektep mezunu muallimlerin en az otuz beş-kırk yıl bu yükü omuzlarında taşıdığı tespit edilmiştir. Bu yükü omuzlarında taşıma ruhunu veren şey; mektebin kuruluş amacı, amacına uygun eğitim, idealist eğitim ve öğretim kadrosu, müfredat programı, yöntem-teknik ve disiplini idi (Karagöz, 2017).

Cumhuriyet'in üçüncü yılında kurulup dokuzuncu yılında kapatılan bu mektep, Cumhuriyet'in o yoğun on yılına sığmış bir abidedir. Türkiye'de öğretmen yetiştirme tarihi içinde önemli bir yere sahip olan bu mektep M. Necati Bey zamanında iyi niyetlerle kurulmuştur. Kuruluş aşamalarında dünyada ün yapmış eğitimcilerin fikirleri alınmıştır, yine 1929 dünya ekonomik buhranının olumsuz etkisi yüzünden, dönemin maddi imkânsızlıkları ve politik nedenlerden dolayı da kapatılmıştır.

Türk eğitim tarihi içerisinde köye yönelik öğretmen yetiştirmek amacıyla bir ilk olarak kurulan Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi, bu araştırma ile gün ışığına çıkarılmıştır.

KAYNAKLAR

Karagöz, S. (2023). Kayseri Zincidere Village Teachers' School (1926-1932) Teachers' Board Decision Books (Meclis-i Muallimin) (1929-1932) Review. The Universal Academic Research Journal, 5 (4), 418-432. <https://doi.org/10.55236/tuara.1365350>.

Karagöz, S. (2017). Cumhuriyet Öncesi Dönem Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmenlik Mesleği Üzerine Bazı Görüş ve Öneriler. Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (2), 51-67.

Karagöz, S. (2020). Öğretmen Yetiştirme Sürecinin Niteliğini Artırmaya Yönelik Örnek Uygulama (Darulmuallimin Tatbikat Mektebi Örneği). IPCEDU 2020 E-Kitabı e-ISBN 978-625-7228-61-9 DOI 10.14527/9786257228619, Pegem Akademi.

Karagöz, S. (2025). Türkiye'nin İlk Köy Öğretmen Okulu Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi (1926-1932). Ankara: Vizetek yayıncılık

Şanal, M. & Karagöz, S. (2006). Türk Eğitim Tarihi İçerisinde Kayseri Zincidere Köy Muallim Mektebi ve Faaliyetleri (1926-1932). Millî Eğitim, 172,183-202. ■

Kayseri'ye Kuruköprü ve Zincidere Üzerinden Su Getiren Selçuklu Su Kanalları

MEHMET ÇAYIRDAĞ

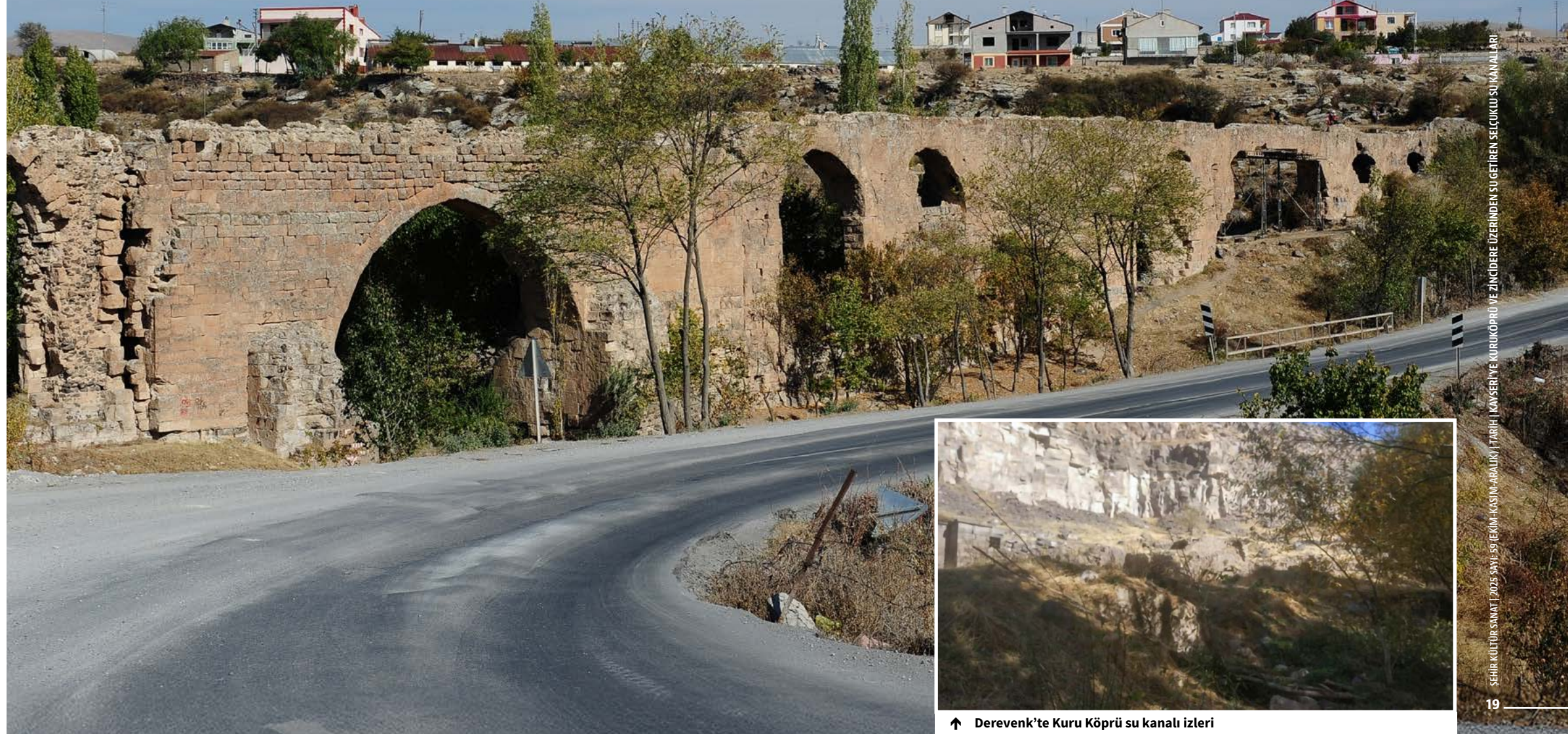
Kayseri Ovası'nda satha çok yakın sular bulunduğu hâlde bunlar içime elverişli olmadığı için tarih boyunca çeşitli yerlerden şehre içme suyu getirilmiştir. Şehir MÖ bin yıllarından itibaren klasik dönemde iskân edilmeye başlanmıştır. İlk yerleşim, şimdilerde Eskişehir ismi ile anılan Battal ve Tontar bölgesinde idi. Roma döneminde şehir ovaya inmiştir. İşte bu dönemde şehre Erciyes istikametinden iki kanalla su getirilmiştir. Bunlardan birincisine ait kurşun borular Battal Gazi Camii altından geçerek herhâlde orada şimdi kalıntıları bulunan Roma Hamamı'na ve daha aşağıda eski Emirağa Mahallesi'nde yine kalıntıları bugün mevcut olan Aziz Basileus yapılarına su getiriyordu. Bunlara ait bir kısım borular Battal Camii onarımında bulunmuş ve bunlar

Kayseri Arkeoloji Müzesine alınmıştır. Roma'nın diğer önemli su yolu ve sarnıcı ise bugünkü Kışıkapı ile Han Camii arasında bulunuyordu. Şehrin kare planlı olduğu tahmin edilen meşhur su sarnıcının kuzey tonozlu bölümü, şimdi burada Baldöktü Camii yanında Vakıflar Bölge Müdürlüğüne ait Han (Baldöktü Hanı) olarak bilinen yapı idi ve Belediyece temizliği ve restorasyonu yapılan bu bölüme binanın ana yapısına getirilen çok kaliteli bir suyun kaynakları sızıyordu. Burada acilen bir arkeolojik kazı yapılarak binanın tamamı ortaya çıkarılmalı, yer altında olduğu tahmin edilen güneydeki su yoluna ulaşılmalıdır.

Selçuklular zamanında da şehre muhtelif yerlerden sular getirilmiştir. Zaten vakıf yolu ile mey-

dana getirilen hamam, çeşme, medrese ve cami gibi binalara vakfı yapan tarafından çevre dağlardaki su kaynaklarından ihtiyaç olan suyun getirilmesi şarttı. Yoksa bugünkü gibi şehrin şebeke suyunun üzerine küçük bir çeşme binası yapıp buradan su bağlamakla hayır işlenmiş sayılmazdı.

Şehrin bu döneminde şehre su getiren ve bugün büyük ebattaki su kemerleri açıkta olan en önemli su yolu, Talas Kuruköprü köyü (Mahallesi) üzerinden gelen kanallardır. Müzede bundan kırk yıl önce yaptırmış olduğumuz eski eser anıt tescilinde bu kemerler yanlışlıkla Roma dönemine tarihlenmişti. Hâlbuki yapının Türklere has sivri kemerleri ve Roma dönemine kadar gidemeyecek sağlam yapısı ile Selçuklu dönemine ait olduğunda şüphe

↑ Derevenk'te Kuru Köprü su kanalı izleri

↑ Kuruköprü'ye su taşıyan Kesekli mevkiindeki su yolu

bulunmamaktadır. Nitekim bundan biraz sonra inşa ettirilmiş olan ve Zincidere'den gelen, aşağıda bahsi geçecek Hunat Hatun kanalları Selçukluların bu cephedeki su kaynaklarını yaptırdıklarını göstermektedir.

Kuruköprü'deki bugün mevcut muazzam su kemerleri, bölgenin doğusunda keşfedilmiş kaliteli su kaynağını şehre taşıyordu. Bu kemerlerin aşağı yukarı 500 m doğusunda, bu döneme ait, küçük bir dere üzerinden suyu getiren küçük ebatla bir su kemeri daha bulunmaktadır. Bu kemerin de doğusundaki, Cebir köyü bölgesinde bulunan dağlardan elde edilen kaliteli içme suyu şehre taşınmıştır. Nitekim son zamanlarda İspile (Başakpınar) Belediyesi bu bölgeden bulduğu suyu köye yeni kanallarla taşımıştır. Bu su için açılan derin sondaj kuyusundan tabanda suyun akım sesinin duyulduğunu Başakpınar Belediye Başkanı ifade etmişti. Yine bu bölgenin kuzeyinde yer alan Salkuma Suyu'nun da kaynağı bu alan olmalıdır.

Kuruköprü'nün yaklaşık üç yüz metre uzunluğundaki derin deresini bir yamaçtan bir yamaca

kat eden büyük su kemerleri, bazı bölümleri harap olmakla birlikte bugün ayakta bulunmaktadır. Acil restorasyona ihtiyacı vardır. Kemerler üzerinde horasan harçlı su kanalları açıkça görülmektedir. Kemerin batı ayağına, yol hizasına taşıdığı bu kanallar buradan kuzeye dönüp şimdiki mezarlık altından bitişikteki dağın altında devam eden kayadan oyulmuş kapalı kanala ulaşmaktadır. Burada yaptığım yeni tespitler, eski düşüncelerimde bazı değişiklikler yapmama sebep olmuştur. Şöyle ki:

Kuruköprü'nün batısındaki bu tepelerin de batısında derin Derevenk Vadisi ve bunun devamında da Çatal Dere bulunmaktadır. Derevenk Vadisi'ni bu kanalın geçmesi mümkün değildir. Şimdiki Derevenk Vadisi tabanına inildiğinde vadinin doğu kenarında, 30-40 m yükseklikte, önü açılmış bir su kanalı açıkça görülmektedir. Bilindiği üzere bu vadiden uzun yıllardır yapı taşı kesilmektedir. Bu kanalların da böyle taş kesimi sırasında açığa çıkmış olduğunu tahmin etmekteyim. Bir buçuk metre kadar yükseklikteki kanalın kesiti muhtemelen bu şekilde ortaya çıkmıştır. Derevenk Vadisi'nin batısında da kanal istikametine uygun şekilde devam eden Hunat Hatun kanalları yer almaktadır. Derevenk'in doğusunda yer alan bu kanallar nereye gidiyor olabilir? Bu kanallar belli ki buradan Germir köyüne kadar ilerliyordu. Buradan da şehir istikametine dönmüş olabilir. Nitekim Germir (Germir Altı) su kaynakları Türkler döneminde şehrin ana su kaynaklarının hemen tamamını karşılıyordu. Yakın zamanlara kadar şehrin su ihtiyacını bu sular karşılamıştır. Buradan şehre vakıf olarak getirilen Ahi Evran, Per-vane, Mıhlım (Matlum) gibi birçok tarihî su yolu bulunmakta idi. Belediye şimdi bunları bir araya getirmiştir. İşte Germir'e kadar gelen Kuruköprü su kanalı muhakkak ki şehre kadar ilerliyordu ve büyük bir ihtimalle şehir merkezinde Saat Kulesi ile İç Kale arasında bulunan Selçuklu Sarayı Devlethane'ye su getiriyordu. Peki, bu kanalı kim yaptırmış olabilir? Devlethane, Kayseri'yi Danışmenlilerden alan II. Kılıç Arslan'dan itibaren kullanılmaya başlanmış, I. Alaaddin Keykubad tarafından da İç Kale'yi kuzeyden kuşatan ve buradaki sarayı muhafaza altına alan, şimdiki Cumhuriyet Meydanı'nda (eski At Pazarı Meydanı) bulunan ek surlar yaptırılmıştır. Bana kalırsa bu su kanalını da yine büyük Sultan Alaaddin Keykubat yaptırmıştır. Nitekim daha sonra yine Kayseri'de, şimdiki Şeker Fabrikası Gölü kenarına

yaptırdığı yazlık sarayı Keykubadiye'ye de Erkilet tarafından kanallarla içme suyu getirtmiştir.

Hunat Hatun kanallarına gelince; Alaaddin Keykubad'ın zevcesi, II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesi olan meşhur Selçuklu Valide Sultanı Hunat (Huand/Mahperi) Hatun, oğlu Keyhüsrev tahta çıktıktan sonra çok büyük hayır eserleri meydana getirmiştir. Tokat-Sivas Çekerek arasına dört büyük kervansaray yaptırdığı gibi İncesu dağlarına Şeyh Turasan Zaviyesi'ni ve Kayseri merkezine de meşhur Hunat Hatun Külliyesi'ni inşa ettirmiştir. 1238 yılında camisini inşa ettiren Hunat Hatun; medrese, hamam ve türbeden ibaret külliye için bir de vakfiye tanzim ettirmiştir. (Vakfiye kaybolmuştur, kayıtları 16. yüzyıl Osmanlı tahrir defterlerinde bulunmaktadır.) Bu vakfiyesinden Zincidere köyünün kendi vakıf arazisi içinde bulunduğunu görmekteyiz. Türbesi için de ayrıca Cırkalan köyünü vakfetmiştir. Köyde bulunan Cırkalan Hanı'ndaki usta işaretleri ile camisindeki (Hunat Camii) usta işaretlerinin tıpatıp uyması sebebi ile bu yapının da aynı kişi (Hunat Hatun) tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Hunat Hatun'un Ürgüp ve Tokat'ın Turhal ilçesinde de malikânesi ve vakfı olduğu yine kayıtlarda görülmektedir.

Zincidere (Karadere. “zinci” ya da “zengi”, Farsçada “kara” demektir. Kara Hisar'a eskiden Zengibar denildiği gibi) halkı kasabada bugün de açıkta bulunan Hunat Hatun kanallarını göstermektedir ve su yolunu bu isimle anmaktadırlar. Kasaba içinde bize gösterdikleri ve tabii suyu çoktan kesilmiş olan kanal örneklerinde, kaya içerisine bir buçuk metre kadar oyulmuş ve üzeri salla kapatılmış olduğuna şahit olmuştuk. Hunat Hatun şimdiki Talas'ta Zincidere ve Akçakaya'nın su kaynağı (Koçdağı) gibi Zincidere'nin güneyindeki, Erciyes'in eteğinde bulunan su kaynaklarından külliyesine su getirt-

↑ Zincidere'den Hunat Hamamı'na su taşıyan kanal

↑ Roma Dönemi'nden kalma su sarnıcı-kazı öncesi

miştir. Talas'ta, şimdiki Belediye otobüslerinin son durağının hemen güneyinde, Yeni Bağlar semtinde bu kanala ait bir baca bulunuyordu (bu bacanın bitişiğinde bizim bağımız bulunmakta idi). Eski Talas belediye başkanlarından biri su bulurum ümidi ile bu bacayı temizletmiş ve tabii ki suyun olmadığını neticede görmüştü. İkiye bir buçuk metre ebadında dikdörtgen kesitli bacadan yirmi metreye yakın derinliğe inildiğinde; yer altında doğu-batı istikametine, bir buçuk metre yüksekliğinde, tabanı yan taraflarda yükselecek şekilde horasan harçla balık sırtı şeklinde sıvanmış kanala ulaşılıyordu. Bacalar, hem kazılan kaya parçalarının dışarı atılması için hem de havalandırma maksadı ile yaklaşık beş yüz metrede bir inşa edilmiştir. Bacanın yarısı kaya parçaları ile örtülmüş durumdaydı. Bu vaziyette sırasıyla doğuya doğru bu bacadan 500 m mesafede diğer bir baca Mahir Avcı'nın bağında, buradan batıya dönen kanalın diğer devamındaki baca yine beş yüz metre kadar mesafe ile Tevfik Bozkurt'un bağında, diğer biri ise Derevenk'in batısında Çömlekçi semtinde idi. Şimdi bunların hepsinin üzeri kapatılmış, kimi yol kimi bina altında kalmıştır.

Hâl böyleyken Kayseri'nin tarihî su yollarında bir temizleme çalışması yapılarak planlarının çıkarılması gerekmektedir. Bu iş daha çok Talas Belediyesine düşmektedir. ■

Tıbbın Alfabetesi Kayseri, Basil ve Gevher Nesibe Hastaneleri

HALİT ERKİLETLİOĞLU

BASIL HASTANESİ

Basiliada (Basileias, “Yeni Kent”), dünyanın bilinen ilk hastanesi kabul edilmekte olup MS 4. yüzyılda antik Caesarea’nın (bugünkü Kayseri’de Eskişehir mevkii) önünde kurulan bir sosyal-sağlık kompleksidir. Kurucusu, “Büyük” unvanıyla tanınan Basileios (Basil), Kappadokya bölgesindeki “Kappadokya Babaları” olarak anılan önemli Hristiyan din adamlarından biridir.

Basil, Antakya’da Bishop Meletius ile gönüllü olarak kilise ve cemaat işlerinde çalışırken MS 365’te kilisenin bekçisi olmak üzere memleketi Caesarea’ya çağrıldı ve MS 370’te Eusebius’un ölümünün ardından Caesarea Piskoposu oldu.

Caesarea’da MS 369 yılında bir depremin ardından yaşanan büyük bir kıtlık sırasında Basil’in yardımseverliğini, arkadaşı ve yoldaşı Gregory; “Basil, Kapadokya’da kaydedilen en şiddetli kıtlık yaşandığında sınıandı. Basil, yoksulları doyurmak için yoksulları bir araya topladı. [O] onların önüne çorba ve... et dolu çanak-

lar koydu.” ifadesiyle anlatmaktadır.¹ Basileios önce bir çorba aşevi açmış ve sonraki yıllarda bu aşevini sosyal tesisle genişleterek ağırlıklı olarak tıp hizmeti sunan bir site hâline getirme çalışmalarına başlamış; birçok devlet görevlisi, din adamı ve tanınmış kişiye yazdığı mektuplarıyla (366 mektubu bilinmektedir.²) “fakirhane/hastane” (πτωχοτροφεῖον) olarak tanımladığı bu siteyi tanıtmış ve onlardan destek istemiştir.³ **Basiliada** adıyla meşhur olan kompleks, MS 372-373 yıllarında tamamlanmış ve faaliyete geçmiştir.⁴

Merkezde kilise olmak üzere çevresinde konaklama binaları, dinî eğitim sınıfları, hekim odaları, biri cüzzamlılara hizmet veren hastane, muhtemelen ilaç yapılan mekânlar ve marangozluk, demircilik, terzilik ve tarım gibi meslek eğitim bölümleri bulunmaktaydı.

MS 379 yılında Basil’in yakın arkadaşı ve yoldaşı Piskopos Gregory, Basil’in cenazesinde yaptığı konuşmada Kayseri’yi şöyle tarif etmektedir: “Piramitler, Kolossus ve Babil surları, ancak bunların bu “yeni şehir” ile karşılaştırıldığında sönük kaldığı... Konum hepsinden daha harikulâde, kurtuluşa giden kısa yol, cennete en kolay tırmanış. Gözlerimizin önünde artık yaşayan cesetler olan, uzuvlarının büyük kısmı ölmüş, şehirlerinden, evlerinden, kamusal alanlardan ve çeşmelerden, evet ve en sevdiklerinden, yüz hatlarından değil isimlerinden tanınabilen, insanlardan uzaklaştırılmış o korkunç ve acıklı manzara yok... Artık hastalıkları nedeniyle nefretin veya acımanın nesnesi değiller.”⁵ (Cüzzamlı hastalardan ve cüzzam hastanesinden bahsediyor.)

Gregory konuşmasının bu bölümünü şu etkileyici sözlerle bitiriyor:

“[Basil], insan olanlara baskı yapmada öncülük eden kişiydi, böylece onlar diğer insanları hor görmemeliydi-

ler... Diğerlerinin aşçıları, muhteşem masaları, şekerlemecilerin aletleri ve nefis yemekleri, zarif arabaları ve yumuşak, bol giysileri vardı; Basil’in bakımı hastalara yönelikti, yaralarının iyileştirilmesi ve cüzzamı sözle değil eylemle temizleyerek Mesih’i taklit etmekte.”

Basil’in 373 tarihli olan ve hastanenin o zamana kadar tam kapasiteyle çalıştığını öne süren iki mektubu var. Ayrıca bu mektuplar hastanenin yerini doğrulamaya yardımcı oluyorlar. Basil, piskopos arkadaşı Amphilochius’a şöyle yazıyor:

(Mektup 150)

“Son zamanlarda Sezariye’deydim (Beştepellerdeki eski şehir), orada neler olup bittiğini öğrenmek için. Şehrin kendisinde kalmak istemiyordum ve kendimi komşu hastaneye (veya “fakirhaneye”) [πτωχοτροφεῖον] götürdüm...”⁶

Basil, hastalar ve fakirler için bu tesisin Sezariye (Kayseri) şehrinin hemen dışında yer aldığından açıkça bahseder. Gerçekten de Sezariye yüzyıllar sonra harabeye döndüğünde bile Basil’in ovada kurduğu “yeni şehir” gelişmiş ve günümüz Kayseri’si hâline gelmiştir.

Basiliada’nın varlığı ve işlevi, 373’te Piskopos Amphilochius’a yazılan başka bir mektupla doğrulanır: “Gelin, Hastane (veya Yoksul Evi) Kilisesi’ni [πτωχοτροφεῖον] varlığınıza onurlandırın.”¹⁰ Basil, bu sözleri ile kompleksinin bir kiliseye bitişik olduğunu ve hasta-fakirlere hizmet ettiğini doğrular. Ayrıca, Basil’in bir piskoposu ziyarete davet etmesi, Basiliada’nın 373’te zaten (veya neredeyse) tamamlandığını düşündürmektedir.

Bu mekânlarda hem tıbbî bakım hem de açları doyurma, konuk ağırlama ve meslek eğitimi sağlanıyordu. Yani “yetiştirmeyi” hedefleyen bir model uygulanıyordu. “Acıklı yığınlar sadece balık vermek değil, balık tutmayı öğretmek” ilkesiyle hem yoksullara ücretsiz hizmet verilmiş hem de yolcular ve hastalar için barınma imkânı sunulmuştur. Ayrıca hırsızlar ve fahişeleri ıslah etmeye çok önem verilmekteydi.

Özellikle Hristiyan öğretilerle şekillenen bu model hızlıca başka bölgelerde de kopyalanarak yayılmıştır.

Basiliada Hastanesi, üç temel özelliğe sahipti:

1. Yatan hastaların tedavisini yapan çok yataklı bir kurumdu

6. Sezariyeli Basil’den Mektup 150: İkonyum (Konya) Piskoposu Amphilochius’a. (İznik Sonrası Kilise Babalarından)

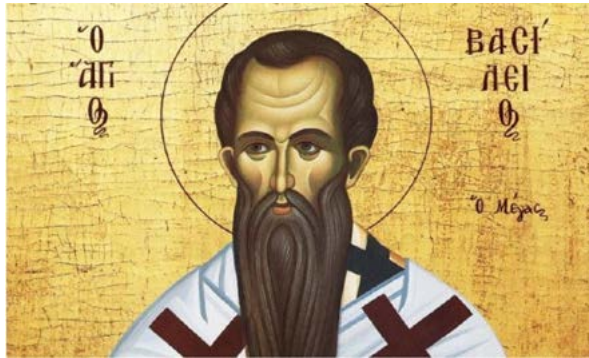
¹ Caesarealı Basil. Zenginlere Vaaz. Çev. Peter Gilbert. Migne, JP’d (PG 31 277C-304C). Çevrimiçi olarak mevcuttur: <https://bikkos.wordpress.com/st-basils-sermon-to-the-rich/>. 31 Ocak 2015’te erişildi.

² Blomfield Jackson tarafından çevrilmiştir. Nicene ve Nicene Sonrası Babalar, İkinci Seri, Cilt 8. Philip Schaff ve Henry Wace tarafından düzenlenmiştir. (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1895.) Kevin Knight tarafından New Advent için gözden geçirilmiş ve düzenlenmiştir. <http://www.newadvent.org/fathers/3202001.htm>

³ 75 ve 76 numaralı mektuplar.

⁴ 143 ve 176 numaralı mektuplar.

⁵ Gregory Nazianzen. Oration 43. Nicene and Post-Nicene Fathers’tan, İkinci Seri, Cilt 7. Ed. Philip Schaff ve Henry Wace. (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1894.) Çev. Charles G. Browne ve James E. Swallow. www.newadvent.org/fathers adresinde çevrimiçi olarak mevcuttur.

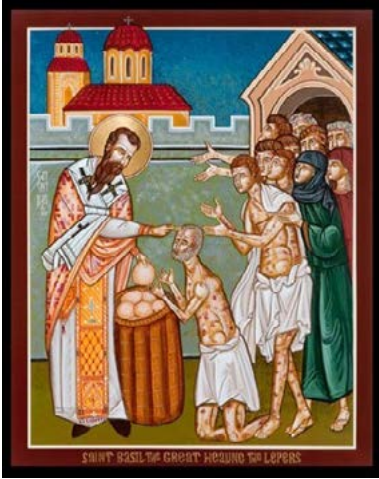
↑ Basileios (Aziz)

↑ Basiliada Hastanelerinde tedavi uygulamaları (temsili)

2. Profesyonel hekimler ve genellikle rahip ve rahibelerden oluşan yetiştirilmiş hastabakıcılar bulunmaktaydı.
3. Kadınlar dâhil hasta olan herkese ücretsiz bakım sağlanmaktaydı.

Basiliadalar bu sebeple gerçek bir hastanenin ilk uygulaması sayılmıştır. Basiliada, sağlık hizmetinin

↑ Basil'in hastalara dinî telkin vermesi

yanında sosyal yardım, eğitim ve toplumsal dayanışma açısından da öncü rol üstlenmiş bir modeldir. Aynı zamanda modern hastanecilik sistemine ilham kaynağı olmuştur.

Her hastayla birebir ilgilenilmesi, kişiye özgü tedavi fikrinin öncüsüdür.

Kadın, yaşlı, yoksul, mülteci ayrımı yapılmadan tedavi sunulması dönemi için devrimsel niteliktedir. Hele o dönemlerde insan sayılmayan ve dağlarda, ormanlarda perişan bir hâlde yaşayan cüzzamlılara kucak açarak onlar için kurduğu hastanede yaralarına pansuman yapıp tedaviler sunması, karınlarını doyurup onlara şefkat göstermesi takdire şayandır.

Kayseri Bağlantısı

Eski adları Mazaca, Eusebeia ve Caesarea olan ve Beştepeler'deki şehrin hemen önünde, dördüncü yüzyılın ikinci yarısında (MS 369-373) kurulan Basiliada, "Yeni Kent" olarak adlandırılmıştır.⁷ Yüzyıllar içinde bu Yeni Kent'in etrafında genişleyen şehir, bugünkü Kayseri yerleşiminin odağı olmuştur. Dolayısıyla Basiliada, modern Kayseri'nin tarihsel temellerinden biridir.

Basiliada'dan Önceki Sağlık Kurumları

Mısır, Yunan ve Roma'da Basiliada'dan önce de hastalara bakım sunulan yerler vardı, ancak bunlar modern anlamda bir "hastane" sayılmazdı. Onlar, Basiliada'ı "ilk gerçek hastane" yapan ve yukarıda sayılan üç kriteri taşımıyorlardı. Bunların bilinen en önemlileri ile Basiliada'nın farkları şöyle özetlenebilir:

1. Asklepieionlar (Antik Yunan, MÖ 6. yüzyıldan itibaren)

Sağlık tanrısı Asklepios, eski Grek tapınımlarında ölümlüleri yani insanları çok seven bir tanrı olup adına birçok tapınak yapılmıştı. Buralarda pagan rahipler ruhsal ve dinî tedavi sunarlardı. Roma

↑ Sağlık Tanrısı Asklepios'un bir sikke üzerindeki tasviri

döneminde de tapınılan bu tanrıyı sikkelerde elinde yılan olan oluşturan asası ile değişik pozisyonlarda görmekteyiz.⁸

Müzik, su sesleri, rüya yorumları gibi ritüeller uygulanırdı. Hekimler vardı ama tıbbî bilgi mistik

⁷ Thomas Heyne, Boston, Amerika Birleşik Devletleri, <https://hekint.org/2017/02/24/reconstructing-the-worlds-first-hospital-the-Basiliada/> Basil'in yakın arkadaşı ve üç Kappadokya babasından biri olan Büyük Gregorius, Basil'in ölümünde yaptığı konuşmada Basiliada ve etrafındaki genişlemeyi "Yeni Şehir" olarak nitelendirmektedir.

⁸ Tahberer Bekircan, İlter Uzel, Tıp Tarihi Araştırmalarında Antik Sikkeler ve Sikke Literatürünün Önemi, VIII. Türk Tıp Tarihi Kurumu, Türk Tıp Tarihi Kongresi İst. 2006 s. 41-49.

unsurlarla karışıktı. Yatılı hasta bakımı tam anlamıyla yoktu. Parası olmayanların erişimi sınırlıydı. Aslında bir tapınak olan Asklepieion yine de bazı yazarlarca hastane kabul edilmektedir.

En ünlü Asklepios tapınağı, Hz. İsa'nın çağdaşı ve rakibi Paganist Tyanalı Apollonios'a adandığı için Büyük Constantinus döneminde MS 324 yılında paganistlere kızan öfkeli bir Hristiyan gurubu tarafından yıkılmıştı.⁹

2. Valetudinariumlar (Roma İmparatorluğu, MÖ 1. yy - MS 4. yy)

Roma ordusu için kurulmuş, askerin barış zamanında hastalandığında ya da savaşta yaralandığında tedavi edildiği sağlık merkezleriydi. Yatılı bakım ve cerrahi müdahale yapıldı. Ancak sivillere kapalıydı. Sadece profesyonel askerler için hizmet verirdi. Toplumsal hizmet amacı yoktu.

Özellikle Romalıların Galya ve Kuzey Avrupa'daki askerî garnizonlarında veya askerî koloni kentlerinde rastlanan, büyük, çok odalı, avlulu bir bina şeklinde inşa edilmişti.

3. Mısır ve Mezopotamya Tapınakları

Mısır'da İsis ve Mezopotamya'da Enki¹⁰ gibi tanrıçalara adanmış merkezlerde şifa uygulamaları vardı. Büyü, dualar, dinî ritüeller, bitkisel ilaçlar

↑ Çek Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan Musov Asker Hastanesi çizimi

kullanılırdı. Ama sistematik sağlık kurumu şeklinde organize değillerdi.

⁹ Stephenson Paul, Büyük Konstantin, Çev. Ergin Gürkan, T. İş Bank. Kültür Yay. 3511, İstanbul, 2016, s. 192.

¹⁰ İsis; doğurganlık, büyü ve sağlık tanrıçası. Enki; Sümer ve genel Mezopotamya'da bilgi, bilgelik, tatlı su, yaratılış ve büyü tanrıçası.

Bütün bu örnekler dikkate alındığında denilebilir ki Basiliada yalnızca hastaları tedavi etmeyi değil toplumu dönüştürmeyi hedefleyen, dinî-sosyal-tıbbî boyutları birleştiren ilk kurumdur. Bu nedenle "ilk modern hastane" veya "hastaneciliği doğuran kurum" olarak anılmaktadır. Nitekim bu özellikleriyle Doğu Roma'da kendinden sonra gelen sağlık kurumlarına model olmuştur. Ancak Hristiyanlığın yaygınlaşması, kilisenin zenginleşerek Doğu Roma (Bizans) siyasetinin bir parçası olmasıyla ilk kuruluşundaki Hristiyan iyilikseverliği ve fedakârlığına artık ihtiyaç kalktığı için amacından saparak yine sadece soylulara ve zenginlere hizmet verir hâlde dönüşmüştür.

GEVHER NESİBE DARÜŞŞİFASI

Kayseri'de MS 372 yılında kurulan ve ilk dönemlerde Bizans devletine örnek olan Basiliada Hastanesi'nden tam 834 yıl sonra MS 1206 yılında Türkiye Selçukluları döneminde yine Kayseri'de hem tıp okulu hem de hastane hüviyetiyle Gevher Nesibe Darüşşifası veya Şifâîye-Gıyasiye Külliyesi tarih sahnesindeki yerini almıştır.

Anadolu'daki bu ilk tıp medresesi ve hastane; Velid bin Abdülmelik döneminde 88 (706) yılında ilk defa Dımaşk'ta kurulan hastane ile Mısır'da 9. yüzyılda Ahmed bin Tolun tarafından inşa edilen hastane ve yine Bağdat'ta 9. yüzyılın sonlarında er-Razi'nin denetimiyle kurulan hastanelerin devamı niteliğindedir.

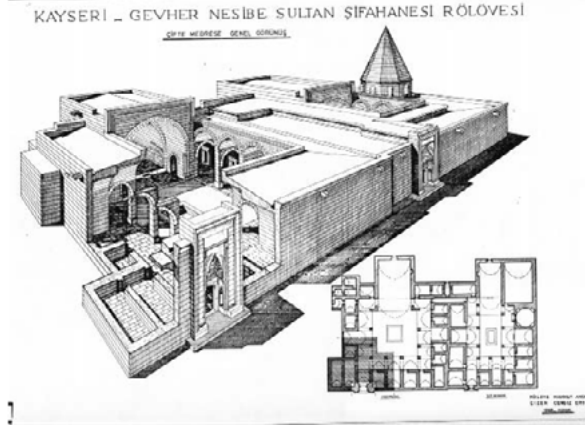
Türkiye Selçukluları Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in kız kardeşi Gevher Nesibe Sultan adına yaptırdığı Darüşşifa, kurumsal kimliği ve kendine has iç mimarisiyle 1900'lü yılların başına kadar işlevini sürdürerek birçok hekim yetiştirmiş ve belki binlerce hastaya şifa dağıtmıştır.

Akıl hastaları için kullanılan su ve ses akustiği günümüz modern tıp yaklaşımlarına da rehberlik edebilecek boyuttadır. Dönemin tıp eğitimini ve tıbbî yaklaşımları anlamak açısından Gevher Nesibe Hatun Darüşşifası, Anadolu Selçuklu tıp anlayışının en önemli örneğidir.

Türkiye Selçukluları Devleti'nin ikinci başkenti sayılan ve "Makarr-ı Ulema" (âlimlerin merkezi) olarak anılan Kayseri'de Anadolu Selçuklu döneminden günümüze ulaşabilen tıp yapılardan biri olan Gevher Nesibe Darüşşifası, 1205-6 yılında inşa edilmiştir. Bir medrese (Gıyasiye) ile bitişik olarak

↑ Gever Nesibe Hatun Darüşşifasının banisi Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Konya Mumya Müzesi için canlandırılan portresi ve Gevher Nesibe Hatun'un Prof. Dr. İlter Uzel tarafından Şifaiye'nin kapı portalinde günün bazı saatlerinde görülebilen portresi

↑ Gevher Nesibe Şifahanesi Rölövesi

Bu dönemin tedavi yöntemleri İslâm tıbbının etkisi altında olup Razi, Biruni ve İbn-i Sina'nın tarif ettiği ilaç ve tedavi formülleri kullanılmaktaydı. Eczane odaları ile ameliyathane odaları bulunan şifahane basit anestezi uygulamaları ile büyük ve küçük cerrahi operasyonlar, bakır tel metodu ile de katarakt ameliyatları yapılmaktaydı.

Şifahane de ayrıca ruh hastaları için ayrılmış özel bir bölüm olarak bîmârthane yer almaktadır: Eyvanların tepelerinde bulunan iki delikten gönderilen müzik ve telkin ile tedavi yapıldığı tahmin edilmektedir. Ahlât-ı erbaa (dört ruh hâli) teorisi üzerine kurulu olan tedavi anlayışı ile musiki makamlarının insanların mizaçlarına göre farklı tesirleri olduğuna

↑ Eski Türklerde bir tedavi sahnesi

inanılarak akıl ve ruh hastalarının tedavisine çalışılmış olduğu zannedilmektedir.

BASILİADA VE GEVHER NESİBE DARÜŞŞİFASI'NIN MUKAYESESİ

Kayseri merkezli Basiliada (MS 372) ile Gevher Nesibe Darüşşifası'nı (MS 1206) tarihsel, mimarî, tıbbî ve ideolojik yönleriyle şu şekilde değerlendirebiliriz:

Kurucuları

Basiliada'nın kurucusu: Aziz Basileios (Hristiyan din adamı, MS 330-379)

Gevher Nesibe Darüşşifası'nın kurucusu: Kız kardeşi Gevher Nesibe Sultan adına Selçuklu Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev (MS 1206)

İlkeleri

- Aralarında yaklaşık 834 yıl olmasına rağmen "İnanca ve merhamete dayalı sağlık geleneği" ilkesinin bu iki kurumun ortak paydası olduğunu görürüz.
- İlki Hristiyanlığın Anadolu'da hızla yayıldığı bir dönemde diğeri ise Türkiye Selçuklularının en güçlü zamanlarında yeşermiştir ve her ikisi de yükselen bir iddianın ispatı olma gayesini gütmektedir.
- Yine her ikisinde de kadın hastalar dâhil herkes ücretsiz olarak kabul edilmekte olup gaye Anadolu'da süren açlık, hastalık ve sosyal sefaletle çare olmaktır.
- Bulundukları dönemlerde Basiliada Bizans'taki diğer hastanelere, Gevher Nesibe de Selçuklu ve Osmanlı darüşşifalarına model olmuştur.
- Basiliada'nın kuruluşunda inançlı bir din adamının maddî ve manevî desteği başlıca etken iken darüşşifanın kuruluşu, Selçuklu Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in talihsiz kız kardeşinin "Malımın tamamıyla hastane yapılsın" şeklindeki vasiyeti üzerinedir.

Mimarî ve Yapılanma

- Basiliada, Beştepelerde bulunan Caesarea'nın önünde, kampüs formunda, "Yeni Kent" (Neapolis) olarak kurulmuş, kilise merkezli bir site-dir.¹¹ İçerdiği bölümler; kilise, hastane ve hasta koğuşları, cüzzam hastanesi, misafirhane, aşevi gibi tesislerdir. Tedaviler Hipokrat ve Galen ekolünün devamı niteliğinde olup rahipler, hekimler, gönüllüler tarafından uygulanmaktadır. Hristiyan yardım ve ruhsal iyileştirme anlayışı odaklı hizmet veren bir yapılar topluluğudur.

- Gevher Nesibe Darüşşifası; şehir surlarının bitişiğinde, darüşşifa (hastane) ve tıp medresesi (eğitim) şeklinde iki temel üniteden oluşur. Genel hatlarıyla ilk İslâm hastanesi sayılan, Harun er-Reşid'in MS 786-809 yıllarında kurulmasına emir verdiği "el-Bîmâristân er-Reşid" hastanelerinin benzeri olarak geleneksel kapalı avlulu medrese planına göre yapılmış, iki girişli bir binadır. Bu yapı içinde; İbn-i Sina, Razî ve Birunî geleneğini devam ettirerek göz, diş ve eczane gibi branşları içine alan, gelişmiş tıp eğitimi veren bölümler bulunmaktadır.

Ayrıca geniş eyvan ve hücrelerden oluşan yatılı hastane; temel bakım, beslenme, barınma, cerrahi, ilaçla tedavi, psikolojik destek hizmetlerine uygun bir yapıdır.

Dinî-Sosyal Temeller

- Basiliada'da: Hristiyan merhameti, hayır ruhu
- Gevher Nesibe'de: İslâm'daki "vakıf", "sadaka", "şifa Allah'tandır" prensibi
- Her ikisinde de fakir, hasta, yolcu, kimsesizler başta olmak üzere herkese açık olma anlayışı ile yerli ve yabancı hekimler, gönüllü hastabakıcılar tarafından hizmet verilmektedir.

Finans Kaynağı

- Basiliada'da: kilise + bağışçılar
- Gevher Nesibe'de: vakıf sistemi + sultanî destek

Dönemin Hastalık Anlayışı

a) Basiliada'da:

Basiliada dönemindeki hekimler, ünlü filozof Pythagoras'ın kurduğu Sicilya Tıp Okulu'nun görüşlerini geliştiren Hipokrat (MÖ 5. yy) ve Bergamalı Galen'in (MS 131-201) tıp sistemini temel alıyordu. Bu sisteme göre sıcak-soğuk, yaş-kuru, acı-tatlı gibi zıtlar arasındaki dengenin bozulması ile vücut sıvılarının (humorların) dengesi de bozulmakta, bu da hastalıklara sebep olmaktaydı.

Vücut sıvıları; kan, safra, kara safra, balgam idi. Hastalığın nedeni "tanrısal gazap" değil doğa yasalarıydı. Şifa; doğanın gücüyle ve hekimin rehberliğiyle gelmekteydi. "Merhamet yoluyla şifa" ilkesi geçerliydi.

Basileios bu anlayışı kabul etmişti. Ona göre hasta hem bedenlen hem ruhen iyileştirilmeliydi. "İsa bedeninize şifa verir, biz de onun eli olmaya çalışırız" diyerek hastalara dua ve ilahi ile moral ve destek verilmekteydi.

¹¹ Thomas Heyne, Boston, Amerika Birleşik Devletleri, <https://hekint.org/2017/02/24/reconstructing-the-worlds-first-hospital-the-basiliad>

Basiliada'da; dört sıvı (kan, balgam, sarı safra, kara safra) dengesi ile dua ve oruç ile desteklenen tedavi temel uygulamaydı.

b) **Gevher Nesibe'de:**

Daha bilimsel ve farmakolojik olan Gevher Nesibe Hastanesi'nde İbn-i Sina, Zekeriya er-Razi, İbn-i Butlan gibi hekimlerin tedavileri uygulanmakla beraber İbn-i Sina'nın salgın hastalıklar, irsî (kalıtmı) hastalıklar, psikolojik hastalıklar olarak kategorize ettiği hastalıklara¹² göre tedaviler yapılmaktaydı. "Mizaç teorisi" denilen anlayışla hastalıklara kan, safra, balgam ve sevdâ gibi dört sıvının (ahlâtı erbaa) sebep olduğu kabul edilmekte ve bunlara uygun tedaviler yapılmaktaydı.

Her hastanın sıcak-soğuk, kuru-yaş mizacı değerlendiriliyor; buna göre soğuk mizaçlı hastaya sıcak otlar (zencefil, tarçın), sıcak mizaçlıya soğutucu (sirke, gül suyu, menekşe) veriliyordu.

İlaçlar bitki temelli olup oranlar ise genellikle İbn-i Sina'nın "el-Kanun fi't-Tıbb" eserindeki hassas ölçülere göre tayin edilmekteydi

Tıbbi cihaz olarak el aletleri, ustura gibi tıraş bıçakları, bazı el yapımı cerrahi aletler, tıp terazileri kullanılıyordu.

Gözlem, Tanı ve Tedavi

Basiliada'da ve Gevher Nesibe'de birbirine yakın temel gözlemler vardı. Hastanın dış görünüşü, ateşi, nabızı, idrarı, dışkısı gözlemlenirdi. Gözlem çok önemliydi çünkü iç organlara müdahale mümkün değildi.

- Kan alma, vücut sıvılarının dengesini sağlamak için sık kullanılırdı. Özellikle ateşli hastalıklarda başvurulurdu.
- Bitkisel tedaviler ağırlıklıydı.
- Banyo, masaj uygulanırdı; özellikle termal su ve hamamlar bu tedavi için kullanılırdı.
- Vücudun dengesini sağlamakta diyet önemli görüldüğü için sıcak-soğuk, kuru-nemli gibi niteliklere göre yiyecekler verilmekteydi.
- Ateşli hastalıklarda kan alınır, bitkisel çaylar ve istirahat verilirdi.
- Ruhsal rahatsızlıklarda dua, ibadet ve telkin ile ruhi ve sosyal destek verilirdi.
- Yara ve enfeksiyonlara çeşitli otlar, yağlar, merhemlerle pansuman yapılırdı.

- Cüzzamlı (lepra) hastalara külliye'nin biraz uzağındaki hastanede yaralarına ılık su uygulamaları, bazı yağlı kremlerle bakım ve temizlik yapılmaktaydı.
- Göz hastalıkları için aloe vera, safran, bal içeren karışımlar kullanılmaktaydı.

a) **Basiliada'da**

4. yüzyıldaki Basiliada tipi Bizans hastanelerinde kullanılan antik reçeteler, dönemin Hipokrat-Galen geleneğine ve yerel Anadolu bitkisel tıbbına dayanmakta ve ilaçların çoğu yerel Kappadokya florasından elde edilmekteydi.

Basiliada'da Galen ve Aetius kaynaklarında belirtilen örnek reçeteler kullanılıyordu. Bu reçetelerden bazıları:

Ateşli hastalıklar için soğutucu iksir

Malzemeler:

- Yaban gülü yaprağı – 2 dirhem
- Nar çiçeği – 1 dirhem
- Şerbetçi otu – ½ dirhem
- Gül suyu – 2 kaşık
- Soğuk içimlik su – 1 kupa

Hazırlama:

Bitkiler ezilir, gül suyuyla karıştırılır, su eklenip içilir.

Etkisi:

Vücut ısısını düşürür, terlemeyi dengeler.

Yaralar ve enfeksiyonlar için kullanılan merhem

Malzemeler:

- Günlük sakızı (mastika) – 1 dirhem
- Bal – 2 kaşık
- Zeytinyağı – 1 kaşık
- Kuru mür (myrrha) – 1 dirhem
- İnce öğütülmüş cehri tohumu – ½ dirhem

Hazırlama:

Malzemeler kısık ateşte karıştırılır, lapa kıvamına getirilir, soğutulup yaranın üzerine sürülür.

Etkisi:

Antiseptik olup iltihap kurutucu, doku yenileyici özelliği vardır.

Ruhsal sıkıntılar ve uyuyamayanlar için şurup

Kaynak: Rufus of Ephesus ve Oribasius derlemeleri.

Malzemeler:

- Haşhaş başı (Papaver somniferum) – ¼ dirhem
- Şerbetçi otu – ½ dirhem
- Ballı şarap (Hipokrat) – 1 küçük fincan

- Lavanta suyu – birkaç damla

Hazırlama:

Haşhaş ve otlar suda haşlanır, ballı şarapla karıştırılır.

Etkisi:

Yatıştırıcı, uyku getirici (bugünkü sedatif etki).

Not: Uyuşturucu etkisi olduğu için dikkatle kullanılırdı.

Sindirim bozuklukları için tablet

Kaynak: Antik Kappadokya'da kullanılan formül, Galenik tıpta geçer.

Malzemeler:

- Rezene tohumu – 1 dirhem
- Kişniş – ½ dirhem
- Tarçın – ½ dirhem
- Bal mumu – kıvam vermek için

Hazırlama:

Toz hâline getirilmiş baharatlar eritilmiş balla yoğrulur ve küçük tabletler hâline getirilir.

Etkisi:

Şişkinlik, gaz, mide ağrısı için birebir.

Göz hastalıkları için damla

Kaynak: Aetius of Amida ve Oribasius reçeteleri. Basiliada geleneğinde izleri var.

Malzemeler:

- Aloe özü – ½ dirhem
- Safran – birkaç lif
- Biberiye suyu – 2 damla
- Gül suyu – 1 çay kaşığı

Hazırlama:

Filtrelenip damlalıkla göze uygulanır.

Etkisi:

Göz iltihabı, yaşarma, kaşıntı için kullanılırdı.

b) Gevher Nesibe'de

Gevher Nesibe'de uygulanan tedaviler daha bilimsel yöntemlerle ve dozları, ağırlıkları tecrübeyle belirlenmiş ilaçlarla yapılmaktaydı.

Ateşli hastalıklarda: Nar çiçeği, gül suyu, şerbetçi otu, tarçınlı sirke, Seylan biberi, limonla sulandırılmış sirkencubin (sirke-bal karışımı).

Ruhsal sıkıntılarda: Haşhaş, lavanta, telkin ve dua, İbn-i Sina'nın "nefsi rahat-

latan şurubu", gül şerbeti, menekşe yağı, melisa, kediotu.

Yaralarda: Bal, zeytinyağı, mür, cehri tohumu, kiremit tozu, ceviz kabuğu, kurutulmuş ayıkulağı otu.

Göz hastalıklarında: Aloe, safran, gül suyu, İbn-i Sina koliriyumu (cıva-sülfür bileşimi, kurşun suyu, Arap sakızı, anti-mon).

Sindirim bozukluğu: Rezene, tarçın, kişnişli tablet, sıcak-soğuk mizaca göre özel karışımlar (örneğin hardal-kimyon-anason ya da yoğurt-sirke).

Gevher Nesibe'de İbn-i Sina'nın "mizaç teorisi" hâkimdi: Her hastanın sıcak-soğuk, kuru-yaş mizacı değerlendirilir; buna göre soğuk mizaçlı hastaya sıcak otlar (zencefil, tarçın), sıcak mizaçlıya soğutucu (sirke, gül suyu, menekşe) verilirdi.

Kurumsal Farklar

Basiliada'da ilaçhanede basit, doğal hammaddeler kullanılıyor, tıp eğitimi rahipler arası bilgi aktarımı ile elde ediliyordu. Yazılı reçete kayıtları bulunmamakta ve her hastaya farklı tedaviler uygulanmaktaydı.

Gevher Nesibe Darüşşifası eczanesinde gelişmiş, özel ilaç hazırlama ve saklama bölümü olup hastalıklara göre tasnif edilmiş reçeteler kullanılmaktaydı. Tıp eğitimi medrese sistemine bağlı, teorik+pratik eğitim olarak sistleştirilmişti.

SONUÇ

Kayseri; MS dördüncü yüzyıldan itibaren Basileios'un kurduğu Basiliada adı verilen ve Bizans İmparatorluğu'nda bir tedavi modeli olan tedavi kurumu ile ve o tarihten 834 yıl sonra MS 1206 yılında bu defa Selçuklu Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in talihsiz kız kardeşi Gevher Nesibe Sultan adına kurduğu Şifafıye-Gıyasiye adlı hastane ve tıp medresesi ile dünya tıp âlemine önderlik etmiştir. Bu sebeple şehrimiz dünya tıbbının alfabesi sayılmayı fazlasıyla hak etmiştir. ■

¹² Fazlı, Şir Ahmet, İbn-i Sina Tebabeti'nde Hastalık Etkeni Mikroorganizmalar, Humoral Patoloji ve İmmünoloji, Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü, İbn-i Sina, II. Baskı Kayseri, 1984 s. 110-118.

Pir Sultan Abdal'ın Kısa Hayatı ve Elif Destanı

RASİM DENİZ
Dr.

**Umarım yıkılsın ulu Sivas
Kâtip ahvalimi Şah'a böyle yaz**

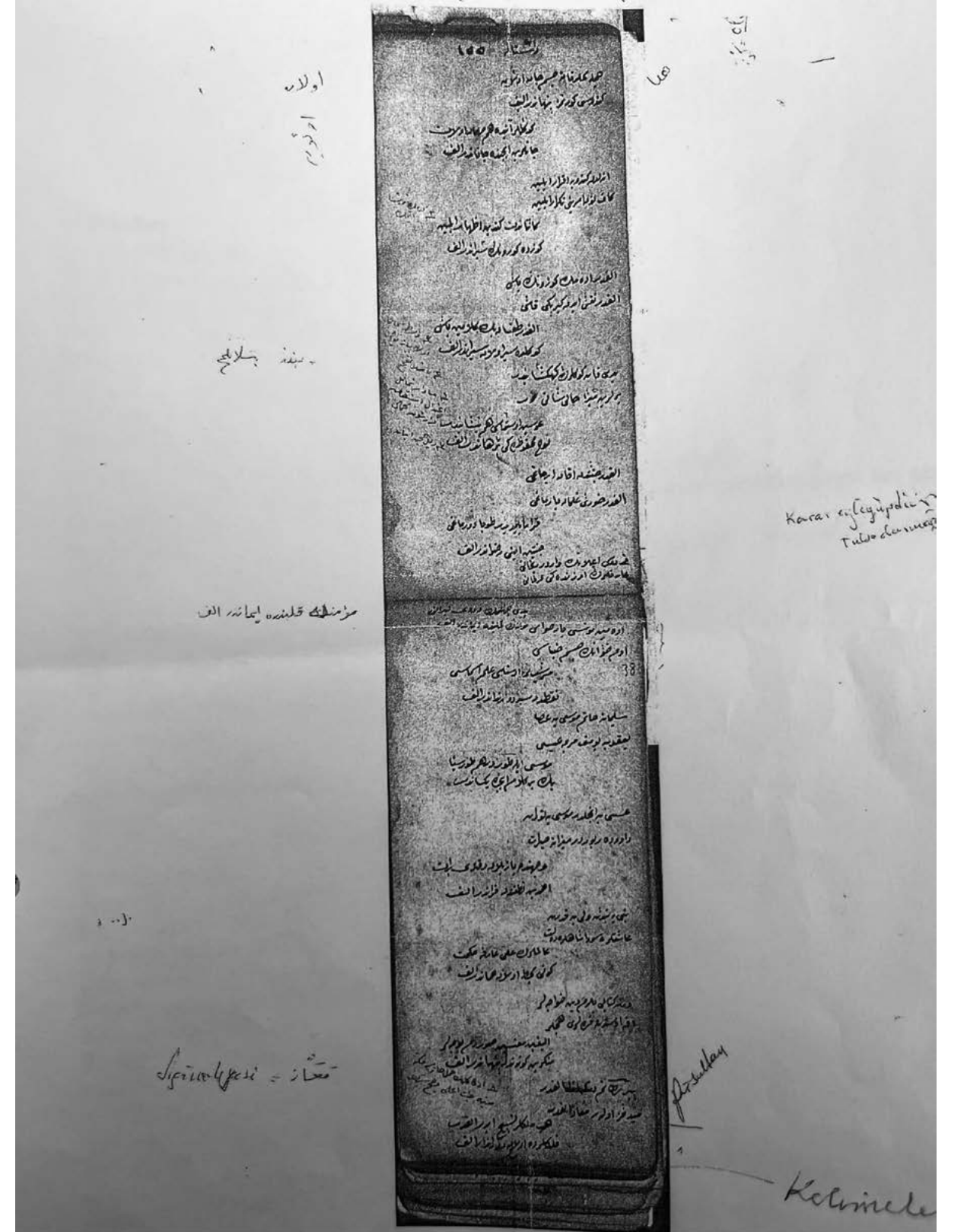
diyen Pir Sultan Abdal kimdir?

Yazımıza konu olan Pir Sultan Abdal'ın “Elif” redifli destanından önce, Haydar, koca Haydar ismini taşıyan ve mahlası da Pir Sultan Abdal olan, on altıncı yüzyılda yaşamış bu ünlü ve ülkücü, maktul şairimizin kim olduğunu kısaca belirtmenin daha doğru olacağı düşüncesindeyim.

PİR SULTAN'IN SOYU

Hakkında yazılmış kaynaklara göre Pir Sultan'ın soyu¹ önceleri Horasan şehrinde ve daha sonra da Hoy şehrinde görülmüştür. Gerek Horasan ve gerekse Hoy bölgeleri Türkmenlerinin de zaten hareket hâlinde olduğu ve onların bu bölgelerde toplanıp dağıldığı, Türkmenler sefer yapacakları

¹ Cahit Öztelli, Türk Dili, sayı 34 (1954).

zaman bu şehirlerin birer üs görevini yerine getiren çok önemli stratejik mekânlar olduğu bilinir. Anadolu'ya, Bağdat'a yapılan birçok sefer ve göç bu bölgeden başlamıştır.

Bu bölgelerden hareket ederek Anadolu'ya göç eden konar-göçer Türkmenler arasında bulunan Pir Sultan'ın sülalesi de Sivas-Yıldızeli yakınlarındaki Banaz köyüne yerleşmiştir. Yıldız Dağı'nı yaylak, Banaz köyünü de kışlak olarak kullanmışlardır. Geldikleri Horasan ve Hoy şehirlerinin ahalisi konar-göçer Türkmen olduklarından hiç şüphesiz Pir Sultan'ın soyu da az ya da çok Türkmen'dir. Yıldızeli, Banaz köyüne nerelerden geldiklerini açıklayan şiirinde:

Benim aslım Horasan'dan Hoy'dadır²

demektedir.

PIR SULTAN'IN AİLESİ

Pir Sultan'ın ulaşabildiğimiz aile fertleri yalnız üç oğlu ile bir kız çocuğundan ibarettir. Oğullarından ikisinin Pir Sultan hayatta iken vefat ettikleri bu çocuklar için söylediği ağıtlardan anlaşılmaktadır.

ÇOCUKLARININ İSİMLERİ

Seyit Ali: Pir Sultan'ın bu oğlu genç yaşta Hakk'a yürümüş ve Banaz köyünün üst yanındaki çam korusunda bulunan mezarlıkta toprağa verilmiştir.

Pir Mehmet: Babası gibi şair olup mezarı Tokat'ın Daduk köyü mezarlığındadır.

Er Gülabi: Mezarının Tunceli (Dersim) şehrinde olduğu bilinmektedir.

Sanem: Pir Sultan Abdal'ın tek kızıdır. Babası asıldığında Sanem'in söylediği manidar bir ağıdı vardır.

**Pir Sultan kızıyım ben de Banaz'da
Kanlı yaş akıttım baharda güzde
Dedemi astılar kanlı Sivas'ta
Darağacı ağlar Pir Sultan deyu³**

TAHSİLİ

Bazılarının iddia ettiği “çobanlıkla hayatını geçirdi, okuma-yazma bilmezdi” sözleri gerçeği yansıtmamaktadır. Pir Sultan Abdal'ın tekye (tekke) tahsili görmüş, şiir ve edebiyat dalında özellikle de Batınî meseleleri çok iyi bilen bir şair olduğu yazdığı şiirlerinden anlaşılmaktadır. Bilhassa “Elif” redifli

destanını okuyanlar bize hak vereceklerdir. O, şiirlerinde aruz kalıbını kullanmamış, sadece Türk'ün millî vezni olan hece vezni ile şiir yazmış bir şairdir.

Pir Sultan'ın musahibi Ali Baba olduğu gibi piri de herkesin bildiği ve saygı duyduğu meşhur Pîr Hasan'dır.

Samimi dostları, güvendiği kişiler ise Kul Himmet ve Kul Hüseyin isimli iki şairdir.

PIR SULTAN ABDAL, İDEALİST ŞAİR MİDİR?

**Kadılar, müftüler fetva yazarsa
İşte kemend, işte boynum asarsa
İşte hançer, işte kellem keserse
Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan**

diyen, kararlı, ilkeli, sabırlı, cesur, gözünü budaktan sakınmayan bir dava adamıdır; idealinin ve ülküsünün yolundan dönmeyeceğini açıkça söylemektedir. Kadıların, müftülerin fetvasından korkup davadan dönenler dönsün; ben, boynum ipe gitse, başım kesilse de bu idealimden vazgeçmem diyor ki gerçekten de boynu ipe gidip asılmış fakat korku duymamış, davasından bir adım bile geri kalmamış, gerçek bir idealist şair olduğunu ispatlamıştır.

İdealist bir şair olmak kolay değildir. İdealist olmak her şeyden önce ilim, irfan, iman ve yürek ister. Gözünü budaktan sakınmamak, ser verip sır vermemek, her çileye katlanacak sabır, dostunu, düşmanını sezecek ve ona göre tedbir alacak akıl, feraset ister. Korkaklar, yüreksizler, dinsizler, ahlak-sız ve edepsizlerden idealistlik beklenmez ve onlardan dava adamı zaten olmaz da. Pir Sultan; davası, inancı ve ideali için tatlı canını verecek kadar cesur bir halk şairidir.

PIR SULTAN PROPAGANDİST ŞAİR MİDİR?

Sivas-Banaz köyünde yaşadığı hâlde İran'a defalarca gidip gelmiş bir şair olması, bazı şiirlerine şöyle yansımıştır:

**Gözlerim de Şah yolundan ayrılmaz
Ben de bu yayladan Şah'a giderim**

Arzu ve istekleri onun İran'a gidip gelmesini açıklamaya kâfidir. Pir Sultan Abdal'ın yaşadığı 16. yüzyılda dinî ve özellikle mezhebî prensipleri yayma işi dervişlerle birlikte sazı ve sözü ile ünlenmiş âşık-lara, ozanlara havale edilmiştir. Bu işi havale eden kurumlar ve kişiler her şeyden önce kendi etki alan-

larını genişletmek, böylece geniş halk kitlelerine ve mekânlara hâkim olmak amacını taşımakta idiler.

Pir Sultan Abdal da Sivas yöresinde sevilen, kültürlü bir halk şairi olduğu için; İran Şah'ı Tahmasb, Anadolu üzerinde etkisini artırmak amacıyla bu saf ve temiz köylü şair Pir Sultan Abdal'ı mezhep birliğini ileri sürerek kendi safında kullanmış mıdır? Bu henüz kesinlik kazanmış değildir. Ancak Pir Sultan Abdal'ın halk şairi olarak halkın içinde kendi imanı ve mezhebî duygu-düşüncelerini kimseden korkmadan, kimseye minnet etmeden sazı ve sözü ile yaymaya çalışan bir dinî ve mezhebî propagandist olduğu kesindir. Fakat o görünüşte bir siyasi “dâî” değildir. Çünkü onun elinde sazı, dilinde sözünden başka kullanabileceği hiçbir kuvveti yoktu. Siyasi dâîlerin belli bir mekânı, belli bir teşkilatlı kuvveti bulunur ve dâîlik yaptıkları ülke ile devamlı irtibatları vardır.

16. yüzyılda Şeyh Temennâî'nin Kayseri yakınlarında bulunan Yılanlı Dağı'nda büyük bir tekkesi ve İran uğruna savaşıacak, teşkilatlı, eğitilmiş, eli silahlı binlerce adamı vardı. Bu zorbalardan Kayseri halkı çok zarar gördüğü için şikâyet üzerine devlet erkânı ve halk birlik olup Şeyh Temennâî ile adamlarını yok etmişlerdir.⁴

Osmanlı Devleti'nde “Devlet-i Ebed-Müddet” ideali her şeyin ve her kanunun üzerinde, kesinlikle uygulanan bir ülküdür. Bu ülkü Osmanlı hanedanı içinde en yakınlarına bile göz kırpmadan, acımadan kesinlikle uygulanmıştır.

Deli Hızır Paşa ve Pir Sultan Abdal olayı da bu ideal uğruna yapılmış bir kıtalden başka bir şey değildir. Keşke İran'ı idare eden Türk soyundan şahlar ile Anadolu'yu idare eden Türk soyundan sultanlar-pa-dışahlar birbirleriyle anlaşmış olsalardı. Ne İran'daki Türkler bu hâle gelir ne de Osmanlıların Avrupa'dan Asya'ya geri dönmeleri vuku bulurdu.

Pir Sultan Abdal Sivas şehrinde Hızır Paşa eliyle asılmış olsa da o bugün de halk şairi olarak halkın dilinde, kitapları halkın elinde yaşamaya devam etmektedir.

Pir Sultan, Sivas'ın Yıldızeli ilçesinin Çıcır bucağına bağlı Banaz köyünde doğmuş, uzun bir ömür sürdükten sonra Sivas Valisi Deli Hızır Paşa tarafından asılmıştır.

PIR SULTAN'IN MEZARI:

“Darağacı” denilen yerdedir ki eskiden buraya Keçibula derlermiş. Şimdi ise Kepçeli denilmektedir. Şimdi mal pazarı olarak kullanılan bu alanda, Gazhane bitişiğinde, sıra söğütlerin bitiminde hafif tümsek toprak yığını onun mezarıdır. Üstü moloz taşlarla örtülüdür. Menkıbeye göre bu taşlar, asılması sırasında Deli Hızır Paşa'nın emriyle Pir Sultan'ın taşlanması için kullanılan taşlardır.

Mezar, Anadolu'nun her yanında görülen yatır mezarlarını andırır. Boyu beş metre kadar, eni bir metreden artıktır, bakımsız ve sahipsizdir.”⁵

PIR SULTAN ABDAL HAKKINDA ÇALIŞMA YAPANLAR:

1. Fuat Köprülü:

Pir Sultan'ı bilim dünyasına ilk defa tanıtan Fuat Köprülü olmuştur. 1928 yılında yayımladığı bir makale ile Pir Sultan'ın gerçekten büyük bir tekke şairi olduğunu ilim erbabına duyurmuştur.

2. Saadettin Nüzhet Ergun:

Fuat Köprülü'nün bu yazısından bir yıl sonra, 1929'da Saadettin Nüzhet Pir Sultan Abdal hakkında ilk kitabı yayımlamıştır.

3. Pertev Naili Boratav, Abdülkadir Gölpinarlı:

1943 yılında Pertev N. Boratav ile Abdulbaki Gölpinarlı'nın birlikte çıkardıkları “Pir Sultan Abdal” adlı eski güzel bir çalışma olup yeni bilgi ve şiirler vardır. Ön bilgilerle birlikte 105 manzume olarak çıkmıştır.

4. Cevdet Kudret, Pir Sultan Abdal, Yeditepe Yayınevi.

5. Cahit Öztelli:

Bu kitaplardan sonra Pir Sultan Abdal hakkında üçüncü ciddi çalışmayı Cahit Öztelli yapmıştır. Onun yayımladığı “Pir Sultan ve Bütün Şiirleri” isimli kitabın içinde, şimdiye kadar yayımlanmış 327 şiir arasında Cahit Öztelli'nin bulup yayımladığı manzum sayısı 149 olarak gösterilmiştir.

Bu kitaplar arasında göremediğimiz “Elif” redifli destanı sayın okurlarla paylaşmak istedim. Bu destanı, değerli araştırmacı yazar Sayın Ahmet Emin Güven Ağabey'imizin benim kütüphaneme lütfedip gönderdiği cönk fotokopileri arasından bulup Alkış dergisi için yayıma hazırladım.⁶

⁴ Rasim Deniz, Hacılarlı Mesti ve Şeyh Temenâî, 273-282, Hacılar Sempozyumu, 2007.

⁵ Cahit Öztelli, a.g.e., s. 29-30.

⁶ Ahmet Emin Güven, Cönk 293, v. 155 a-b.

Kendilerine müteşekkirim. Zat-ı âlîleri yaşlı ve hasta olmalarına rağmen araştırmalarına, yazmalarına devam ederek Türk kültürüne hizmet ettikleri için benim kalbimde ayrı bir yeri ve ayrı bir sevgisi vardır. Onun gibi Türk kültürü sevdalılarının ömrü uzun olsun...

DESTAN

*Cümle mahlûkata cism ü can olan
Kendisi görünmez pinhandır elif
Gönüller ayında hem mihman olan
Canların içinde cânândır elif.*

*Ezelden kendüye ikrar eyleyen
Kâf-ı nûn emrini tekrar eyleyen
Kâinattan kendin izhar eyleyen
Gözde görünen seyrandır elif.*

*Eliftir âdemin gözünün yaşı
Eliftir nakş eden kirpiği kaşı
Eliftir doksan bin kelâmın başı
Göklere sır olan seyrandır elif.*

*Yedi kat göklerin kehkeşânıdır
Yerlerin müberra hâli, şanıdır
Arşın üstüvası, hem nişanıdır
Levh-i mahfuzdaki burhandır elif.*

*Eliftir cennetten akan ırmağı
Eliftir huri, gılman barmağı
Karar eyleyüpdür Tuba durmağı
Cennetin emini Rıdvan'dır elif.*

*Firdevs-i Âlâ'nın vardır reyhanı
Ariflerin özündeki irfanı
Yedi cehennem dördü niranı
Müminin kalbinde imandır elif.*

*Âdem'in münîsi bar havası
Âdem ü Havva'nın cismi ziyası
Mürşidin ustası, ilm-i esması
Noktadan sübutu rindandır elif.*

*Süleyman'a hatem, Musa'ya asa
Yakup'a Yusuf, Meryem'e İsa
Musa ile Tur'dur, hem Tur-i Sina
Bin bir kelâm içre yeksandır elif.*

*İsa'ya İncil'dir, Musa'ya Tevrat
Davud'a Zebur'dur mizana sırat
Veçhinde yazılan defter-i berat
Ahmet'in nutkundan Kur'an'dır elif.*

*Nebiye nübüvvet, veliye kudret
Âşıklara sevda, şahlara devlet
Âlimlerin ilmi, ârife hikmet
Kevn-i muhit olan ummandır elif.*

*Dört kitabı bildim diyen hocalar
Ak üstüne karaları heceler
Elifin manasın sordum bocalar
Münkirin gözünden pinhândır elif.*

*Pir Sultan'ım der ki ezel eliftir
Meydanımız oldur me'az eliftir
Hep melekler tesbih eder eliftir
Feleklerde olan devrandır elif.*

Ölçü: 11'li hece.

KELİMELEER:

Burhan: Delil, hüccet.

Seyran: Gezmek, dolaşmak.

Ezel: Başlangıcı olmamak.

Gönüller ayı: Ramazan-ı şerif

izhar: Açığa çıkarmak.

Mahlukat: Allah'ın yarattığı her şey.

İkrar: Söz vermek.

Doksan bin kelâm: Allah'ın sıfatları.

Nakş: Boya ile boyamak, renk renk.

Kaf u nun: Evrenin oluşumunda Tanrı'nın ilk emri.

Kehkeşan: Samanyolu.

Müberra: Müstesna, âri, münezzeh.

Üstüva: Bir şeyde üstünlük göstermek.

Levh-i mahfuz: Gizli yazılmış levhalar.

Hatem: Mühür, Sultan Süleyman Peygamber'in tılsımlı mührü.

Tur-i Sina: Hazreti Musa'nın kelimetmesi için kutsal dağ.

Yeksan: Bir olmak, beraber olmak.

Vech: yüz, çehre.

Veli: Dost, yâr, ahabap.

Nübüvvet: Peygamberlik.

Kevn-i muhit: Büyük okyanus.

Me'az: Sığınak yeri (Mekke-Medine).

Pinhân: Gizli, saklı.

Devran: Felek, gökyüzü, sema.

İlm-i esma: İsimler ilmi.

Usta: Öğreten, hoca, şeyh.

Tuba: Cennette bulunan, dalları yere ve kökü göğe bakan ağaç.

Karar eylemek: Durmak, yerinde saymak.

Arif: Sezen, bilen, anlayan.

Hikmet: Felsefe.

Noktadan sübutu: Bir noktanın meydana gelişi.

Rindan: Rintler.

Cennetten akan ırmak: Kevser.

Hûri-gılman: Kadın ve kız şeklinde melek, erkek şeklinde melek.

Musa ile Tur'da: Hazreti Musa ile Tur Dağı'nda.

Firdevs-i Âlâ'nın vardır reyhanı: Reyhan çiçekleri.

Âşıklara sevda, şahlara devlet: Aşk.

Yedi cehennem dördü niranı: Işıklı olması. ■

Din, Dil ve Tarihimizin Poetik Hafızası Bekir Oğuzbaşaran'ın Şiirleri

ZİYA AVŞAR
Prof. Dr.

Tezkire yazarı Âşık Çelebi, “Prizren’de oğlan doğsa adından önce mahlas verirler, zira burası şairler membaıdır.” der. Abdülhak Hâmid, Hindistan coğrafyasından mülhem olarak yazdığı *Külbe-i İştîyâk*’ta, “Bu yerlerde doğan bir şair olmak pek tabiidir.” dizesini tekrarlar. Mevlânâ, şairliğini Anadolu halkının şiire rağbet etmesine bağlar. Anadolu içinde de öyle müstesna beldeler vardır ki o belde-lerin birinde doğup da şair olmamak elde değildir. Hele bu şehir, Dadaloğlu’nun deyişiyle karşısında Erciyes’in yaman görüldüğü, çifte bedestenli Kayseri ise...

Şair Bekir Oğuzbaşaran, Kayserilidir. Ancak onun şiirinde Kayseri, mensubu olduğu sıradan bir belde değil, poetikasının merkez figürüdür. Yahya Kemal’in şiirlerinde İstanbul neyse Oğuzbaşaran’ın şiirlerinde de Kayseri odur. Oğuzbaşaran şiirinin sabit ayağı Kayseri hudutlarında, serbest ayağı ise

gönül coğrafyasında gezinir. Bu itibarla onun şiirlerinde göz önünde olan, ancak fark edilmeyen âşikâr sır, “Kayseri” kelimesinde gizlidir. Nitekim kendisi de şöyle söyler:

**“Mayamı Kayseri’nin toprağından almışım,
Erciyes’e baktıkça gönlü yüce kalmışım.”**

Bu kelime, mezkûr şairin şiir binasının kilit taşı olup metne ruh veren bir “ulu kelime”dir. Şairin “Ben Kayseri’yim” şiiri, sıradan bir nazarda bile, erdemlerini sayıp döken bir Dede Korkut kahramanı gibi görünür. Bu bakış doğru olmakla birlikte, şairin coğrafya ile millî kimlik arasında kurduğu derin bağa dikkat etmek gerekir. Zira onda Kayseri hem tarihtir hem doğa hem de kadim ile yeninin harmanlandığı zinde bir diyardır.

Zinde deyince, Oğuzbaşaran şiirinin anahtar kelimelerinden biri de “zinde” kavramıdır. Şiirlerinde bakılan, dokunulan, düşünülen ve sevilen her şey tuhaf bir zindelik içinde görülür. Onda tarih, irfan, tabiat, yüce şahsiyetler, şehirler ve sevilen değerler, Hay esmâsı çeker gibi coşkulu ve diridirler. Yaşı sekse merdiven dayamış bir şairin, ilk cengine gidecek bir muharip gücü ve zindeliğiyle söz meydanına atılmasının sırrını onun imanına hamletmek gerekir:

**“Muhammed ümmetiyim Kâlû Belâ’dan beri,
Ezel-ebed kendimi Türk-Müslüman bilmişim.**

**Çok şükür doğduğuma mümin anne babadan,
Ahdime sâdık kalıp yetmiş beşe gelmişim.**

**En büyük duâm şudur: Mümin yaşayıp ölmek,
Ebedî saâdeti kul olmakta bulmuşum...”**

Oğuzbaşaran’da kendi din, dil ve tarihinin köklerinden gelen bu iman, onun kendilik şuurunu doğuran bu annelere karşı derin bir muhabbet şeklinde tecellî eder. İşte tam bu noktada, onun şiirlerinin temel izlekleri de şiir ormanı içinden baş gösterirler. Şair; dinine sıkı sıkıya bağlı bir mümin, diline meftun bir şair ve mensubu olmaktan gurur duyduğu şanlı tarihinin her sayfasına âşık bir aydındır. Hâl böyle olunca; bu din, bu dil ve bu tarihin cereyan ettiği her coğrafi köşe, şairin kadim coğrafi hafızasıdır. Bu itibarla bu kutsal coğrafya içinde yer alan şehirler, ırmaklar, dağlar, çiçekler; şairin bir yâr gibi sevdiği önemli varlıklar hâline gelirler.

Şairin bu bütünlüğü anlatmak için kullandığı dil doğal olarak çoklu bir üslup içerir. Çoklu ancak aynı zamanda da bu çokluğun vücut verdiği bir terkip üslubudur bu. Hafızam beni yanıltmıyorsa, bu kadar çok şair ve şiir ile etkileşim hâlinde olan ve bu durumu bir meziyet hâline getiren başka bir şair yoktur. Oğuzbaşaran; tasavvuf, klasik, halk ve yeni şiirden pek çok şaire şiirlerinde yer verir. Ancak bunlar içinde en belirgin etki Necip Fazıl üzerinden gelir. Şairin özellikle dört heceli şiirlerdeki kafiye üretme becerisinde Necip Fazıl şiirinin feyzini görmemek mümkün değildir.

Oğuzbaşaran; şehirleri, büyük tarihî olayları ve yüce şahsiyetleri mutlaka içselleştirilmesi gereken bir özenle nazma çeker. Şairin şehri konuşturduğu şiiri, hem nesnenin öznenin dilini kullanması açısından hem de destanî tavrı açısından çok etkileyicidir. Bu tip rol değişimleri, altta yürüyen başka bir unsurun yani nesnenin diline vurgu yapması bakımından çok önemlidir. Zira bu tip sezdirmeler ancak şiirin imkânlarıyla mümkün olan eşik atlamalarıdır.

Kitabın başındaki iki şiiri nitelik itibarıyla manzum bir mukaddime saymak yanıltıcı olmaz. Bunlardan ilki, Türkçe sevdasını şakıyan

**“Sonsuza dek büyük değer,
Dalgalan ses bayrağımız...”**

dizeleriyle bitirdiği *Ses Bayrağımız*; ikincisi ise

“Batı’ya karşı / Kalbimin doğusu...”

diye yön çizdiği *Şiir* adlı poetik manzum bildir-geidir.

Oğuzbaşaran, milletin ve medeniyetinin izlerini taşıyan mukaddes coğrafyadan dolayı yaşamayı sever; ancak mütevekkil bir mümin olarak her şeyde ölümsüz yârini aramaktan da geri durmaz:

Akla Hizmet Söylenceler

Kendimizi Aramaklar Yolculuğu

40

FOTOĞRAF, YAZI VE ŞİİRLER: M. AKİF COŞKUN

Karşılaşmalardır bizi biz yapan. Karşılaşmalar olmaksızın yaşam da mümkün olmazdı. Bütün yaşamın kaynağı, yani su bile karşılaşmayla meydana gelir; oksijen ve hidrojenin karşılaşmasıyla. Ama suyun oksijen de hidrojen de olmaması gibi tüm karşılaşmalar kaynaklarını ve başlangıç noktalarını aşarak ayrı hüviyetler yaratırlar. Şeyler arasında ne kadar çok karşılaşma gerçekleşirse o kadar çok yeni hüviyet ortaya çıkar. Karşılaşma ne kadar çok bileşenli ve zenginse ortaya çıkacak sonuç o denli gelişmiş ve zarif olacaktır. Yaşam baştan sona büyük bir karşılaşmadır ve aynı anda trilyonlarca küçük karşılaşmalar.

(Wael B. Hallaq)

“Bulmaya kararım var... / Hep Seni arıyorum.”

Yüce Allah'ın sonsuz kudreti karşısında âciz bir kul olarak şükredip duaya el açan şair, ardından “Kâinâtın Övgülüsü” Hz. Peygamber sevgisini terennüm eden samimi şiirler söyler. Bu baptaki *Naat Medeniyeti* şiiri, seçilmiş bir naat tarihi rehberi gibidir. Oğuzbaşaran'ın, mensubu olduğu millete “Müslüman Türk” kimliği bahşeden yüce şahsiyetlere engin bir hürmet ve muhabbeti vardır. Eyüp Sultan, Ahmet Yesevî, Seyyid Burhaneddin, Mevlânâ, Somuncu Baba, Hacı Bayram-ı Velî, Aziz Mahmud Hüdayî ve benzeri adlar için yazdığı şiirler öğretici, coşkulu, saygılı ve yüceltici bir şiir tarzındadır. Tarihî şahsiyetler ve tarihî eserleri ele alış tarzı da aynı üslup çizgisini izler.

Aşk olmadan meşk olmayacağına göre bu kadar hacimli bir şiir kitabında aşk şiirleri nerededir? Evet, bunlar görece azdır; ancak mümin bir şairin gönül sırlarını ifşa etmesini de bekleyemeyiz. Bu sebepten Oğuzbaşaran, gönlündeki asude köşkte gizlediği sevgilerini ifşa etmez ama işaret eder. Eşrefoğlu Rûmî'ye nazire olarak yazdığı şiirdeki

“Ateş üstünde yürümek adı aşk,

...

Sevdânın ölümsüz rengine girmek adı aşk”

mısraları ve

**“Gözlerinden giriliyor ülkene,
Aklıma en önce gelen gözlerin.”**

dizeleri, okumasını bilenler için koca çınarın bütün yapraklarını dolduracak bir aşk destanının başlığı hüviyetini taşırlar.

Oğuzbaşaran mizaç olarak nikbin bir şairdir. Bu yüzden Necip Fazıl'ın talebesi olmasına rağmen tenkitten uzak durur. Durum eleştirisi, zama-

neden şikâyet ve bazı uyarılar onun nikbin mizacını değiştirmez. Onun yapmaktan yana bir tavrı vardır: El uzatır, ayağa kaldırır ve ümit verir.

Oğuzbaşaran, bildiğimiz nazım şekilleri yanında Japon edebiyatının “bir ânın üzerindeki örtüyü açma” şeklinde tarif edebileceğimiz haikularını da kullanır. İktal'in birkaç rubâisini nesirden nazma çekme denemeleri esere hoş bir çeşni verir.

Oğuzbaşaran'ın şiirleri, bir poetik ansiklopediyi andırır. Bu poetik ansiklopedinin bir yer ve isim adları dizini çıkarılsa, bu dizin bir Müslüman Türk'ün tanınması muhakkak gerekli şahsiyetler ve görüp bilmesi vazgeçilmez olan yerleri kapsar. Bu kitap, öylesine seçkin ve değerli bir şiir ansiklopedisidir ki bir Müslüman Türk çocuğunun bütün genetik kodlarını ihtiva eder.

Beklentim, bu kitabın Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bütün liselerde okutulması gereken bir el kitabı olarak keşfedilmesidir. Maarif modeli mi dediniz? Alın size maarif. Evet, Oğuzbaşaran'ın şiirleri manzum bir maarif kitabıdır. ■

Su anki aklım olsaydı bu yolculuğa çıkmazdım. Ama şu anki aklımı da bu yolculuğa borçluyum. Buradan bir dualist sorgulama çıkar mı? Hem yerip hem de övüyor muyum ben? O zamanki aklımla bu uzun yolculuğa çıkma cesareti bulurken başıma gelecekleri biliyordum elbet. Tüm bunlara rağmen bu yolculuğun kutsiyetine inandırmıştım kendimi. Şimdi geldiğim bu noktada, bu yolculuk sayesinde eriştiğim bu akılla aslında çok da akıllıca bir şey yapmadığımı düşünmem bana hiçbir şey kazandırmıyor. Aklımı ve yolculuğumu sorgulamam bu yüzden. Yolculuğum henüz bitmediği için aceleci davrandığımın da farkındayım. Fakat yolculuğumun bundan sonraki evresi beni artık heyecanlandırmıyor. Endişe ve kabuslarımın katmerlendiğini hissettikçe bu kadar uzun bir yoldan sonra aklımin bana bunları söyletiyor olmasına hayıflanıyorum.

Yolculuğa çıkmak demek, tüm taşınmazların ardında bırakmak demektir. Taşınmazların ne kadar çoksa yolculuğa çıkmak da o kadar zorlaşır. Onları ardında bırakıp yeni bir hayata yol almak akıl işi midir? Onlarla isimlendin, tanımlandın, vasıflandın, bir kimliğe büründün, itibarlandın, sevidin, kucaklandın, dostlandın, büyütüldün, yuvalandın, çatılandın. Tüm bunlara sırtını dönüp umutlandığın bir niyetin peşinden bu yolculuğa çıkmak ne kadar akıl işi? Tanımadığın yollara, vadilere, dağlara, yüzlere kendini yeniden ve yeniden tanıtmanın ne âlemi var?

Yolculuğumun her kıvrımında sanki bir kelime yitirmiş gibiyim. Her uçurumunda bir fikrimi düşürmüş gibiyim. Her yokuşunda bir türküümü bırakmış gibiyim. Karşılaştığım her ne ve kim varsa beni kendi gözlerinden nasıl görüyorsa öyle olduğumu tasdikleyerek devam ediyorum yoluma. Bu daha kolayıma geliyor zira bu yolculuğumda ardımda bıraktığım taşınmazlarım ve kelimelerim ve fikirlerim ve türkülerim olmadan kendimi betimlemenin beyhude olduğunu düşünüyorum. İnsan bunlar olmadan da tanınmaz mı? Bir insanı ne kadar bir sürede tanıyabiliriz? Dahası bir insanı ne kadar tanıyabiliriz? Dahası ve dahası bunların bir önemi var mı?

Hiçbirinin önemi yoktur. Şayet bir karşılaşmada yeni bir hüviyete kavuşamıyorsak bunların hiçbirinin önemi yoktur. Yeni bir hüviyet yeni taşınmazlar demektir. Köküne bağlı kalarak yeniden tanımlanmak, isimlenmek, dostlanmak, yuvalanmak demektir. Ne önemi kalır ki bunlar olmadan? Bunlar olmadan yolculuk bedensel ve zihinsel bir hedonizmdir. İyi bir felsefe okuru, düşünürü olabiliriz. Bilginin özünü akla dayandırmanın ne önemi var mesela akıl yeni bir hüviyete kavuşmuyorsa? Ya da deneyimlere, duyulamlara atıflama ve onları uzlaştırma, onları tasvirleyerek özünü arama, dilde, söylemde ve yapılarda arama çabalarının ne önemi var?

Varlığını bir maddeye, bir zihne, bir ideaya, bir ruha, bir töze temellendirmenin; ahlakımızı hazza, menfaat sağladığımız eylemlere, ödevlere ve sorumluluklarımıza, erdemlerimize dayandırmanın ne önemi var? İnancımız, toplumsal ilişkilerimiz hakkında onlarca felsefi kuramı bilsek ne çıkar sonra? Etiğimiz, estetiğimiz, sanatsal ve edebî yetimiz ne işe yarar? Bir Ortadoğu uzmanı olsak ne çıkar mesela? Bu toprakların makus tarihi üzerinde uzmanlaşmanın, konuşmanın ne yararı var? Yeryüzü kaç Gazze yaşadı? Daha ne kadar yaşayacak ne önemi var? Ne önemi var Batı'nın, Amerika'nın, hasılı dünya tarihini bilmenin? Sosyolojinin, psikolojinin, bilimin, siyasetin canı cehenneme...

Ben ilerleyen bu yolculuğumda gittikçe büyüyen ve beni kendi içinde kayıp edeceğinden korktuğum bir özlemi taşıyorum içimde. Kelimelerimi özlüyorum, fikirlerimi özlüyorum, türkülerimi özlüyorum. Kırık bir testiyle yola çıkılmaz. Kırık bir testi yolda onarılmaz. Yine de ben kırık bir testiden kana kana içebilmeyi özlüyorum. Yolculuk boyunca her karşılaşmada kendime yeni bir

hüviyet kazandırdığıma artık şüpheyle bakıyorum. Belki de bu şüpheyle yolculuğuma yeni bir istikamet kazandıracağım, bilemiyorum. Fakat şu anki aklım olsaydı diyorum, bu yolculuğa çıkmazdım. Şimdi, ardımda bıraktıklarım, bıraktığım gibi kaldığını bilsem hiç düşünmeden geri dönerdim. Çünkü bir an olsun düşünsem vazgeçerim, biliyorum. İçimden söküp atamadığım o niyetim hâlâ taze, hissediyorum. Bıraktıklarım bıraktığım gibi değiller, görüyorum. Ah şu anki aklım olmasa, diyorum, şu anki aklım olmasa.

*Akıl başa, bela yaşa gelmeden temaşa
Eylerse sağına soluna bakma sen çok yaşa*

Bir Folklor Araştırması Deneyimi: Uğuroğlu Barlas'ın Kayseri Düğünleri Araştırması Üzerine

ORHANGAZİ SERBEST

GİRİŞ

Uğuroğlu Barlas'ın "Kayseri Düğünleri" başlıklı çalışması 1961-1963 yılları arasında Yurttaş Kitabevi Folklor Yayınları tarafından neşredilmiştir. Bu çalışma Barlas'ın da ifade ettiği gibi bir araştırma denemesidir. Kayseri'nin kültürel dokusunu yansıtan ve zengin bir içeriğe sahip olan bu çalışma, 47 sayfadan oluşmakta olup geleneksel düğün âdetlerini derinlemesine incelemektedir.

Eserde başlıca konular arasında "Giriş" bölümüyle birlikte "Araştırma Metodunun İzahı" ve

"Araştırmanın Uygulandığı Sosyal Katman" gibi metodolojik açıklamalar da yer almaktadır. Daha sonra, Kayseri'de yaygın olarak görülen geleneksel düğün âdetleri detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Bu âdetler arasında Görücülük, Söz Kesme, Şerbet, Dönürlük Çağırma, Gelin Hamamı, Damat Derintisi, Çeyiz, Kına, Düğün Ritüelleri, Gerdek, Güvey Başı ve Kız Arkası gibi başlıklar bulunmaktadır.

İlk çalışmasının Gaziantep düğün âdetleri üzerine olduğunu ifade eden Barlas'ın bu çalışmaları "Kültür", "Kurtuluş" ve "Tuğ" dergilerinde yayımlanmıştır. Memleketi olması nedeniyle yerel gerçekleri objektif bir bakış açısıyla değerlendiremeyeceğini düşündüğü için ilk araştırmasını kitap hâline getirmemiştir. Üniversite eğitimi boyunca yaz ve sömestr tatillerinde çeşitli illerde düğün, tören ve törelerini araştırmış ve bu araştırmaların bazılarını kitaplaştırmıştır. Bu süreçte Safranbolu, Konya, Kütahya, Maraş, Kayseri, Hatay, Urfa, Sivas ve Hakkâri gibi illerde araştırmalar yapan Barlas, Sivas araştırmasına dair verileri ise kaybetmiştir.

Araştırmalarında orta tabakayı esas aldığını, alt ve üst tabakaları ise dışarıda bıraktığını vurgulayan Barlas; köyleri, ilçeleri ve bucakları da göz ardı ettiğini belirtir. Şehirleri seçerken belirlediği üç kriter ise şunlardır: sosyolojik orta tabakanın çoğunlukta olması, bu tabakayı oluşturanların esnaf olmaları ve Türkçe dışında bir dil bilmemeleri.

Barlas araştırma metodunu anlatırken, seçtiği kişilerin belirli özelliklere sahip olması gerektiğini açıklar: yaşlı olmaları, sağlıklı düşünce ve hafızaya sahip olmaları, düğünlerle ilgilenmiş olmaları, şehir dışında az bulunmuş olmaları ve mümkünse okuma-yazma bilmemeleri. Kitap için yapılan mülakatların her iki cinsiyetten eşit sayıda kişiyle yapıldığını ve her bir kişiyle detaylı oturumlar gerçekleştirildiğini belirten Barlas, mülakat yapılan kişilerin isimlerini yayımlamadıklarını ve mahremiyet konusuna önem verdiklerini ifade eder. Son olarak, Kayseri düğünleri üzerine yaptığı araştırmayı hazırlamak için üç ayrı ziyaret gerçekleştirdiğini ve bu ziyaretler sırasında yerel kaynaklardan da faydalandığını belirtir.

Bu çalışmaların ötesinde, tıp tarihçisi kimliğiyle anılan Barlas'ın şu başlıklarda müstakil çalışmaları vardır: "Osmanlı Döneminde Gaziantep'te Kurulan İlk Tıp Fakültesi", "Antep Harbinde Sağlık Hizmeti", "Gaziantep Tıp Fakültesi Tarihi ve Azınlık Okulları",

“Gaziantep Tıp Tarihi ve Kültür Tarihi Araştırmaları”, “Gaziantep Üzerine Araştırmalar ve Notlar / Tıp Tarihi Araştırmaları”, “Prof. Dr. Ayhan Yücel ve Bilimsel Yaşamı”, “Dağıstanlı Mehmet Efendi’nin Geleneksel Tıp Yazması / 18. Yüzyıl Hekimlerinden”, “Tercüme-i Cedide Fi’l Havasi’l-Müfrede / 17. Yüzyılda Yazılan Bitkilerle Sağaltma Kitabı” ve “Sıhhatnüma / 1855 Saraya Sunulan Sağlık Öğütleri”

İlgili alanın dışında Barlas’ın edebiyat, kültür ve tarih alanlarında çeşitli çalışmaları bulunmaktadır: “Gaziantep’li Barlaslar”, “Safranbolu Halk Masalları”, “Türk Bilgesi Hasan Baba”, “Seçme Şiirler / Osman Barlas ve Ülker Barlas / Gaziantep’li Barlaslar’dan İki Şair”, “Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları”, “Gaziantep Tohtamur Köyü Öğretmenlik Anıları”, “Ballı Kaya / Şiirler”, “Su / Manzum Piyes”, “Sen Beni Bilmezsin / Şiirler”, “Nurettin Şazi Kösemi-hal”, “Halide Edip Adivar / Biyografya” ve “Gaziantep Basın Tarihi”

GÖRÜCÜ

Görücü usulü, Türk toplumunda uzun süredir var olan bir evlilik yöntemidir ve aileler arasındaki ilişkilerin önemli bir parçasıdır. Erkek ailesi tarafından seçilen kadınlar grubuna “görücü” denir (Sezen, 2005). “Görücü gelmek” kavramı ise kızı görme ve değerlendirme amacıyla kızın ailesine yapılan ziyareti ifade eder. Eserin “Görücü” başlıklı kısmında kızın ve erkeğin rollerinin belirgin bir şekilde ayrıldığını görmekteyiz. Kızın evlilik sürecindeki rolü, terbiye ve aile büyüklerine saygı göstermek üzerine odaklanmıştır. Görücü geleneğinde kızın sessiz ve itaatkâr bir tavır sergilemesi beklenmektedir. Bu duruş, toplum içindeki kadınların ve genç kızların nezaket ve terbiye normları çerçevesinde nasıl konumlandırıldığını ve bir anlamıyla da bas-kılandığını gösterir. Görücü geleneği, kültürel ve sosyal normlarla derinlemesine bağlantılıdır. Erken saatlerde yapılan ziyaretler, kız evinin temizliği ve düzenine bakarak kızın hamaratlığını ve ailenin saygınlığını kontrol etme amacını taşır. Metinde görücü sürecinin adım adım nasıl işlediği detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Görücü gitmenin olduğu gibi görücü ağırlamanın ve görücüye çıkmanın da kendine özgü kuralları vardır (Barlas, 1963). Görücüler, gittikleri evin kapısını çaldıklarında (sabahın erken saatlerinde gelmelerinden ötürü) direkt olarak içeri buyur edilirler. Görücüler misafir odasına alındıktan

sonra kızı görmek isterler. Kız evi, kızı özenle giydirip süsleyerek misafirlerin karşısına çıkarır. Kız, gelenlerin elini öper ve odadan çıkar. Kısa bir süre sonra ise görücülerden yaşlı olan bir kişi usulen su ister. Suyu kız getirir. Yaşlı kadın suyu içerken kız odanın ortasında ellerini göğsüne veya göbeğinin üzerine kavuşturarak durur. Bu süreçte kızın duruşu ve davranışları terbiye kuralları çerçevesinde belirlenir. Görücüler, kızı tepeden tırnağa süzerler. Görücüler kızı beğenirlerse erkek tarafının diğer akrabaları da gelip kızı bakarlar. Eğer ailede çoğunluk kızı beğenirse isteme için karar alınabilir. Görücüler kızın annesine görüşlerini ileterek oğullarının özelliklerini ve ailelerinin durumunu anlatırlar. Kızın annesi genellikle bir müddet düşünmek için süre ister. Evlilik kararından sonra kızın ailesi, erkeğin ailesi hakkında bilgi toplar. Oğlanın huyunu, suyunu iyice tespit etmek için çaba sarfederler (Barlas, 1963).

Her iki taraf da evlilik için karar verdiklerinde evlilik tarihi belirlenir ve resmî nikâh yapılır. Bu noktaya kadar kız ve oğlan birbirlerini tanımazlar ve genellikle evlenme kararı aileler arasında alınır.

SÖZ KESME

Söz kesme, “görücü” yoluyla anlaşılan ailelerin bu anlaşmayı daha geniş bir davetli huzurunda pekiştirmeleri anlamına gelmektedir. Bu aşama evlilik sürecinin toplumsal olarak onaylandığı, ailelerin ve topluluğun huzurunda ise teyit edildiği önemli bir adımdır. Bu anlamıyla, o süreçte Kayseri ve yöresinde evlilik süreci sadece çiftin ve çekirdek ailelerinin değil, aynı zamanda geniş ailelerin de aktif katılımıyla gerçekleşmektedir. Evlilik sürecinin ilk aşamalarında kadınlar devredeyken bu kısımda erkekler sürece dâhil olur ve “söz kesmek” için toplantılar düzenlenir.

Bu toplantılara oğlanın dede, amca, baba, dayı gibi yakın erkek akrabaları katılır ve kız evine kahve, şeker gibi hediyeler önceden gönderilir. İlk ziyaret sırasında oğlanın yakın erkek akrabaları kızın babasından kızı Allah’ın emri ve peygamberin kavliyle ister. Kız babası ise formalite icabı “mühlet” ister. Kısa bir süre sonra oğlanın akrabaları, yanlarına komşu erkeklerini ve mahalle imamını da alarak kız evine tekrar gelirler. Oğlan evi, tekliflerini tekrarlayarak kesin söz ister ve şerbet gününün belirlenmesini talep eder. Kız evi de şerbet gününü belirler ve imam, dualar okuyarak sürecin hayırlı olmasını diler.

Söz kesmede hocanın duası uğur olarak kabul edilir ve dua okunmadan kesilen söz makbul sayılmaz. Söz kesme sürecinde nişan günü belirlenir, kahveler içilir ve misafirler dağılır (Barlas, 1963).

Kadınların evliliğin ilk aşamalarında aktif rol almaları, erkeklerin ise karar aşamasında devreye girmeleri cinsiyet temelli iş bölümü ve toplumsal rollerin nasıl yerleşik olduğunu gösterir. Bu durum araştırmanın yapıldığı süreçte var olan ataerkil toplumsal yapının bir yansımasıdır.

ŞERBET

Şerbet ritüeli; söz kesildikten bir süre sonra yapılmakta olup iki ailenin ve davetlilerin kız evinde bir araya gelerek önemli kararlar aldığı, birtakım hediyelerin verildiği, eğlencelerin düzenlendiği bir buluşmadır. Aynı zamanda bu süreçte nişan ve evlilikle ilgili finansal yükümlülükler belirlenir.

Kızın şerbet töreninde giyeceği elbiselerin hazırlanması erkek evinin sorumluluğundadır. Bu elbiseler özenle hazırlanarak bavullarla kız evine gönderilir. Bavullarla eşyaları taşıyan kişilere bahşiş verilmesi de âdettendir. Eşyalar kız evine ulaştığında “şerbetlik geldi” ifadesi kullanılarak bu durum

komşulara ve akrabalara duyurulur ve hediyeler sergilenir.

Şerbet günü sabahı, oğlan evi kız evine kesme şeker ve kâğıtlı şeker gönderir. Kız evi şerbeti hazırlar ve öğle ezanından itibaren davetliler toplanır. Davetli kadınlar, çalgıcılar eşliğinde eğlenir, kız çocukları ise çeşitli oyunlar sergiler.

Tüm davetliler geldikten sonra oğlan evinden yaşlı bir kadın gelini getirmelerini ister. Gelin, önce oğlan evinin, sonra kız evinin davetlilerinin ellerini öper. Gelinin yanındaki kadın, ona takılacak hediyeleri sırayla takar. Önce kayınvalidenin hediyesi, ardından nişan yüzüğü takılır. Bu işlemten sonra gelin dışarı çıkar.

Gelin dışarı çıktıktan sonra türküler ve maniler okunur:

**“... Sepet dolu narım var
Bugün çok efkârım var
Erciyes’in ardında
Fidan boylu yârim var.**

**Dağlar duman içinde
Saçım harman içinde
Ben sevdiğimi buldum
Şu Kayseri içinde...”**

Bu tür müzikal ve sözlü performanslar, toplumun kültürel mirasını ve değerlerini sürdürme işlevi görmektedir. Daha sonra bir masa konur ve üzerine şerbetler yerleştirilir. Gelin, elbisesini değiştirip gelir ve davetlilerin ellerini tekrar öper. Şerbetler içilip tören sona ererken mâni okuyucularına para verilir.

DÜNÜRLÜK ÇAĞIRMA

Dünürlük çağırma, şerbet geleneğinden bir gün sonra başlayan ve sadece akşamları gerçekleştirilen bir etkinliktir.

Geleneksel unsurlar taşıyan bu gezi, bir tür “defile” olarak nitelendirilebilir. Gezi yalnızca kız evi akrabalarının evinde olmaktadır ve kız evinin bütün akrabaları bitinceye dek devam ettiği bilinmektedir. Okuyucu kadın toplantı gününü kız evi akrabalarına önceden bildirmektedir. *[Okuyucu Kadın: Düğün veya özel etkinlikler için, davet edilecek yakınları (eş, dost ve akraba) ev ev dolaşarak sözlü olarak davet eden kişidir.]*

Kız, ziyaret ettiği her misafirlikte kendisine ait elbiselerin her birini tek tek giymekte ve her giydiği elbise sonrasında bir kişinin elini öpmektedir. Örneğin kızın on çeşit elbisesi varsa herhangi birini giyer, gelir, el öper. İkinciye giyer, gelir, el öper... (Barlas, 1963). Bu ritüel, kızın elbiselerinin sayısını ve çeşitliliğini sergilemekle beraber, ailelerin ekonomik durumu ve sosyal statüsü hakkında bilgi vermektedir.

Dünürlük çağırma geleneğini, aile içi ve aileler arası ilişkileri güçlendiren bir etkinlik olarak yorumlayabiliriz. Keza kız evinin tüm akrabalarının ziyaret edilmesi, geniş aile kavramının ve akrabalık bağlarının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu yorumu çalışmadaki tüm başlıklar/âdetler için yapmak mümkündür.

Dünürlük çağırmada genç kızlar ve kız çocukları oyunlar oynar ve türküler söylerler. Türkülerde ise sevdâ, ayrılık ve kardeşlik gibi temalar işlenir.

GELİN HAMAMI

Gelin hamamı düğün öncesi yapılan geleneksel bir etkinliktir ve genellikle salı günü gerçekleştirilir. Etkinlik öncesinde okuyucular aracılığıyla eş, dost ve akrabaya sabun gönderilir; bu sabunlar davetiye işlevi görür. Hamama gelemeyecek olanlar sabunu almayıp mazeretlerini iletirler. Alıp da hamama gelmeyenler ise hoş karşılanmazlar. Davetliler sabah saatlerinde hamama gelirler. *Natır* iki eline mum alır, arkasına ise misafirler sıralanır. Ortalarına gelini de aldıktan sonra Erkilet türküsünü okuyarak şadırvanın etrafında dönerler. *(Natır: Kadınlar hamamında hizmet eden ve müşterileri yıkayan kadın.)*

Şadırvanın etrafında dönme ritüeli tamamlandığında oğlan evi gelini çevreler. Gelinin bedeni ipek peştemalle sarılır ve üzerine Kayseri’ye özgü ipekli bir bez olan fıtâ örtülür, ayağına gümüş nalın giydirilir. Ardından gelin, göbek taşı etrafında şarkılar eşliğinde dolaştırılır. Yıkanma ve keselenme sırasında ise maniler ve ilahiler okunur:

**“... Yemenimin uçları
Çıkamam yokuşları
Yârime selam söyleyin
Erciyes’in kuşları**

**Bülbül öter mişede
Gül yağı var şişede
Eller yârim dedikçe
Ben ağlarım köşede...”**

ÇEYİZ

Kayseri düğün âdetlerinde çeyiz evlilik sürecinin önemli bir parçasıdır ve bu uygulama toplumsal ilişkileri düzenlemekle beraber ailelerin ekonomik ve kültürel statüsünü yansıtmaktadır. Kız evine oğlan evinden ve kızın akrabalarından gelen hediyeler belirli bir düzen içinde kız evinde sergilenir. Bu hediyeler arasında çeşitli tekstil ürünleri, mutfak eşyaları ve süs eşyaları bulunur. Çeyiz, eskiden atlarla veya eşeklerle taşınırken günümüzde motorlu taşıtlarla taşınmaktadır. Çeyiz taşınırken yol üzerinde başka bir çeyizle karşılaşılması durumunda kavgalar çıkabildiği ise yerel kaynaklarda geçmektedir.

KINA

Kayseri düğün âdetlerinde kına gecesi iki kısımda ele alınır: kız kınası ve oğlan kınası.

Kız Kınası: Kız evinde düzenlenen bu etkinlikte kadınlar bir araya gelerek müzik eşliğinde eğlenirler. Kına ritüeli sırasında gelinin eline kına yakılır ve bu esnada yerel türküler söylenir.

**“... Ali Dağı derler de dağların hası
Çekmiş kucağına da koca Talas’ı
İndik Hisarcık’a da yedik kirazı...”**

Söylenen yerel türküler Kayseri’nin kültürel mirasını yansıtır, yöresel kimliği koruma ve aktarma işlevi görür. Kınadan sonra gelin oynatılır ve diğer kızlara da kına yakılır.

Oğlan Kınası: Erkekler iki ayrı odada toplanır; yaşlılar sohbet ederken gençler müzikle eğlenir ve köçeklerin oyunlarını izler. Yatsı namazından sonra oğlan evinden bir grup kınayı almak için kız evine gider. Kız evine yakın bir evde ağırlanan bu grup, ikram edilen şekerleri ceplerine koyar. Kına ve mumlarla süslü bir tepsi eşliğinde dua edilir. Oğlan evine dönerken yolda başka bir kına alayı ile karşılaşılırsa iki taraf arasında kavga çıkar ve galip taraf ilk geçme hakkını alır. Kavganın temelinde yoldan ilk geçenin hayat boyu mutlu olacağına dair inanç yatmaktadır. Çıkan kavga, folklorik bir inancı ve rekabeti sembolize etmekle beraber yerel inançların toplumsal davranışlara nasıl yansıdığını da gösterir.

DÜĞÜN

Düğün, kız evindeki kına gecesi ve ertesi sabah yapılan kahvaltı ile başlar. Gelin, arkadaşlarıyla son gecesini geçirip sabah kahvaltısı yaparak güne başlar.

Öğleye doğru oğlan evinden gelen kadınlar gelini almaya gelir. Geleneksel olarak koç ile yapılan gelin alayı, günümüzde arabalarla gerçekleştirilir.

Gelin evden çıkarken çalgıcı kadınların söylediği ağıt türünde türküler eşliğinde vedalaşma gerçekleşir.

**“... Hamamda yunduğum taşlar
Emmi dayı kız kardeşler
İşte geldim gidiyorum
Sılamı terk ediyorum**

**Tuz kabını tuzsuz koyan
Anasını kızsız koyan
İşte geldim gidiyorum
Sılamı terk ediyorum...”**

Bu türküler düğünün yalnızca mutlu bir olay değil aynı zamanda bir ayrılık süreci olduğunun da altını çizer. Gelinin annesi evin bir odasında bir tane mum yakar; bu mumun yanma biçimi gelinin evliliğinde mutlu olup olmayacağına dair bir işaret olarak yorumlanır. Gelin evden çıkarken babası tarafından beline bağlanan kuşak bekâretin ve baba evinden çıkışın sembolüdür. Oğlan evine ulaşıldığında kayınbaba elini öptürür ve gelinin başına para ya da arpa serperek bereket ve uğur diler. Ev girişinde su küpü (testi) kırılır ve kırık şekline göre gelinin uğurlu olup olmadığına bakılır. Gelin; kaynanası tarafından karşılanır, boyun eğdirilerek içeri alınır ve koyun postuna oturtulur. Topluca yapılan hoş geldin duası ve dilek sözlerinden sonra gelin şekerle karşılanır.

“Gelin, hoş geldin, sefa geldin; ayağın kademli, başın devletli olsun. Doğurduğun oğlan, doğradığın kuyruk olsun.”

Daha sonra davetlilerin elleri öptürülür ve gelin kahve ve şerbet ikram eder. Bunları doğrudan kendisi içmez; ona yudum yudum tattırılır. Kayseri düğünleri çoğunlukla yemekli olur. Düğün sonunda gelin gerdek odasına çıkarılır ve başına örtü örtülerek sandalyeye oturtulur. Damadın tıraşı ve giyimi de yine belirli ritüellerle olur.

NİKÂH

Kayseri’de evlilik iki tür nikâhla gerçekleşir: resmî nikâh ve dinî nikâh. Resmî nikâh Türkiye genelinde geçerli hukuki çerçevede yürütülürken, dinî nikâh bölgeye özgü yerel folklorik öğeleri barındırır. Dinî nikâh sürecinde damat hazırlanıp oturtulduktan sonra hoca ve iki şahit gelir. Gelin ya da onun

vekili de hocanın yanında yerini alır. Bu aşamada hoca, nikâh esnasında herkesin elini dizine koymasını ister. Bunun amacı halk arasında “bağlama” olarak bilinen ve büyüsel etkiye sahip olduğuna inanılan bazı uygulamaların önüne geçmektir. Hoca, bu tür müdahaleleri önlemek için fiziksel bir sınır çizerek herkesin elini diz üzerinde tutmasını sağlar. Nikâhın kıyılacağı saat yalnızca törene katılacak yakın kişilere duyurulur. Dinî nikâh sırasında hoca, tarafların rızasını aldıktan sonra mehir konusunu da gündeme getirir. Kayseri’de geleneksel uygulamalarda olduğu gibi mehr-i muaccel (o anda verilen) ve mehr-i müeccel (ileride verilmek üzere vaat edilen) belirlenir. Mehir miktarı aileler arasında önceden konuşulmuş olsa da hoca bu bilgileri yüksek sesle tekrar eder, böylece hem dinî hem de toplumsal şahitlik sağlanmış olur. Bu bağlamda kıyılan dinî nikâh, yalnızca bir dinî merasim değil aynı zamanda kültürel hafızanın, kolektif kaygıların ve sosyal kontrolün somutlaştığı önemli bir halk kültürü ögesidir. Törenin ardından yemekler yenir ve yatsı ezanına kadar sohbet edilerek sosyal etkileşim sürdürülür.

GERDEK

Gerdek halk kültüründe evlilik sonrası gerçekleşen geçiş ritüelinin önemli bir parçasıdır. Törensel süreç damadın camiye götürülmesiyle başlar. Namazdan sonra imam da damatla beraber eve kadar gelir. Yolda delikanlılar aşağıdaki türküyü söylerler:

“... *Posta yollarını dolaşıyorum
Yitirdim yârimi arıyorum
Aşam sağlığına güveniyorum
Ya sen gel buraya ya ben varayım
Elmas kadehini ben doldurayım...*”

Eve gelindiğinde imam gerdek duası okuyarak hayırlı olmasını diler. Damat el öpüp gerdek odasına girer. Damat içeri girmeden önce sağdıç tarafından seccade bilinçli olarak ters serilmiştir. Damat seccadenin ters olduğunu fark etmediği takdirde sağdıç namazı bozdurur, seccadeyi düzeltmesini ister ve odadan çıkar. Bu müdahale, simgesel bir kontrol mekanizmasıdır. Temel amacı ise damadın gerdek öncesi heyecanını gidermek ve bu sürecin aceleyle değil, bilinçli bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktır. Gerdek odasında gelin yalnız değildir, yanında damadın kadın akrabaları ile kız evinden gelen yengeler bulunur. Gece yengeleri, zıfaf öncesi geline davranış biçimleri hakkında rehberlik

eder. Damat iki rekât namaz kılarken gelin de arkasında bu namaza katılır. Namazın ardından damat gelinin yüzünü açmak ister, gelin yüzgörümlüğü almadan buna izin vermez. Hediyein verilmesiyle birlikte duvak açılır, bu sırada taraflar birbirlerinin ayağına basmaya çalışır. Damat yüzü gördükten sonra dışarı çıkıp büyüklerin elini öper, hayır duası alır ve yeniden içeri girer. Bu esnada arkadaşları sırtını yumrukla, kaba etlerine iğne batırır. Ardından yengelerden biri tarafından hazırlanan kahveyi gelin damada ikram eder. Bu andan itibaren kapının önünde sadece sağdıç ve gece yengeleri kalır.

GÜVEĞİ BAŞI

Gerdekten sonraki ilk cuma sabahı damat evli bir arkadaşı tarafından hamama götürülür. Hamamdan döndükten sonra damat, büyüklerinin ellerini öper ve tebrikleri kabul eder. Bu tören sonrasında evine dönmeyip komşu bir evde açılan özel bir odaya geçer. Burada arkadaşları ve yaşlılarıyla birlikte sembolik bir “mahkeme heyeti” oluşturulur. Damat bu mahkemenin doğal başkanıdır ve heyet oluştuktan sonra damadın izni olmadan kimse odaya girip çıkamaz. Bu mahkeme, düğün süresince uygunsuz davranışlarda bulunan, taşkınlık yapan kişilere ceza vermek amacıyla kurulur. Suçlamalar sigara kâğıdına yazılır ve iki kişi tarafından imzalanarak “dilekçe” hâline getirilir. Mahkeme heyeti şikâyetleri değerlendirir, suçun ağırlığına göre cezalar belirler. Bu cezalar arasında suçluyu eşeğe ters bindirip mahalle aralarında dolaştırmak, yüzünü isle boyayıp boynuna tuğla asmak, suçluyu kefene sarıp tabut taşır gibi dolaştırmak gibi mizahi ve sembolik cezalar yer alır. Bu cezalar mizahi yönüyle dikkat çekse de aslında her biri sembolik anlamlar barındırır ve toplumsal değerlere dayalı önemli mesajlar içerir:

1. Eşeğe ters bindirip mahalle mahalle dolaştırmak:

Anlamı/çağrışımı: Bu ceza, suçlunun “ters” bir davranışta bulunduğunu simgeler. Eşeğe ters binmek; toplumda küçük düşürülmeyi, aykırılığın vurgulanmasını ve alaycı bir teşhiri ifade eder. Suçlunun davranışının toplumca onaylanmadığı, dolaylı ama gösterişli bir biçimde ilan edilir.

2. Yüzünü isle boyayıp boynuna tuğla asmak:

Anlamı/çağrışımı: İs; karalık, leke ve utançla ilişkilidir. Tuğla ise ağırlık ve yük anlamına gelir. Bu ceza, kişinin toplum nezdinde “yüzünü kara çıkardığı”, yani utanç verici bir iş yaptığı anlamına gelir.

Boyna asılan tuğla, bu suçun “yükünü” taşıdığı mesajını verir.

3. Kefene sarıp tabut taşır gibi dört kişinin omzunda dolaştırmak:

Anlamı/çağrışımı: Bu ceza, sembolik bir “sosyal ölüm”ü temsil eder. Suçlunun davranışının toplumun gözünde yok sayılacak, “ölü muamelesi” görece kadar ağır olduğu ima edilir. Aynı zamanda suçlunun geçmişteki hatalarını “öldürmesi” ve yeni bir sayfa açması gerektiği yönünde bir mesaj da içerir.

Bu cezalar düğün eğlencesinin sadece neşeye değil aynı zamanda sosyal denetime de alan açtığını gösterir. Geleneksel yapıda mizah yoluyla eleştirilen bireyler toplumla yeniden uyum sağlamaya teşvik edilirken bir yandan da birlik ve dayanışma duygusu pekiştirilir. Öğle namazı vaktinde damat evine döner. Gelin, damadın eline su döker ve damat abdest alarak arkadaşlarıyla birlikte camiye gider. Namaz sonrasında camide başka bir damat varsa hangisinin önce çıkacağı konusunda rekabet yaşanır, çünkü ilk çıkanın erkek çocuğu olacağına inanılır. Bu nedenle bazen camiden eş zamanlı olarak farklı kapılardan çıkmaları sağlanır.

KIZ ARKASI

Kız arkası; gerdekten birkaç gün sonra, genellikle cumartesi ya da pazartesi günü, oğlan evinin kız evine akrabalarıyla birlikte gerçekleştirdiği bir ziyaret olarak tanımlanır. Ziyaretin amacı, damadın kız tarafının büyükleri ve akrabalarıyla tanışması ve evlilik bağının toplumsal onayla pekiştirilmesidir. Bu ziyarette damat “etek altı” adı verilen hediyeler götürür. Etek altı; mevsimlik meyveler, tatlılar, kaynanaya yönelik entari, kumaşlar ve diğer küçük hediyelerden oluşur. Kayınbabaya ise genellikle Kur’an-ı Kerim hediye edilir. Haremlik-selamlık uygulaması gereği damat önce kadınların bulunduğu odaya girer, kaynanasının elini öper, ardından selamlık kısmına geçerek kayınbabasının elini öper. Ziyaretin ardından kızın ailesi damada hediye verir. Bir süre sonra, bu defa kız evi akrabalarıyla birlikte oğlan evine bir “kız arkası iadeiziyaret” yapar. Böylece görücü usulüyle başlayan düğün süreci karşılıklı ziyaretler ve hediyeleşmelerle

son bulur. Evliliğin sadece bireyler arası değil aynı zamanda iki aile arası sosyal bir birliktelik olduğu vurgulanır.

SONUÇ

Uğuroğlu Barlas’ın “Kayseri Düğünleri” adlı eseri yalnızca Kayseri’ye özgü düğün geleneklerini değil, aynı zamanda dönemin toplumsal yapısını, kültürel kodlarını ve cinsiyet rollerini de gözler önüne sermektedir. Çalışma boyunca ortaya konan ritüeller, evlilik kurumunun sadece iki birey arasındaki bir birliktelik değil, aynı zamanda aileler arası bir toplumsal mutabakat ve kültürel aktarım aracı olduğunu göstermektedir. Görücü geleneğinden gerdek gecesine kadar uzanan süreçte bireylerin rol dağılımı, davranış biçimleri ve seremonilere katılım biçimleri; geleneksel normlara, ataerkil yapıya ve toplumsal kabullere sıkı sıkıya bağlıdır. Kayseri yöresinde evlenme süreci, belirli sıralamaya göre ilerleyen birçok geleneksel uygulamayı içinde barındırır.

KAYNAKÇA

Barlas, U. (1963). *Kayseri Düğünleri Üzerine Bir Araştırma Denemesi*. Yurttaş Kitabevi Folklor Yayınları. İstanbul.

Sezen, L. (2005). Türkiye’de Evlenme Biçimleri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 27, 185-195.

Santur, Meltem Emine, “Evlenme Âdetleri”, Erişim Tarihi 15.07.2024, <https://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/27.php>

Anonim, “Evlenme Gelenekleri” Erişim tarihi 27.07.2024, <https://afyon.ktb.gov.tr/TR-63450/evlenme-gelenekleri.html>

Yıldırım, R. (Der.). (2013). Talas Nağmeleri (Tevfik Soyata, Sanat Yönetmeni ve Bestekâr). Talas Belediyesi Kültür Yayınları: 15. Kayseri: Talas Belediyesi.

Kaynak: <https://nedir.ileilgili.org/nat%-C4%B1ra>

Altuncuoğlu, N. (2022). Geleneksel Kayseri Düğünlerine Dair. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2022 (1), 76--95. (Sonuç kısmından yararlandım.)

Yargı, M. (2006). Günümüzdeki Mehir Uygulamaları ve İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 259-270. ■

Bağlama ya da saz; Türk halk müziğinde yaygın olarak kullanılan, telli tezeneli bir çalgı türü. Bağlamanın en yaygın biçimde hayat bulduğu yerin Anadolu toprakları, dolayısıyla Anadolu insanı olduğunu söylemek mümkün. Millî bir çalgı Türk insanı için. Ud nasıl Arap'ın, keman Batı'nın ise bağlama ya da saz da bizim bağrımızdan kopan bir dert ortağı. Bu çalgı Anadolu'da bir yaşam ve

kültür aracı hâline bürünüp halkın dili, sözü oldu ve hâlen de öyledir demek bir sakınca yok. Hapishaneye düşen bağlama çalar ki ne çalma ama... Sazın her bir telinden çıkan nağme öyle kederler taşır ki adeta yüreğe akkor ateş, boğaza yumruk gibi oturur. Saz ya da bağlama söz konusu olur da sadece Kırşehir'in değil Türk kültürünün, Türk halk müziğinin medar-ı iftihar, büyük ustası, sanatçısı, rahmetli kaybımız, yerini hâlen dolduramadığımız, dünya döndükçe de dolduramayacağımız Neşet Ertaş Usta; unutmamak da akla gelmez mi? "Bozkırın Tezenesi" büyük ozan Neşet Usta şu dizeleri söylerken hangimizin yüreğinden ince bir kan şeridi sızamaz ki?

"Yazımı gışa çevirdin
Garlar yağdı başa, Leyla'm
Viran oldu evim, yurdum
Ne söylesem boşa, Leyla'm
Ne söylesem boşa, Leyla'm
Boşa, Leyla'm..."

Küt parmakları tezeneye vurduğu sırada sazının telleriyle konuştuğu ve abdal gırtlğından "Kalktı göç eyledi Avşar elleri" dizeleri döküldüğü sırada Muharrem Ertaş'ın en sadık yâri sazı olmaz mı?

Gelin de değişmeceli anlamda da olsa içinde şeytan olduğunu söyleyen Dertli'nin şu dizelerinde ona hak vermeyin:

Telli sazdır bunun adı
Ne ayet bilir ne kadı
Bunu çalan anlar kendi
Şeytan bunun neresinde

Kaygusuz Abdal ise içinde kopuz geçen dörtlüğünde bu müzik aleti için bakınız ne diyor:

Otuz kopuz, kırk çeşte, elli ıklığı rebab
Hub çalınsın odada iki telli saz ile
Bunca sözü söyledik bize baki kalır yanı yok
Kaygusuza nazar eyle bir güler yüz ile

Literatürde bağlama, "Tezene denilen, kiraz ağacı kabuğundan yapılmış bir mızrapla tellere vurularak çalınır. Tekne bir kütükten oyulmuştur ve armut biçimindedir." şeklinde tanımlanıyor ve genel bilgi olarak şunlar veriliyor:

Kullanılan tekniğe göre mızrap (tezene) veya parmaklar ile çalınır. Parmaklarla çalma tekniğine

Şiremenli'de bağlama imalatı bitti

AHMET SIVACI

şelpe ve dövme denir. Genellikle altta iki çelik ile bir sırma bam, ortada iki çelik ve üstte bir çelik ile bir sırma bam teli olmak üzere toplam 7 tellidir. Bağlama, kullanım amaçlarına göre farklı tür ve boylarda yapılmaktadır. Günümüzde genellikle aşağıdaki türlerle tanınır:

Cura (en küçük boy), çöğür (kısa kol bağlama), kısa saplı bağlama (yakın zamanda geliştirilmiş bir bağlama türü), uzun sap bağlama, tambura (uzun kol bağlama), divan sazı (büyük boy bağlama), meydan sazı (en büyük boy bağlama).

Şu hâlde Türk halkının farklı konumlarda da olsa millî çalgı aleti olarak bağrına bastığı bağlamanın, Kayseri kültür ve sanat, dahası zanaat hayatında da bir yeri olmalı. Sonuçta vardı, her ne kadar şimdilerde zanaat bağlamında kayıp anonslarında aransa bile.

Kayseri'de Şiremenli Caddesi olarak bilinen yerde uzun yıllar geleneksel anlamda zanaatlarını icra eden müzisyenler yaşarlar. Halk tabiriyle “çalgıcı” olarak adlandırılan bu insanlar eski dönemlerde belli

bir büro çatısı altında bulunmuşlarsa da şimdilerde bunu görmek mümkün değil. Genellikle nota bilmeyen ya da notaya bağlı olarak çalıp söylemeyen ama genetik olarak müthiş bir kulağa sahip olan Şiremenli müzisyenleri için özellikle Türk sanat müziğinden bir eseri bir defa dinlemeleri yeterlidir. Eseri öyle güzel çalarlar ki notaya bağlı kalmadıklarını hissedemezsiniz bile.

İşte böyle yirmi dört saat müziğin solunduğu bu caddede, yıllardır babadan yadigâr kalma zanaatı sürdüren ikinci kuşak bağlama ya da saz üreticisi Nuri Ezgin Usta yaşar. Şiremenli müzisyenlerinin imar nedeniyle bu caddede varlıklarını sürdürmedikleri günümüzde Nuri Usta yalnız da olsa ata yadigârı millî çalgımız bağlamadan kopmamıştır. Dükkanına gidiyorum.

Özellikle klasik anlamda müzik aletleri satan bir işletmede ne bulunursa var. Davullar, darbukalar, tefler, bendirler, klarnetler, trampetler, tabii ki bağlamalar çeşitli boylarda.

Nuri Ezgin Usta, Kayseri'nin yerlilerinden. Düvenönü semtinde ya da Eski Bedesten Mahallesi'nde 1945 yılında doğmuş. Babası yine o yıllarda Şiremenli Caddesi'nde ya da Sokağı'nda bağlama yapan ustalardan Hacı Ömer Ağa. Annesi ise Emine Hanım. Rahmetli olmuş Mustafa ve Hamdi onun diğer kardeşleri. Nuri Ezgin Usta ilkokulu bitirdikten sonra babasının yanında çalışmaya başlamış. O devirlerde kullanılan bağlama nasıl yapılır ilk orada öğrenmiş. Sonra askerlik zamanı gelmiş ve gitmiş Ankara'ya. Askerlik dönüşü tabii ki yine babasının yanında devam etmiş bağlama yapmaya. 1983 yılında Hacı Ömer Ağa bu dünyadan göçünce dükkanın bütün yükü üstünde kalmış. Yılmamış, çalışmış, çabalamış ve baba mesleğini bugüne getirmiş.

Dükkandan içeri girdiğimde Nuri Usta tezgâhta çalışıyordu. Yeni üretimde olan bir bağlamanın tekne kısmını temizlemekle meşguldü.

O çalışırken soruyorum.

— Nuri Usta, bağlama nedir, ne değildir?

— Benim araştırmalarıma göre bağlamanın ilk kökeni kopuz olarak adlandırılmış ve biçimi farklı. Yazılı kaynaklarda kopuz olarak geçen çalgı, tarih içinde biçim değiştirerek bugünkü bildiğimiz bağlama şeklini almış. Daha gerilere gidersek tüm var olan yaylı ve mızraplı sazların Asya kökenli olduğu düşünülmüş ve bir yay biçiminden başlayıp çoğaldığı ileri sürülmüş. Elbette bunlar temelleri olan araştırma ve iddialar. Yani ilk enstrümanın bildiğimiz bir yay biçiminde olduğu ve seslerin bu yaya dokuşları ile oluşturulduğu düşünülüyor. Daha sonra çeşitlenerek harp, kopuz ve diğer enstrümanlara dönüşmeye başlamış.

Öyle ya da böyle; Neşat Usta'nın en yakın dostunu tiye alan, onun şeytan ile iş birliği yaptığını söyleyen Dertli'nin küçük bir çocukken en yakın arkadaşı bildiği, “Benim sadık yârim kara topraktır” diyen, ölümüne kadar dost kaldığı Veysel'in bağlamalarından ya da modern adı ile sazlarından dökülen büyüünün gizemini çözmek o kadar kolay mı? Leyla'ya sitem bağlamadan gayrı ne ile edilir ki?

Mevla'm ayrılık vermesin

Gökte uçan kuşa, Leyla'm

Gökte uçan kuşa, Leyla'm

Kuşa, Leyla'm

— Nuri Usta bir bağlama kaç parçadan oluşuyor?

— Bağlama; tekne, sap ve kapak olmak üzere üç temel parçadan oluşur. Sap kısmının sonunda burgu

denilen parçalar vardır. Bağlamanın akordu burgular sıkılarak veya gevşetilerek yapılır. Sap kısmında misina ipi ile bağlanmış perdeler bulunmaktadır. Perde sistemi ve perde sayısı bağlamanın boyutlarına ve çalındığı yörelere göre değişiklik göstermektedir. Uzun sap bağlama üzerinde 23 perde bulunur. Bir tel üzerinde 25 ses vardır. Bazı yörelerde bu sayı artabilir. Uzun saplı bağlamanın tekne boyutu genel olarak 42 cm, sap uzunluğu ise 55 cm'dir. Kısa sap bağlama üzerinde 19 perde bulunur ve bir tel üzerinde 21 ses vardır. Perde sayısı uzun saplı bağlamalara göre değişiklik göstermez. Detaylı olarak ifade edecek olursak şöyle:

Tekne: Eski yıllarda ardıc ve dut ağacından yapılırdı. Ama günümüzde kaliteli her çeşit ağaçtan yapmak mümkün diyebilirim.

Sap: Genellikle gürgen ağacından kesilmiş levhalardan yapılıyor. Bu da şimdilerde şimşir adı verilen bir malzemeden yapılıyor. Bu malzemenin bir özelliği de beyaz olması. Boyamaya gerek kalmıyor.

Kapak: Köknar ve ladin ağacından yapıyorum. Tabii ki kaliteli oluyor. Ses açısından çok önemli. Teknenin üstüne kapatılıyor ya da teknenin kapağı

ak gürgen veya ardıç ağacından imal edildiğini de rahatlıkla söyleyebilirim.

Ah! İşte Dertli'nin gözüyle bağlamanın belki de en önemli özelliği:

*Abdest alsan aldın demez
Namaz kılsan kıldın demez
Kadı gibi haram yemez
Şeytan bunun neresinde*

İkinci kuşak bağlama ustası Nuri Ezgin Usta; tezgâhta bağlı, henüz üretim aşamasında olan bağlamanın tekne bölümüne elinde bulunan zımparayı ıslak bir şekilde sürmeye devam ediyor.

— Nasıl yapılır bir bağlama?

— Önce tekne dediğimiz kısım yapılır. Daha önceden levhalar hâlinde kesilmiş, sonra da kalıpta bükülmüş olan ağaç malzeme üzerinde çalışıyorum. Bazılarının özel yerlerine delikler açılıyor. Sonra zımparalama, temizlik gibi işlemlere tabi tutuluyor. Bütün bunların belli bir ölçü dâhilinde olması gerektiğini söylemekte fayda var.

— Bundan sonraki işlem ne oluyor?

— Bundan sonraki işlem tekne üzerine kapağın takılması işlemidir. Kapak da yine ölçüye göre kesilerek hazırlanıyor. Beyaz tutkal kullanıyorum bunun için. Daha doğrusu sıcak tutkal. Bundan sonraki işlemse el rendesiyle temizlemek.

yorum. Akort işini de ben yapıyorum. Böylelikle bağlama hazır duruma geliyor.

Kayseri'nin eski müzisyenler bölgesi olarak bilinen Şiremenli Caddesi'nde şimdi artık bağlama yapılmıyor. Nuri Ezgin Usta kepenk kapatalı çok oldu. Şimdi Şiremenli Caddesi'nde ne tezenenin ne tellerin ne Nuri Ezgin Usta'nın zımparasının sesi duyuluyor. Sanırım son sözü yine halk şiirimizin ustalarından Dertli'ye bırakmak en doğrusu olacak çünkü bağlamayı ya da sazı tam anlamıyla çözmek mümkün değil. Ya da şeytanın neresinde olduğunu bulabilmek...

*Dertli gibi sarıksızdır
Ayağı da çarıksızdır
Boynuzu yok kuyruksuzdur
Şeytan bunun neresinde*

— Sanırım sonra da sap kısmını takıyorsunuz?

— Evet öyle oluyor. Burada önemli olan şudur: Sapın boyu tekneye göre ayarlanıyor. Ölçülerin gelişigüzel olması bağlamadan elde edilecek tınıyı etkileyebiliyor.

— Parlatma işlemi yapılıyor mu?

— Malzeme polyester olursa parlatma işlemi uygulanıyor doğal olarak. Perdeleri, vurguları, telleri ve en son olarak da teknenin arka kısmına eşik adı verilen, ağaç malzemeden yapılma parçayı takı-

Nuh Naci Yazgan ve Bir Yurt Hikayesi

YÜKSEL KALKAN

1939 yılında hizmete giren Nuh Naci Yazgan Öğrenci Yurdu hâlen Kayseri Yükseköğrenim ve Yardım Vakfı'nın iktisadi işletmesi olarak faaliyetini sürdürüyor. Yurdun Kayseri'de yapılma öyküsü oldukça ilginç.

Nuh Naci Yazgan, Kayseri'nin tanınmış simalarından İbrahim Hakkı Bey'in oğludur. 1886 yılında Kayseri'de doğar. Ticaret İdadisinden mezun olur. Kurtuluş Savaşı yıllarında Kalaçzade Ahmet Hilmi Bey ve Ömer Mümtaz İmamzade ile birlikte Sivas Kongresi'nde Kayseri delegesi olarak bulunur.

Sivas'tan döndükten sonra Kayseri'de Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulmasına öncülük eder. Türkiye Büyük Millet Meclisine 2. Dönem Adana Milletvekili seçilir. Kendisine, Adana'da kentten ayrılan azınlıkların terk ettiği, bacası tütmeyen fabrikaları yeniden faaliyete geçirme görevi verilir. Nuh Naci Yazgan bunun üzerine 22 Aralık 1924'te

milletvekilliğinden istifa eder ve Adana'daki sanayi hamlesinin başına geçer.

Muharrem Barut, "Selam Kayseriliye" kitabında Nuh Naci Yazgan'dan şöyle aktarıyor:

"Eskiden Kayseri'de Orta Mahalle'de (Kocasinan Belediyesi yanı) bir baruthane vardı. O baruthanenin yetkili başkanı, söz sahibi Mustafa Ağazade Binbaşı Behçet Bey'di. O sıralarda işsiz güçsüzdüm, ruhum karanlık geziyordum, Yakın tanıdıklarım, "Senin yazın güzel. Zeki birisin. Seni baruthaneye iş yerine alırlar." demişlerdi.

Aklım Mustafa Ağazade Binbaşı Behçet Bey'deydi. Kendisi oranın tek yöneticisiydi ve çevresinde çok sert birisi olarak bilinirdi. Düşüncelerim karmakarışık, boş gezmekten bunalmıştım. Kafama koydum. Mutlaka konuşmam lazım diyerek yüzümü kızarttım. Günün birinde Hacı Kılıç Camii'nin oralarda kestim yolunu. Sert yürüyüşlü, çatık kaşlı Binbaşı'ya çaktım askerce selamı. 'Böyle böyle' dedim, hâlimi arz ettim. 'İşsizim durumum iyi değil.' dedim ve bu arada bitirdiğim okulu da söyledim. Gözüme baktı, beni süzdü. Herhâlde hâlime acıdı, vicdana geldi ki "Gel benimle." dedi. Sevinçle, birlikte daireye gittik. İnsanlar iş yerinde selama duruyordu. İçeri odaya girdik ve önüme divit (hokka-kalem) sürdü, sonra da 'yaz yaz' dedi."

Nuh Naci Yazgan; "Kafanı şişirmiş olmayacaksam anlatayım, dinle, nereden nereye geldiğimi. Birinci Dünya Savaşı'ndan önceleri ticaret, halıcılık Rumların, Ermenilerin tekelindeydi. Bizimkiler de aşar mültezimliği, canlı hayvan alım satımıyla uğraşırlardı. Ben de geçtim bu yollardan. Vezir Hanı'nda odabaşıydım. Ermenilerin ve Rumların da mağazaları, depoları bu handaydı. Sonraları feleğin kasırgası esti, sildi süpürdü Rumları, Ermenileri. İhtida edenler (din değiştirenler) oldu. O eski dost, arkadaş Ermenilerle ortaklaşa, ufaktan ufağa merak sardım halıcılığa. O günlerin tezgâhlarında dokunan has ipek halılar şahların, padişahların saraylarını süslerdi. O halılardan elde kalanları, müzelerin başköşelerinde sergileniyor şimdi.

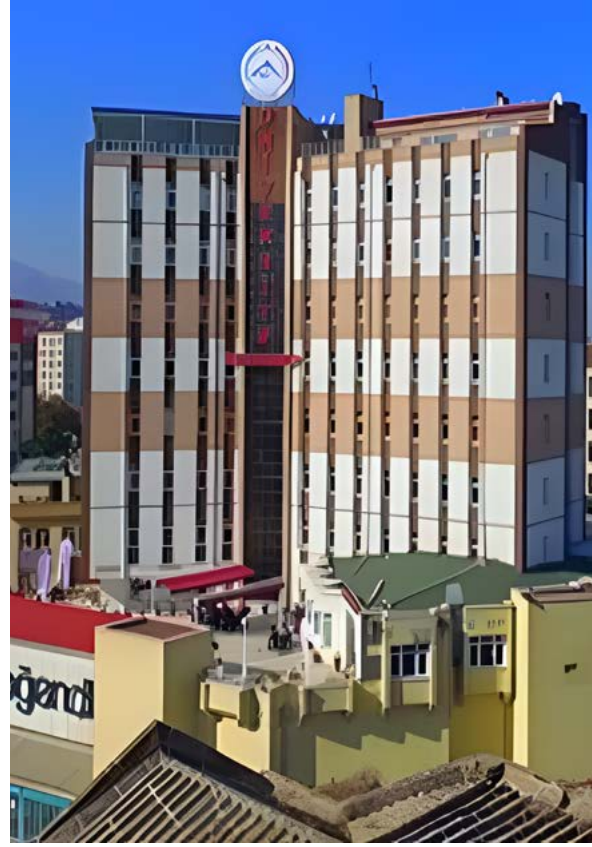
Yaşamım boyunca ne boyalara girip çıkmadım ki. Şu sizin lisede (o zaman idadi) bir yıl kadar hüsn-i hat (güzel yazı), meşk (örnek yazı) hocalığım da var. Kayseri Belediye Encümeni üyesiiken milletvekili de seçildim. Gittim Ankara'ya. Sarmadı beni siyaset. O işi ehli, erbabı yapsın dedim, istifa ettim. İndim Adana düzüne. Hemşehrilerimden Nuri Has, Ömer

Sabancı, Mustafa Özüğür, Seyyit Ağalar'la birlikte kurduk Milli Mensucatı. Tanrı şahidim, hilenin kırıntısını katıp karıştırmadım bilerek isteyerek hiçbir işime. Ama yine de bir nefis muhasebesine varınca göğsümün bir yerlerinde kıl çekintisine benzer, inceden inceye bir sızı duymuşumdur zaman zaman." der.

Nuh Naci Yazgan'ın Muharrem Barut'a anlattığı öğrenci yurdunun yapılma olayı bakınız nasıl:

“Babamın adı Hakkı’ydı. Bir oğlum dünyaya geldi. Sebeb-i hayatımın andacı olsun diye Hakkı koydum adını. Suyunu, havasını sevmiş bir fidan gibi, bir ceylan gibi gelişip boy attı yavrum. Baharının on yedisine bastı. Pembe çiçeklerle yüklü bir daldı sanki Hakkı’m. Babasız da değildim, evlatsız da değildim artık. Gel gör ki sevincimin, mutluluğumun kursağında taş kesilmesi alnımın kara yazısıymış. Ecel, kapımın eşiğinde pusudaymış. Aldı götürdü canımın yongası Hakkı’mı.

Bir gün, gecenin ilerlemiş saatlerinde Kiçi-kapı’dan geçiyordum. Elektrik direğinin altında dinelmiş bir hayalet ilişti gözüme uzaktan. Vardım, sokuldum yanına. Ne ayak seslerimi işitti ne de benim farkıma vardı. Elindeki kitaba dalmış, fısır fısır okuyordu ha bire. Hafifçe öksürdüm. Ürpererek başını kaldırdı kitabından. Ne yaptığını sordum. Lisede öğrenci olduğunu, yarınki derslerine hazırlık ettiğini söyledi.

Buna benzer, türlü çeşitli tertiplerle acındırmak, para sızdırmak isteyenlere çok rastlamışım. Umursamamış göründüm. Geçtim, vardım eve. Girdim yatağa. Bir saat, iki saat geçti aradan. Uyku girmede gözüme. Kalktım, giyindim, döndüm Kiçi-kapı’ya. Çocuk bu defa çömelmiş, sırtını elektrik direğine, dirseklerini dizlerine dayamış okuyordu, gecenin ayazından habersiz.

- Oğlum neden evde çalışmıyorsun?
- Evimiz yok Kayseri’de, köylüyüm ben.

– Nerede kalıyorsun?
– Handa.
– Gündüz gözüyle çalışsan olmaz mı?
– Çalışırım çalışmasına ama yetiştiremediğim olur. Sıkıştığım zamanlar gelirim buraya.

Eğildim baktım yüzüne. Kaş, göz, ağız, burun; Hakkı’mın ikiz benzeriydi.

Yüreğim bir hoş oldu. Belki de ulu Tanrı, Hakkı’mın ruhuna kalıbını giydirmiş, “Git babana görün, fakir fukara çocuklarını gözet sin.” demiş olamaz mıydı? Tanrı beni sınıyordu herhâlde.

İşte böyle bir rastlantıdan esinlenerek yaptırdım Köylü Talebe Yurdunu.”

Araştırmacı yazar İrfan Birol’un özel röportajında Nuh Naci Yazgan oldukça duygusaldır:

“Soyadı Kanunu çıkmış, herkesin kendine bir soyadı alması istenmişti. Ben gençliğimde idadide okurken hocalar yazımı pek beğenirlerdi. Bugünkü yazı değil tabii, eski yazı. Bugünkünü ben de beceremiyorum, kargacık burgacık bir şeyler çizikti-riyorum. Ama eski yazıyı döktürürüm, hattatlığa özenirsem yeriye, herkes beğenirdi. Bir ara da mezun olduğum idadide hoca bulamadılar, bana

hüsnühat dersi verdirdiler. Gençliğimde ilk yaptığım işlerden biri de Askeriye Baruthanede kâtiplikti. Defterleri inci gibi doldururdum. Gençlik tabii. Amirlerim beğendiklerini söylüyorlar, benim de koltuklarım kabarıyordu. Aradan bu kadar yıl geçti, bunca işlere girdim çıktım, hep aklımda kalan, yazımın güzelliğini öven sözlerdir. Onları hiç unutmadım. İnsanın bir şeyi güzel yapması ve beğenilmesi gurur veriyor. Şu sıralar kendime bir soyadı ararken aklıma geldi birden. Yazıcı, yazısı bol manasına, ‘Yazgan’. Kelime hoşuma gitti. Soyadı olarak seçtim kendime.”

Nuh Naci Yazgan tarafından yaptırılmış hayır kuruluşları ise şunlardır:

İstanbul Yüksek Tahsil Öğrenci Yurdu (İstanbul): Yükseköğrenim görmek için Kayseri’den İstanbul’a giden dar gelirli öğrencilerin barınmaları için hizmet veren bir kuruluştur. Laleli’de hizmete giren yurt, binanın yetersiz kalması üzerine Çapa’da yaptırılan büyük yurt binasına taşınmıştır. 80 darbesi sonrası kapanan yurdun binası uzun süre Çapa Kız Yurdu olarak kullanılmaya devam etmiş, daha sonra da mesleki liseye dönüşmüştür.

Göğüs Hastanesi ve Dispanseri (Kayseri): Kayseri’nin merkezinde 1943 yılında yaptırılmış bir göğüs hastanesi ve dispanseridir, hâlen hizmetine devam etmektedir.

Behice Yazgan Kız Lisesi (Kayseri): Nuh Naci Yazgan’ın vasiyeti üzerine 1969 yılında Kayseri şehir merkezinde eşi adına yaptırılmış olan lisedir.

Nuh Naci Yazgan Üniversitesi (Kayseri) 2009’da temeli atıldı. 2011-2012’de öğrenci alımına baş-

ladı. Günümüzde özel üniversite olarak hizmet vermektedir.

Uzun denebilecek, biçimli boy pos, geniş ve yüksek omuzlar, pörçüklü kaşların gölgelediği parıltılı bir çift zeki Kayserili gözü, uçları özenle yukarı kıvrılmış enveri yeni kır düşmüş bıyıklar, tuttuğunu koparan bir irade ve becerinin simgesi güçlü bir çene, başında kahverengi fötr şapka, sağ elinde savatlı zarif bir baston ve dilinde hiç bozulmamış tatlı bir Kayserili şivesi onu tarif etmektedir.

Eşine az rastlanır bir vatanperver ve iyilik adamı olan Nuh Naci Yazgan Bey 1947 yılında İstanbul’da vefat etti ve Karacaahmet Mezarlığı’nda toprağa verildi.

Eskiden destancılar vardı, âşık destancı denilen bu kimseler yüksek bam telinden hem söyler hem de destanlarını matbaada bastırarak çarşı pazar satarlardı. Ürgüp Aksalur köyünden Âşık (Destancı) Süleyman Mutlu, Nuh Naci’ye yazmış olduğu şiiri kitabına almıştır. 1948 yılında Nuh Naci’ye yazdığı şiirinden kısa bir örnek.

NUH NACİ YAZGAN

Acelen ne oldu ey zalim

Sarstın Türkiye’nin temel taşı

Ruhunu göklere çıkar Cebail

Akıttın milletin gözü

Vatan için cevher idi tunç idi

Bütün Türkler kan ağıladı incidi

İhtiyar değil yaşı genç idi

Altmışa da basmış idi yaşını

Fenalıkta hiç olmazdı pazarın

Hayır üstüne idi bütün nazarın

İstanbul’da kaldı yüce mezarın

Mermer ile döşemeli taşını ■

MİLLET BAHÇELERİ VE HOBİLER

MUSTAFA TÜRKMEN

Aralarında dil, tarih, ülkü, duygu, gelenek ve görenek birliği olan insanların oluşturduğu topluluklara millet denir. Bahçe ise ziraat ve peyzaj kaynaklarında şu şekilde tarif edilmektedir: Çeşitli çim türleri, yer örtücü bitkiler, çalılar, ağaçlar, süs bitkileri veya doğal bitki örtüsüyle oluşturulmuş; insanların doğa ve temel ihtiyaçlarını karşılayan yeşil alanlara bahçe denir. Bahçelerin peyzajı yapılırken aile yapısına, isteklerine, kullanım alışkanlıklarına göre estetik tasarlanması; doğal yapının bozulmaması; ekosistemin devamlılığının sağlanması; ekolojik ölçütlerin, bitkilerin birbirleriyle etkileşimlerinin ve flora-fauna ilişkisinin göz önünde bulundurulmasının yanında birçok faktörün yerel, bölgesel, ülkesel boyutlarda göz önüne alınması gerekir.

Genellikle açık alanlarda bulunan bahçeler, hem doğal hâllerleriyle bulunabilir hem de insan eliyle yapılarak bakımlı hâlde bulundurulabilirler. Bahçelerin en yaygın biçimi konutlarda görülürken kamuya açık alanda ise parklar ya da hayvanat bahçeleri biçiminde bulunurlar. Bahçelerde amaca ya da görsel zevklere göre değişiklik gösteren havuz, kamerye, özel çiçek tarhları, gölet gibi ek unsurlar bulunabilir. Satışa yönelik veya zevk amaçlı gıda ürünleri (sebze ve meyve) üretilen hobi bahçeleri de bahçecilik kapsamında ele alınabilirler.

İşte millet kavramı ile bahçe teriminin birleştirilmesi ile oluşturulan “millet bahçesi” tamlaması genel anlamda halkı doğa ile buluşturan, halkın dinlenme ve eğlenme gereksinimlerini karşılayan, afet zamanlarında da kentin toplanma alanları olarak kullanılabilecek büyük yeşil alanlar olarak tanımlanabilir. Millet bahçelerinin geçmişi 150 yıl öncesine kadar gidiyor. Batı’da park olarak bilinen yerler bizde millet bahçeleri olarak ortaya çıkmış.

Millet bahçeleri tarihte “Kamusal alan”, millet bahçesi”, “umumi bahçe”, “halk bahçesi”, “belediye bahçesi”, “belediye parkı”, gibi isimlerle anılmıştır. Geçmişte millet bahçelerinin gezme ve hava alma dışında da birçok işlevi olmuştur: Kulüp toplantı merkezi, gazino, kütüphane, tiyatro gibi temsil yeri olarak kullanılmış; buralarda bandolar ve şarkıcılar konser vermiş; mitingler ve protestolar bu bahçelerde yapılmıştır.

Hepimizin bildiği gibi şehirlerdeki yeşil alanlar park, bahçe ya da mesire alanı olarak adlandırılırken son yıllarda büyük alanlar kent ormanı veya millet bahçesi olarak adlandırılmaya başladı. Geçmişte millet bahçeleri şehirlerin sosyal hayata dâhil olmasında nasıl etkili olduysa günümüzde de şehrin büyük ve fonksiyonlu alanları olması nedeni ile yine en aktif kullanılan alanları oldu. Avrupa’da park ve bahçeler üzerinden iktidarın gücünü göstermesi,

parklar ve bahçelerin iktidar ve güç sembolü olarak kullanılması geçtiğimiz yüzyılda kaldı artık. Kentlerin dokusundaki parklar yaşamın, kentlerin vazgeçilmez bir parçası. Millet bahçelerinin çok eskimiş bir kavramı yeniden gündeme getirdiği kesin. Onlar pek çok kentte oluşturulan ilk örgütlü, tasarlanmış yeşil alanlardı.

İstanbul’dan sonra millet bahçeleri imparatorluğun her tarafına yayılmaya başlayınca Tavlusunlu Mehmet Ali Efendi’nin belediye başkanlığı döneminde (1881-1901) Kayseri’de bugünkü Cumhuriyet Meydanı’nın bir kısmı kamulaştırılarak Millet Bahçesi yapıldı.

90'lı yıllarda Kayseri'deki parkların sayısının bir elin parmakları kadar olduğunu tüm Kayserililer bilirler. Daha sonraki süreçte belediyelerimizin yoğun bir şekilde yeşil alan yapımına ağırlık verişini Şehir dergimizin 56. sayısındaki "Kayseri'deki Yeşil Alanlar" başlıklı makalemizde çok detaylı anlatmıştık, bilgi almak isteyen oraya bakabilirler. Ancak özet olarak; Kayseri'mizde 12,5 milyon m² aktif yeşil alanın 3,5 milyon m²'sinin mesire alanı, diğer yeşil alanların da toplam sayısı 2200 adedi geçen park bahçe alanları olduğunu bilelim.

Tabii bu yeşil alanların taçlanması Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi'nin Kayseri'mize kazandırılması ile oldu. Hava İkmal Merkezi olarak bilinen ve zamanla şehir merkezinde kalan büyük alanın 1 milyon 200 bin m²'lik bölümü; Kayseri Büyükşehir Belediye başkanlarımızın yoğun çabaları sonrası millet bahçesi olarak, içerisinde her kesime ve her türlü aktiviteye fırsat sağlayacak tasarım ile düzenlenerek hizmete sunulmuştur. Bu büyük alanın Büyükşehir Belediyesine geçmesi ile bu kadar kapsamlı ve fonksiyonlu bir bahçenin yapılması için gerekli tüm resmî işlemler ve ihalelerin ne kadar zor olduğunu unutmamamız gerekiyor.

Her bölgede kullanıcıların ulaşabileceği şekilde konumlandırılmış 15'er adet WC ve mescit, 2'şer adet futbol sahası, plaj voleybolu alanı, kaykay pisti, 5 adet tenis kortu; 8 adet basketbol sahası ve ayrıca çocuk oyun alanı, fitness, yoga-pilates alanları, 550 kamelyalı piknik alanı ile piknik yapma fırsatı yine Kayseri halkının hizmetine sunulmuş olup 10 farklı yerde 6 bin araçlık otopark, model araç, maket uçak-drone pistleri, paintbool alanı, 3 km'lik bisiklet yolu, ayrıca koşu ve yürüyüş yapmak isteyenler yürüyüş yolu bulunmaktadır.

Muhteşem tasarımı ile Millet Kütüphanesi (Millet Kiraathanesi), Bilişim Merkezi, Sanat Galerisi ve

Mutfak Sanatları Merkezi, 40 bin m²'lik, bahçenin bir ucundan diğer ucuna uzanan biyolojik gölet, 16 adet kafe-restoran ve Sağlıklı Yaşam Merkezi içinde yer alan kadın-erkek yarı olimpik yüzme havuzu, fitness salonu, spinning (bisiklet egzersizleri) alanı, pilates (fiziksel fitness) salonu ve sauna (sıcakla terleme) da millet bahçesine çok yakıştı.

Türkiye'nin 2. büyük millet bahçesi olup içinde yine Türkiye'nin 2. büyük BMX parkuru, 3 ayrı bölgede büyük etkinlik alanları, büfe-satış birimleri ve amfi tiyatro oturma alanı ile de her türlü fiziki koşula sahip olarak konser, festival gibi özel etkinliklere hizmet edebilecek nitelikte olduğundan; Gastronomi Günleri, Sivaslılar Programı, Kültür Yolu Festivali gibi on binlerin katıldığı programlara ev sahipliği yaptı, yapmaya da devam edecek. Bahçe içindeki 2 bin m²'lik Bilim Hangarı, köşesindeki Kayseri'nin en büyük cami külliyesi ve Kartal Kavşağı düzenlemeleri de tamamlanınca Millet Bahçesi son hâlini almış olacaktır.

Büyükşehir Belediyesi; Yeşilhisar ilçesi merkezinde, Özvatan ve Felahiye ilçeleri baraj sonrası girişlerinde, Pınarbaşı baraj kenarında, Akkışla (Kesdoğan) ve Bünyan (Pınarbaşı) su kaynakları başlangıç noktalarında daha önceki yıllarda ilçe millet bahçeleri yapmıştı. Kocasinan Belediyesinin Erkilet Tepe'de ve Talas Belediyesinin de askerî alan kenarında yaptığı millet bahçeleri de bölgelerinde halkımızın nefes aldığı ve güzel vakit geçirdiği yeşil alanlar olarak haritada yerlerini aldılar. Büyükşehir Belediyesi ayrıca tarihî Şahruh Köprüsü ile yeni yapılan köprü arasına Sarıoğlan Millet Bahçesi yapımına da başladı. Millet bahçeleri "Yeter, söz milletin!" deyişinin park bahçe, peyzaj ve yeşil alanlara yansımış hâlidir. Üstadın deyişi ile "Kimin himmeti millet ise o kimse tek başına bir millettir."

Gelelim hobiler konusuna...

Hobiler; insanların boş zamanlarında yaptıkları, keyif aldıkları, kendilerini geliştirdikleri aktivitelerdir. Hobiler birçok farklı kategoride olabilir: el becerileri, spor, müzik, eğlence, gastronomi gibi... Bu kategoriler içerisinde birçok hobi çeşidi yer alabilir; örneğin yemek yapmak, resim yapmak, bahçe işleri, seyahat etmek, avcılık, dağcılık, satranç oynamak, balık tutmak, gezmek, yüzmek gibi. Her çağ ve dönemde geçerli olan hobiler olduğu gibi zamanın değişmesi ile öne çıkan hobiler de vardır. Hobiler; stres atmak, kendine zaman ayırmak, yeni beceriler

öğrenmek, yaratıcılığı geliştirmek ve keyifli vakit geçirmek için harika bir yoldur.

Pul, eski para gibi koleksiyonlar yapmak, günlük yazmak, koşmak-yürümek, avcılık, kuş-kedi-köpek beslemek, yüzmek ve bisiklet sürmek gibi aktiviteler klasik diyebileceğimiz, çoğumuzun yabancı olmadığı hobiler. Hangi hobilerin seçileceği kişisel tercihlere ve ilgi alanlarına bağlıdır.

Hobi seçimi birçok kişi için stresli bir süreç olabilir. Ancak unutmayalım ki hobiler sadece keyifli vakit geçirmek için değil, aynı zamanda kendinizi geliştirmek için de harika bir yoldur. Bir hobi seçerken tabii ki ilgi alanlarınıza göre karar vermeniz gerekir.

Henüz bir hobisi olmayıp kendine hobi edinmek isteyenlere yardımcı olmak için hobiler hakkında biraz bilgi verelim. Hobilerle ilgili bilgi kaynaklarında şu özet bilgiler mevcut:

Fotoğrafçılık: Yaratıcılığı artırmaya yardımcı olabilir, estetik zevki geliştirir, detaylara odaklanmayı sağlar ve yeni yerler keşfetmek için bir sebep olabilir.

Bahçe işleri: Stresi azaltmaya ve doğa ile bağlantı kurmaya yardımcı olur. Bahçe işleri yaratıcılığı artırmaya ve el becerilerini geliştirmeye yardımcı olabilir.

Kitap okumak: Zihinsel sağlık için önemlidir. Kitap okumak beyindeki sinir hücreleri arasındaki bağlantıları güçlendirir, zihni açar ve stresi azaltır.

Maket yapmak: El becerilerini geliştiren ve sabır gerektiren bir hobidir. Mimari eserler veya araçlar gibi çeşitli konularda maketler yaparak bilgi sahibi olabilirsiniz. Maket yapmak ayrıca özgüveni artırır, yaratıcılığı teşvik eder ve stresi azaltmaya yardımcı olur. Bu nedenle maket yapmak harika bir hobi seçeneğidir.

Yürüyüş: Hem bedensel hem de zihinsel sağlığa faydalıdır. Yürüyüş; stresi azaltmaya, kilo vermeye, kalp sağlığını korumaya ve genel olarak daha sağlıklı bir yaşam sürmeye yardımcı olabilir.

Metal veya plastik modellerin küçük ölçeklerde üretilip koleksiyonlanmasına diecast hobisi denir. Genellikle otomobil, motosiklet, kamyon, uçak ve gemi gibi taşıtların küçük detaylı modelleri tercih

edilir. Bu hobinin temel amacı, nadir veya özel modelleri bulmak ve koleksiyonlamaktır. Aynı zamanda modellerin detaylarına odaklanarak gerçek araçlar hakkında daha fazla bilgi edinmek de mümkündür. Diecast, birçok kişi için hem rahatlatıcı hem de heyecan verici bir hobidir.

Ürün veya yemek fotoğrafçılığı, sanal tur çekimi, dj'lik, drone kullanmak ve çekim yapmak, klasik araba kullanmak gibi hobiler pek çok insana çok havalı ve özgün gelmektedir.

Çağımız insanı maalesef hızlı bir hayat yaşıyor. Tarım toplumundan Sanayi Devrimi'ne, oradan bilişim çağına geçince hız daha da arttı. Bu hız hem fiziksel olarak hem de ruhsal olarak yoruyor. Ruhsal yorgunluğun giderilmemesi durumunda da psikolojik sorunlar ortaya çıkıyor. İşte çağın insanı bu ruhsal yorgunluğu ve bunalımını gidermek için çeşitli yöntemler deniyor. Bunların başında da hobiler geliyor. Modern deyimi ile stres atmanın en iyi yolunun herhangi bir hobi ile meşgul olmak olduğunu insanımız keşfetti.

Malumunuz herkes kendini bilir; neyi sever neyi sevmez, neyi yapabilir ya da neye imkânı vardır. Zaten stres yüklenmiş ve yorulmuş herkesin “Şöyle bir tatile çıksam, hayatımda bir değişiklik yapsam ya da günlük çalışma hayatımdan sonra parka-bahçeye, hobi bahçesine, yürüyüşe gitsem gibi” şeyler söylediğini duyarız. Bu düşünce ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de İnşirah suresinin 7. ayetinde “O hâlde bir işi bitirdiğinde hemen başka bir işe sarıl.” şeklinde bir tavsiye vardır. Deniz, göl, ırmak veya havuz gibi suya; orman, mera veya park-bahçe gibi yeşil alanlara bakmanın insanı dinlendirdiğini hepimiz biliriz. Ancak kişinin yapmakta olduğu meşguliyetinden yorulunca farklı bir meşguliyete geçmesi

durumunda yeni bir heyecan ve motivasyonla tekrar enerji kazanacak bir duruma geçeceği ayetle sabit olmuş oluyor.

Yürüyüş hepimizin kolaylıkla yapabileceği bir aktivite ve park bahçelerdeki yürüyüş yolları halkımızın serin saatlerde yoğun bir şekilde kullandıkları alanlardan. Bilindiği gibi 90'lı yıllarda ince mıcır serilerek başlanan parklardaki yürüyüş yolu uygulamaları daha sonra kiremit irmiği, sentetik çim ve son olarak da tartan pist zeminler olarak devam etti. Belediyelerimiz park bahçelere spor aletleri olarak bilinen açık alan kondisyon aletlerini yani fitness

aletlerini de koyunca kondisyon ve yürüyüş birleşmiş oldu. Trekking denilen yürüyüş terimi, daha kapsamlı bir boyut. Trekking doğada, genelde gruplar hâlinde, bir noktadan diğer bir noktaya varmak amacıyla yapılan, hafif tempolu, sportif yürüyüşlerdir. Ayrıca şehir gezileri için yürüyüş rotaları vardır ve bu daha ziyade gezi amaçlıdır. Mesela “Kayseri yürüyüş rotası” dediğimizde birçok alt birim çıkar:

Kayseri Kent Turu: Uzun kent turu, kısa kent turu, Talas kent turu, Ağırnas kent turu.

Tarih Turları ve Kültür Turları: Kültepe (Karum-Kaniş), Soğanlı Vadisi, Kaleler Rotası, Hitit Rotası, Kaya ve Anıtsal Mezarlar Rotası, Yeraltı Şehirleri Rotası, İpek Yolu Rotası, Germir-Tavlusun Rotası, Gesi, Gereme, Tarihî Köprüler Rotası, Kümbetler Rotası, İnanç Turizmi Rotası, Kayseri Evleri, Kapa-lıçarşı Turu, Güvercinlikler Rotası.

Doğaya Yolculuk, Şelaleler Rotası, Göller Rotası, Kayseri Florası ve Botanik Turları, Kayseri Faunası ve Kuş Gözlemi Alanları, Erciyes Dağı Çevresindeki

Parkurlar, Soğanlı ve Erdemli Vadilerindeki Parkurlar, Yahyalı-Aladağlar Parkurları, Kamplı Yürüyüş Parkurları, Erciyes Dağı Zirve Tırmanışı Rotaları ve Bisiklet Parkurları.

Nitekim ilimizde Ali Dağı, Yılanlı Dağı ve Kızıl-tepe yürüyüşleri birçok hemşehrimiz tarafından hafta sonları sıklıkla yapılan faaliyetlerden. Dağcılık sporu ise başlı başına profesyonellik isteyen bir hobi, ancak Erciyes Dağı'na çıkmak herkesin harcı değil tabii ki.

Kayseri'mizde hobi denince akla ayrıca hobi bahçeleri geliyor. Çünkü emekliler için Büyükşehir Belediyesince yapılmış olan; Altınoluk'ta 230, Beştepeliler'de 204, Cırgalan'da 462, Karpuzatan'da 703, Selçuklu'da 569, Şeker'de 375 adet olmak üzere farklı bölgelerde bulunan toplam 2543 adet hobi bahçesi, geçmişte uzun süre gündem oluşturmuştu.

Geçmişte fazla rağbet yokken pandemi ve deprem sonrası yoğun bir talep olunca Büyükşehir Belediyesi talepte bulunan 26 bin kişi arasından noter huzurunda kura çekerek asil ve yedekler olarak 3 yıllığına kullanıcıları belirlemişti. Süreç; kurallar çerçevesinde, normal seyrinde devam ediyor.

Çoğunlukla belediyeler tarafından altyapısı hazırlanan ve yıllık kira aidatları alınarak hizmete sunulan hobi bahçeleri günümüzde birçok kişi tarafından sebze ve meyve yetiştirmek, doğayla iç içe olmak için kullanılıyor. Hobi bahçesinin tasarımı, boyutu ve işletim şekli, bulunduğu bölgeye göre değişiklik gösterebiliyor.

Bir de doğal üretim bahçeleri var. Tarım Bakanlığının çizdiği sınırlara dikkat ederek, kimyasal kullanmadan, sertifikalı ürün yetiştirilen yerler olarak tarif edebiliriz. Kayseri'mizde Hayvanat Bahçesi'nin

arkasındaki geniş alanda, 50 üreticiye, 250 m²'den 750 m²'ye kadar 3 farklı büyüklükte alanda tek yıllık bitki yetiştirme ve aynı yerde pazar kurma imkânı sunuluyor. Yaz sezonu boyunca her cumartesi, doğal ürün almak isteyen Kayserililer buraya akın ediyorlar.

Hobiler farklı alanlarda olunca her alanın malzemelerinin bulunabileceği satış yerleri olması gerekiyor. Bir satış yerinin adının direkt hobi olması tabii ki dikkat çeker. Pazarlama stratejilerinden biri de çağrı ve ihtiyacı iyi belirlemede saklıdır. Bazı müteahhitlerin yeni inşaat projelerini hobi evleri olarak

nitelemesi de bunlardan biridir. Kuş-kanatlı hobi kulüpleri, köpek-kedi hobi bahçeleri Avrupa'da çok yaygın olup ülkemizde de rağbet edilmeye başlayan alanlardan.

“Emeğin üstüne serilen sessizlik kalktı, Kayseri yeniden konuşuyor.”

Şehirleri kadınlar kurar. Mekke şehirlerin anasıdır, Medine ismi kültürümüzde kadına ad olmuştur. Kudüs Sare validemizle, Mekke Hacer annemizle anlamdaştır adeta. Kayseri mi? O da kâh Gevheri Hatun kâh Hunat Hatun olur. Kâh şifahane olarak maddi bünyemize dokunurken kâh mabed olur ruhumuzu sağaltır. Kerem'i Kayseri'ye çeken cazibe Aslı'nın varlığı değil miydi? Hem toprak ana değil midir: doğuran, besleyen, büyüten...

Motif Motif Kayseri sergisini ilk olarak Kayseri Kültür Yolu Festivali bünyesinde Güpgüpoğlu konağında sergilendiği esnada gördüm. Esra Hanım'ın emeğine ve Kayseri ve kazaları üzerine kurduğu hayallerine hayran kaldım ve Şehir dergimizde sizler için bu hayalleri paylaşayım istedim.

Kayseri'nin zengin kültürel mirasını ve ilçelerini merkeze alan sergi; **Motif Motif Kayseri: Sandıktan Çıkan Hikâyeler** başlığı altında, Kayseri'nin tarihini, tabiatını, mimarisini ve geleneklerini **kadın figürleri** (Umay Hatun, Şifa Hatun, Eylül Hatun, Cicim Hatun, İlmek Hatun, Nisan Hatun, Bereket Hatun, Sevgi Hatun, Elvan Hatun, İrmak Hatun) üzerinden anlatmaktadır. Her bir kadın figürü, Kayseri'nin farklı bir ilçesini, (Melikgazi, Kocasinan, İncesu, Sarız, Bünyan, Yahyalı, Develi, Talas, Yeşilhisar, Tomarza) temsil ederek **emek, motif, doğa ve tarih** gibi kavramları çeyiz sandığından çıkan hikâyelerle birleştirmektedir.

Serginin sunumuna “Bugün sandık açıldı!” diye giriş yapmışlar. Söz konusu kadın ve sandık olunca dikkatli olmak gerekiyor. Neden mi? Neden olacak, dillere destan olan o meşum sandık var ya, o sandık yeryüzüne fesadı yayan sandık: Pandora'nın Kutusu olarak bilinen, Yunan mitolojisinin armağan ettiği, kötülük yuvası olan sandık. Pandora'nın sandığından kötülükler saçılrsa da Esra Hanım'ın sandığından kötülük değil kökler boy vermiş adeta. Kayseri'nin ilçeleri maketler üzerinde dantel dantel, çevre çevre, yazma yazma yeniden hayat bulmuş. Bu sergi şehri tanıtmanın çok ötesine geçmiş; kadınların sabır ve sevgiyle dokuduğu her motif, mankenlerin üzerinde yeniden can bulmuş.

O hâlde başlayalım Kayseri'yi motif motif okumaya...

Cengizhan Koca Bayram

Motif Motif Kayseri: Sandıktan Çıkan Hikâyeler

ESRA SUSAL

KAYSERİ'NİN HİKÂYESİ

Kayseri...

Motifler can bulur sokaklarında, renkler dile gelir bezemelerinde; her çizgi bir nefes, her desen bir sır fısıldar. Geçmiş, bugünün ellerinde yeniden yoğrulur ve görünmez bir köprü kurar sonsuzluğa.

Hanların gölgesinde gizlenmiş telaşlar, pazarların renkli uğultusunda unutulmuş öyküler, bağ bozumlarının sabahında güneşle rüzgârın coşkulu dansı...

Toprağın rengiyle boyanmış, emekle işlenmiş her motif, şehrin ruhunu taşır; her ilmekle yeniden can bulur. Her motif bir ozandır, her desen zamanın kalbinden yükselen bir türkü... Sizi çağırır: geleneklerin sarmalına, şehrin derinliklerinde saklı kadim hikâyelere.

Sergi ve Kültürün Yolculuğu

Sandıktan çıkan her hikâyeye bir yolculuktur, bir keşif, bir yeniden doğuş... Her adımda Kayseri yeniden ışıır, her motifte onunla yüzleşir, onunla buluşursunuz.

Var olanı dönüştürmek, yeniden işlemek ve onarmak, kültürü yaşatmanın ve korumanın en güzel yoludur. İlçeleri çeyizlerle konuşturan bu sergide, emeğin, mekânın ve zamanın izine tanıklık edeceksiniz.

Saklamak yerine yaşatmayı, gizlemek yerine görünür kılmayı seçtim; çünkü hatıralar, paylaştıkça hayat bulur. Çeyizden gelen her parça artık sadece geçmişin değil, geleceğin de sesi, nefesi ve malzemesidir.

Ve bilirsiniz: **Burada sadece gözlerle bakmak yetmez.** Dokunmalı, hissetmeli, kalbinizle dinlemelisiniz.

Çünkü Kayseri; her deseninde, her renk tonunda, her ince işçiliğinde haykırır:

“Ben buradayım! Geçmişimle, kültürümle, emeğimle, motif motif yeniden doğarak...”

MELİKGAZİ'NİN TAŞINDA ZAMANIN NEFESİ

Ben Umay Hatun... Tarih, taşlarda nefes alır; her köşe bir masal taşır.

Tarih Fısıldıyor

Melikgazi'nin taş sokakları nefes alır, tarih fısıldar. **Gülük Camii'**nde yankılanan dualar, yüzyılların ruhunu taşır. **Döner Kümbet'**in gölgesinde geçmiş ve bugün birbirine sarılır, her taş bir sır fısıldar.

Şehrin Ruhu ve Doğanın Ezgisi

Gesi Bağları'nın yolları ve **güvercinlikler**, rüzgârla dans eden ezgileriyle şehrin ruhunu sarar.

Geçmişin mirası bugünle buluşur, anılar zamanın içinde titrer.

Kapalıçarşı'nın renkli tezgâhları emeğin ve hayatın coşkusunu gözler önüne sererken **Hunat Hatun Medresesi** sabrın, bilgeliğin ve zamanın ışığını taşır. **Köşk Medrese** tarih ve kültürün kudretini haykırır. **Camii Kebir** toplumsal yaşamın kalbinde atar. **Kayseri Kalesi** ise dimdik ayakta duran, gücün ve direncin simgesidir.

Mimari ve Doğanın Buluşması

Mimar Sinan, yüce **Erciyes Dağı'**nın görkeminden esinlenerek Osmanlı'nın başyapıtı **Süleymaniye Camii'**ni inşa etmiştir. Doğa ile mimarının buluştuğu bu muhteşem uyum şehrimizin kültürel mirasına ilham verir, yarınlara ışık saçar.

Her Köşe Bir Hikâye

El emeğiyle dokunan halılar, taş işçiliğiyle süslenen camiler ve tarih boyunca ayakta kalmış çeşmeler; hepsi bu şehrin ruhunu örür. Her mahallesi, her sokağı bir zaman tüneli, her insanı bir hikâyeye taşır. Her gülüş, her nefes, her adım bir masal olur.

Melikgazi'de hayat desen desen hayat bulur, öyküler büyür, anılar kalır ve şehir kendi efsanesini fısıldar.

KOCASINAN, MİRAS-I ANADOLU: ŞİFA HATUN

Kayseri'nin kalbinde atan nefes, Anadolu'nun mirasıyla yoğrulmuş bir yürek.

Ben Şifa Hatun...

Ben Kocasinan'ım! Kayseri'nin kalbinde atan bir yürek, Anadolu'nun bereketiyle yoğrulmuş nefesim.

Sahabiye Medresesi'nde ilim yankılanır; taşlar bilgiyle titrer, duvarlar geçmiş fısıldar. **Hacı Kılıç Camii'**nde dualar göğe yükselir; kubbesinde asırlık bir sessizlik vardır. **Gevher Nesibe'de** taşlar dile

gelir; her oda umut taşır, her nefes şifa fısıldar. Bin yıllık bilgelik ve şifa burada yaşar.

Tarih ve Medeniyetin İzinde

Kültepe Kaniş'in antik taşları ve çivi yazılı tabletleri, medeniyetin beşiği, tarihin ilk ticaret yolunu bugünüme taşır. Geçmişin sesi bugünle buluşur. **Kurşunlu Camii kubbeleri** göğe açılır, **Saat Kulesi** zamanı sonsuzluğa nakşeder; her çanı, her saniyesi tarih anlatır.

Toprak, Bereket ve Emeğin Sesi

Bağlarımda patlıcan olgunlaşır, sofralarımda mantı, pastırma, sucuk bereketle dolar. Her lokmada Anadolu'nun ruhu, emeği ve tadı vardır.

Ben Kocasinan'ım! **Geçmişin mirasını geleceğe taşıyım, tarihiyle köklü, kültürüyle zengin, Kayseri'nin kalbinde dimdik duran bir çınarım.**

Her adımım geçmişten geleceğe köprü, her nefesim Anadolu'nun öyküsü, her taşım bin yıllık bir destan!

İNCESU, ÜZÜM TANELERİNİN FISILTISI

Ben Eylül Hatun. Bereketin, emeğin ve zamanın kadınıyım.

"Her salkımda geçmişin sesi, her tanede bir dua saklıdır."

İncesu'nun Sabahı

Güneş henüz tepelerin ardında belirmemiştir. Bağlar sessizce uyanır; toprağın kokusu, rüzgârın sesi ve günün ilk ışığıyla harman olur. Ben Eylül Hatun'um. Bu sessiz uyanışın içindeyim; hem bugünün hem de yüzyılların bereketini içime çekerim.

Toprağın Sesi, Ataların Nefesi

Her sabah aynı toprak patikadan ağır adımlarla yürürüm. Elimde yılların parlatıp yumuşattığı bakır tas, omzumda işlemeli örtüm... Bağa vardığımda toprağa dokunurum.

Parmaklarımla arasında yalnızca üzüm dallarını değil; **atalarımla hikâyelerini, dualarını, umutlarını** hissederim. Eteklerimin ucunu süsleyen zarif mozaik desenleri, yüzyıllar öncesinin sanatını taşır.

Her adımda toprağın üzerinde renkli bir gölge gibi dalgalanır. Bağların rüzgârı dokunduğunda, o desenler sanki **İncesu'nun tarihini fısıldar.**

Sabırla Yoğrulmuş Bereket

Annemin öğrettiği sabırla, en olgun salkımları seçerim. Suyunu sıkar, komşularımla paylaşıyorum. Her ikramda gülümseyerek söylerim:

"Bereket paylaştıkça çoğalır."

Bu söz, toprağın, emeğin ve geçmişin bana bıraktığı en değerli mirastır. Her damlasında bir öykü, her tanesinde bir dua vardır.

İncesu'nun Ruhü

Bağların arasında yükselen her nefes, yüzyılların emeğiyle dokunur zamana. Toprak, sabırla yoğrulur; kadın eliyle bereket bulur. İncesu'nun taşlarında, mozaiklerinde, bağ yollarında hem geçmişin yankısı hem de geleceğin umudu gizlidir.

Ben Eylül Hatun... **Toprağın sesini duyan, üzüm tanelerinin fısıltısını taşıyan bir kadınıyım.** Her

salkımda geçmişin nefesi, her tanede Anadolu'nun kalbi atar.

ELİ BELİNDE: CİCİM HATUN

Sarız'ın kadınları, dağların rüzgârı kadar güçlü, toprağın sesi kadar derindir.

Ben, Cicim Hatun...

Sarız'ın kızı, **dağların serinliğini, yaylaların türküsünü eteğinde taşıyan** bir kadınıyım. Üzerimdeki kilim dokuma yalnızca bir süs değildir; her ilmeğinde anamın duası, bir gelinin gülüşü, bir çocuğun masumiyeti gizlidir.

Mor başlığımın altından sarkan beyaz örtü, göğün bulutlarını taşır. Eteğimdeki desenler, atalarımın bana bıraktığı sessiz bir destandır. Benim eteğim; sabrın, emeğin, direncin dilidir.

Bir Duruşun Hikâyesi

Ellerimi belime koyduğumda yalnızca gölgemi değil, **Sarız'ın onurlu kadınlarını, çalışkan ellerini, susmayan yüreklerini** de hissederim. "Eli belinde" yalnızca bir motif değildir; **kadının gücünü, üretkenliğini ve var oluş gururunu** taşır.

Bilirim ki **bir köyün sesi bazen bir kadının yürüyüşünde gizlidir.** Her adımda dağların serinliği, toprağın bereketi, kadınlarımızın alın teri yoldaşım olur.

"Ben Cicim Hatun'um. Her ilmekte bir dua, her adımda bir iz, her duruşta bir direniş vardır."

İPEK YOLU'NUN KIZI: İLMEK HATUN

Taşın hafızasıyla, ipliğin sabrıyla zamanın ötesine dokunan kadın.

Ben, İlmek Hatun...

İpek Yolu'nun taş hafızasında yürüyen bir kadınıyım. Sultan Hanı'nın kalbinde, küçük mescidin

taşlarında yüzyıllardır uyuyan ejderha beni bekledi. Başımda taşıdığım fes, onun kudretinin mührüdür.

Eteğimde, **Karatay Medresesi'nin taş kabartmalarında ölümsüzleşmiş on beş hayvan** dolaşır. Onlar taşın sessizliğinden kumaşın hafızasına geçti; yolculukları benim adımlarımla devam eder.

Taşın Kumaşa, Efsaneden İlmeğe

Bünyan halısının her ilmeği geçmişin sabrını taşır; natürel dokusu doğanın el değmemiş yüzünü saklar. O halı yalnızca bir zanaat değil, bir medeniyetin susmayan sesidir.

Gilaboru dalları kırmızı tanelerle donanır; kış ortasında bile yaşamın, şifanın ve direncin işareti. Toprağın soğukunda bile renk veren bu meyve, kadının içindeki direnci anlatır.

Yolun ve Zamanın Kadını

Ben, geçmişin desenlerini bugünün kumaşında taşıyan bir yolcuuyum. Her adımda taş, ilmek ve efsane birleşir. Ben Bünyan'ım. Ben İlmek Hatun'um.

"Bir zamanlar kervanların geçtiği bu yollarda, şimdi ilmekler, desenler, hikâyeler yol alıyor."

Kültürel Notlar

Sultan Hanı Kervansarayı: Anadolu Selçuklu mimarisinin en görkemli hanlarından biridir. Ortasındaki *Köşk Mescit*'te yer alan ağzı açık **ejder figürleri**, gücün ve koruyucu enerjinin sembolüdür.

Karatay Kervansarayı: Kapısındaki taş işçiliğiyle efsaneleri taşa işleyen bir medeniyetin izini taşır.

Gilaburu Hatun: Doğanın kadim şifasını ve dayanıklılığını temsil eder. Kırmızı gilaburu meyvesi, Anadolu kadınının direncini simgeler.

ŞEHALENİN MELODİSİ: NİSAN HATUN

Yahyalı'da su akar, ilmek ses verir; doğa ile insanın kalbi bir olur.

Ben Nisan Hatun...

Bir desen, bir iplik, bir zarafetim ben. Yahyalı'nın dokuma sanatındaki ustalığını, sabrını ve ruhunu taşıyım. **Halı desenli eteklerimle geçmişin zarif yankısını adımlarım;** her motif, nesiller boyunca süzülen bir hikâyedir.

Eteğimden süzülen **Yahyalı Şelaleleri'nin incecik akışları**, suyun yaşam veren gücüyle, doğanın nefes kesen zarafetiyle birleşir. Her bir düğümde suyun melodisi, toprağın duası fısıldanır.

Suyun ve Emeğin Melodisi

Yanımdaki **elma sepeti**, toprağın cömertliğini ve emeğin bereketini simgeler. Her elma, geçmişten geleceğe uzanan bir köprüdür; insanla doğanın ortak emeğinde filizlenen, **sürdürülebilir yaşamın sessiz bir çağrısıdır.**

Yahyalı'da su, taş, el ve emek bir araya gelir. Şelalelerden süzülen melodiler dokuma tezgâhlarından yükselen fısıltılarla birleşir. Bu toprakların kalbi, suyun sesinde ve kadınların sabrında atar.

Geleceğe Uzanan Dokunuşlar

Her ilmek bu toprakların silinmez izini taşır. Her motif bir davet ve bir çağrıdır: **“Koru, yaşat, sürdür.”**

Ve işte burada; Yahyalı'nın taşında, suyunda, ilmeğinde; **geçmişin dokusuyla geleceğin ışığını birleştiriyorum.** Her iplikte bir dua, her desende bir hatıra, her adımda bu toprakların sesi vardır.

“Suyun melodisi el emeğinin ritmiyle birleştiğinde yaşam en saf hâliyle dokunur hayata.”

TOPRAKTAN SOFRAYA, TEZGÂHTAN HATIRAYA

Bu topraklarda sabırla yoğrulan her şey berekete dönüşür.

Ben Bereket Hatun...

Yüksek dağların eteğinde rüzgâr eserken **gacer buğdayım dimdik durur, sabrın ve direncin sembolü** gibi. Eteğimdeki gacer unu bu toprağın sabrını ve bereketini taşır. Her tanesi emekle yoğrulmuş bir hikâyedir.

Zile'den Develi'ye Uzanan Emeğin İzleri

Zile'de, halı tezgâhımın başında her ilmeğim bir dua, her rengim bir anı taşır. Yan odada Zile bebeklerim, geçmişin kıyafetlerini minik bedenlerinde yaşatır. Her biri geçmişle bugün arasında kurulan zarif bir köprü gibidir.

Develi'nin taş fırınlarında pişen **cıvıklı**, ince hamuru ve özenle hazırlanan iç malzemesiyle sofralara toprak kokusunu taşır. Bu lezzet, bir kültürün sıcak nefesidir.

Türkünün Kalbinden: Âşık Seyrani

Meydanımda **Âşık Seyrani**, yüzyıllar ötesinden bugüne seslenir:

“Bu toprakların türküsü gönülden ve alın terinden doğar.”

Seyrani'nin dizelerinde hem toprağın hem insanın sesi yankılanır. O ses hâlâ meydanlarda, dillerde, gönüllerde yaşar.

Sindelhöyük'ün Sessiz Bereketi

Sindelhöyük'te, sazlıkların arasında rüzgâr fısıldar. Yeşil telli sazların hışırtısı göçmen kuşların kanat sesine karışır. Suyun yansımasında bulutlar gezinir, bereketin en sessiz hâli orada yaşar.

Doğam burada türkü söylemez çünkü kendisi zaten bir türküdür, **kelimesiz ama derinden konuşan bir yürek gibi.**

Kalbini geniş tut sıkma Seyrânî
Rıza-yı Bâri'den çıkma Seyrânî
Gönül Beytullah'tır yıkma Seyrânî
Elinden gelirse imâret eyle...
Âşık Seyrani

TAŞLARIN FISILDADIĞI TALAS

Tarih taşlarda konuşur, Talas'ta ise kalbinle dinlersin.

Ben Sevgi Hatun...

Ali Dağı'nın eteğinde doğdum, taş sokaklarda yürüdüm. Talas'ta her adımda geçmişin nefesini hissedirim. Bu kadim beldede her köşe, her yapı, her taş yüzyılların izini taşır.

Bir Meydan, Bin Hatıra

Talas Meydanı'nda **Harman Camii** göğe uzanırken hemen yanı başındaki **Rüştiye Mektebi** taş duvarlarının arasında ilmin ışığını saklar. Bir zamanlar genç zihinleri aydınlatan bu yapı bugün **kütüphane** olarak Talaslıların hafızasına ve geleceğine ışık tutar.

Meydanın sessiz bir köşesinde ise **“Mavi Boncuklu Cemil Baba”** yatar. Mütevazı evi Talas'ın

manevi atmosferinin kalbidir. Onun hikâyeleri halk arasında hâlâ saygı ve sevgiyle anlatılır.

Taşlarda Saklı Huzur

Dar sokaklara adım attığımda **Yaman Dede Camii**'nin dinginliğiyle buluşurum. Biraz ilerideki **Esmâ Sultan Türbesi** geçmişin sessiz nöbetçisidir. **Ali Saip Paşa Camii** ise görkemli ama huzurlu duruşuyla Talas'ın asırlık inancını ve direncini fısıldar. Yanındaki **Ali Saip Paşa Hamamı**'nda ise geçmişin sıcaklığı bugünün ritmiyle birleşir; her taş, her kubbe Talas'ın hikâyesini anlatır.

Taş Konakların Gölgesinde

Talas'ın kesme taşlardan yükselen zarif konakları, zamanın melodilerini fısıldayan sessiz tanıklardır. İki katlı bu yapılar, zarif süslemeleriyle göğe uzanır; avlularında hayatın sesi yankılanır. Sofalarının dinginliği, mutfakların sıcaklığı, tokanaların bereketi... Her taş bir öykü, her köşe bir hatıradır. Bu konaklarda **geçmişle bugün yan yana gelir**, tarih nefes alır, kültür ruh bulur.

Talas: Ruhun Taşlarda Yankısı

Talas; taş konakların gölgesinde, **minareleriyle göğe uzanan, türbeleriyle sessizce dua eden** bir masal diyarıdır. Her sokak, her taş, her yapı; bin yıllık hikâyeleri, sevgiyle yoğrulmuş umutları taşır. Burada geçmişin gücüyle bugünü kucaklar, geleceğe coşku ve ışıkla bakarım.

Talas ruhumun derinliklerinde yaşayan bir tarih, bir yaşam ve bir destandır.

VADİNİN TAŞINDA, SAZLIĞIN SUYUNDA SAKLI

Yeşilhisar'ın taşlarında sabır, sazlıklarında huzur saklı...

Ben Elvan Hatun...

Yeşilhisar'ın taş sokaklarında, **Soğanlı Vadisi'nin sessiz mağaraları** bana çocukluğumdan beri masal fısıldar. Rüzgâr mağaraların içinden geçerken taşların arasına gizlenmiş geçmişi anlatır.

Uzakta **Sultan Sazlığı** sabah güneşini sularına altın gibi serer, **flamingolar gökyüzüne pembe ve beyazdan kanatlar çizer**. Binlerce saz rüzgârla birlikte tek bir nefes gibi dalgalanır. O suyun aynasında gökyüzüyle toprak birbirine kavuşur, **doğanın kalbi burada atar**.

Renklerin ve Emeğin Hikâyesi

Her sabah, avluma yayılan ipliklerin arasından **mevsimlerin renklerini toplarım**; bağ bozumunun kırmızısı, bahar çiçeğinin pembesi, Erciyes'in kar beyazı... Parmaklarımin arasından **Soğanlı bebekleri** doğar. Kimi başında oyalı yazmasıyla bir gelin,

kimi harman yerinde buğday savuran bir kadın, kimi de tozlu yollarda oyun oynayan bir çocuk...

Hepsinin yüzünde **Yeşilhisar'ın gülüşü, Sultan Sazlığı'nın huzuru** vardır. Çünkü bilirim ki iplik, sadece iplik değildir; **toprağın kokusu, taş mağaraların serinliği, annelerin duası ve sazlıkların türküsü** ona sinmiştir.

Bir Kültürün Sessiz Elçileri

Her bebek bu toprakların küçük bir elçisidir; **düinden bugüne, bugünden yarına uzanan sessiz bir köprü**. Ellerimle hem geçmişi hem geleceği dokurum, tıpkı Soğanlı Vadisi'nin taş mağaralarında ve Sultan Sazlığı'nın sonsuz mavisinde saklı hikâyeler gibi.

Bu topraklarda sabır, renk, dua ve türkü bir araya gelir; **hayat ipliğe, iplik hikâyeye dönüşür**.

TAŞIN KALBİNDE, KIRMIZININ SICAKLIĞINDA

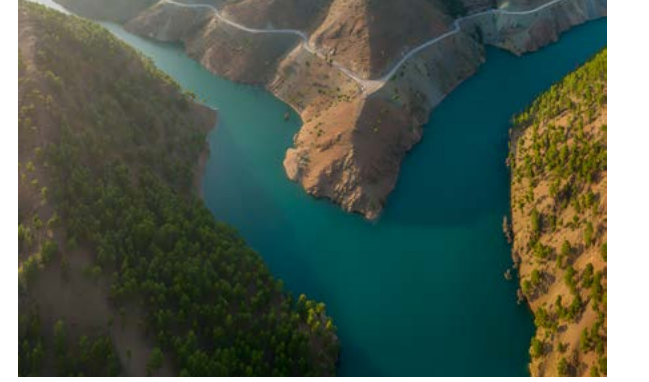
Tomarza'nın taşında güç, kadınların emeğinde renk saklı.

Ben Irmak Hatun...

Kırmızı işlemeli giysimle dimdik dururum bu topraklarda. Nakışlı yeleğim dağların rüzgârını ve taşın hikâyesini taşır; kemerimdeki ince işlemler **yüz yıllık düğünlerin izlerini** saklar.

Yanımda duran **Tomarza taşı** güneşte parlayan sert yüzeyiyle **gücün ve sabrın nişanıdır**. Bu taş sert iklimimize karşı dimdik duran insanların kararlılığını, kırılmayan iradesini simgeler.

Taşın Soğukluğu, Nakışın Ateşi

Taşın soğukluğu ile giysimin ateş kırmızısı birleştiğinde **geçmiş ile bugün arasında görünmez bir köprü** kurulur. O renk, yalnızca bir süs değil; **yaşamın, direncin ve inancın sembolüdür**.

Bakışlarımda; toprağı işleyen ellerin emeği, ocakta pişen ekmeğin kokusu, köy meydanındaki şenliklerin neşesi ve hasat mevsiminde toplanan çekirdeklerin bereketi vardır.

Onlar; **paylaşmanın, dostluğun ve birlikte yaşamının simgesidir**. Tomarza'nın taşında sertlik, kadınların ellerinde ise yumuşacık bir sıcaklık saklıdır. Bu toprak, hem sabır hem sevda ile yoğrulmuştur.

Ben Irmak Hatun... Giydiğim her nakışta, dokunduğum her taşa bu toprağın sesi yankılanır. ■

Tarihten Kültüre Kayseri Gastronomisi Kitabı

MUSTAFA ERDOĞDU

Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından yayımlanan *Tarihten Kültüre Kayseri Gastronomisi* kitabı, Anadolu'nun köklü şehirlerinden biri olan Kayseri'nin tarihî, kültürel ve coğrafi zenginliğini mutfak kültürü üzerinden ele alan çok yönlü bir araştırma eseri, geçmişten geleceğe uzanan kültürel bir hafıza projesidir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesinin kültürel mirası yaşatma ve yerel kimliği güçlendirme misyonunun somut bir ürünü olarak hazırlanmış; tarih, coğrafya,

etnografya ve turizm disiplinlerini bir araya getiren bütüncül bir yaklaşımla kaleme alınmıştır.

Kitap, tarihsel bir girişten başlayarak gastronomiye, yerel ürünlere, turizm etkinliklerine ve uluslararası gastronomi ağlarına kadar geniş bir içeriğe sahiptir. Birçok bölümden oluşan eser, hem bilimsel hem kültürel yönüyle zengin bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Kitabın birinci bölümünde Kayseri'nin tarihî gelişimi, coğrafi konumu ve medeniyet birikiminden bahsedilmiştir. Şehrin tarih

boyunca Hatti, Hitit, Asur, Frig, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı gibi medeniyetlere ev sahipliği yapması gastronomik çeşitliliğin tarihî temelini oluşturmaktadır. Özellikle Kültepe-Kaniş Karumu'nun Anadolu'da yazının ve ticaretin başlangıç noktası olarak ele alınması, Kayseri mutfağının tarih öncesine dayanan üretim kültürünü anlamak açısından önemlidir.

İkinci bölümde gastronomi kavramının kökeni, tarihsel gelişimi ve kültürel boyutuna odaklanılmıştır. Bir sonraki bölümde

Türk mutfağının İslamiyet öncesi dönemdeki göçebe yapısından başlayarak Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde kazandığı saray disiplini detaylı biçimde incelenmiştir. Bu bölüm, Türk mutfak kültürünü toplumsal düzenin ve kültürel kimliğin bir yansıması olarak değerlendirir.

Kitabın merkezini oluşturan bölüm, Kayseri mutfağının tarihsel kökleri ve karakteristik özellikleri üzerine yoğunlaşır. Şehrin iklimi, tarımsal üretim yapısı, ev mimarisi ve günlük yaşam pratiklerinin mutfak kültürüyle olan bağlantısı anlatılır. Ocak kültürü, bağcılık geleneği, geleneksel mutfak araç-gereçleri, sofra düzeni ve sunum biçimleri; yöresel deyimler ve yerel dil unsurlarıyla desteklenerek sunulmuştur.

Eserin en özgün kısmı Kayseri'nin coğrafi işaret tescili almış ve aday olan ürünlerine ayrılmış bölümdür. Bu kapsamda Kayseri mantısı, pastırması, sucuğu, yağlaması, nevzinesi, gül baklavası, çemeni, katmeri, fırın ağzı kebabı, tandır böreği, gilaburu, Yamula patlıcanı, Özvatan çiçek balı, Pınarbaşı Uzunyayla Çerkes peyniri gibi otuz iki ürün detaylı biçimde tanıtılmıştır. Bu bölüm, her bir ürünün tarihçesini, üretim sürecini, halk arasındaki kullanım biçimlerini ve tescil süreçlerini belgeler niteliktedir. Böylelikle kitap hem gastronomi literatürüne hem de coğrafi işaret çalışmalarına önemli bir katkı sunmaktadır.

Eser, Kayseri'de gerçekleştirilen gastronomi etkinliklerine ayrıntılı biçimde yer vermektedir: Kayseri Gastronomi Günleri, Gastronomi Çalıştayı, Türk Mutfağı Haftası gibi organizasyonlar ve Mutfak Sanatları Merkezi (MSM) yerel mutfak kültürünün tanıtımında önemli adımlar olarak kitapta yer bulmuştur. Ayrıca Glütensiz Kafe gibi özel beslenme temalı sosyal projeler, gastronomi alanında kapsayıcı yaklaşımların örnekleri olarak öne çıkmaktadır.

Kitap, Kayseri'nin UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na dâhil olma sürecini ve bu çabanın ardındaki kültürel vizyonu da kapsamaktadır. Ayrıca "Slow Food" hareketi "İyi, Temiz ve Adil Gıda" ilkeleri çerçevesinde Kayseri'nin yerel üretim kültürüyle ilişkilendirilmiş; bu yönüyle eser, küresel gastronomi politikalarıyla yerel uygulamaları bir araya getiren nadir yerel kaynaklardan biri hâline gelmiştir.

Tarihten Kültüre Kayseri Gastronomisi kitabı, hem akademik hem uygulamalı gastronomi alanına çok yönlü bir katkı sağlamaktadır. Kayseri mutfağını tarih, kültür, coğrafya ve toplumsal yaşamın kesişiminde konumlandıran bu kitap Anadolu gastronomi belleğini belgeleyen kültürel bir arşiv niteliğindedir.

Tarihten Kültüre Kayseri Gastronomisi kitabı, Kayseri'nin binlerce yıllık gastronomik zenginliğini sistematik biçimde ortaya koyan, yerel mutfak kültürünü tarihsel kimlik ve kültürel miras bilinciyle birleştiren kapsamlı bir eserdir. Gastronomiyi toplumsal aidiyet, kültürel süreklilik ve ekonomik değer boyutlarıyla da değerlendiren bu çalışma, hem araştırmacılar için hem de kültür politikaları açısından önemli bir başvuru kaynağıdır. Bu yönüyle eser, yerel yönetimlerin kültürel miras bilincini somutlaştıran bir örnek olarak değerlendirilebilir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin kültür yayınları arasına kazandırdığı bu eser, şehrin gastronomi kimliğini tarihsel temelleriyle belgeleyen güzel bir eserdir. Kitaba dijital olarak <https://www.kayseri.bel.tr/e-kitaplarimiz> adresinden ulaşabilirsiniz. Kitap dolu günler dileğiyle, bir başka eserde görüşmek üzere... ■

Tepsi Mantısı

Malzemeler

4,5 su bardağı un
1 adet yumurta
1 çay bardağı su
1 tatlı kaşığı tuz
250 gr orta yağlı kıyma
2 çorba kaşığı tereyağı
2 çorba kaşığı zeytinyağı
2 adet kuru soğan
1 çorba kaşığı biber salçası
1 çorba kaşığı domates salçası
1 tatlı kaşığı kırmızı toz biber
1 çay kaşığı karabiber
1 çay kaşığı tuz

Hazırlanışı

Yumurta, su ve tuzu karıştırın ve içerisine unu azar azar ekleyerek pütürsüz sert bir hamur elde edene kadar yoğurup 30 dakika dinlendirin. Soğanları çok ince doğrayın. Kıymanın içerisine soğan, kırmızı toz biber, karabiber ve tuzu ekleyerek karıştırın. Hamurdan 3 adet beze yapın. Bezeleri oklava ile yufka büyüklüğünde açın. 1 cm genişliğinde şeritler kesin, kesilen şeritlerden 1 cm'lik kare mantı hamuru hazırlayın. Manti hamurlarının ortasına iç harcından koyun. Hamurların dört ucunu bir araya getirerek mantıları hazırlayın. Yağlanmış tepsiye mantıları düzgünce sıralayın. Salçaları tereyağında kayurun, tuz, karabiber ve 2 su bardağı su ilave ederek kaynatıp sosu hazırlayın. Tepsideki mantıları 180 derece fırında 20-25 dakika pişirin. Fırından çıkan mantıya sıcak sosu ilave edin. Ocakta kısık ateşte 5 dakika pişirin. Üzerine sarımsaklı yoğurdu ilave ederek servis edin.

GACER ekmeği

Kent Belleğinde İz Bırakan Ziyaretler: Kayseri Kent Konseyi'nin Kültürel Gözlem Çalışmaları

OSMAN ÖZSOY
Prof. Dr.

Kayseri Kent Konseyi; 2025 yılı takvimini şehrin nabzını tutan, geleceğe ışık tutan bir dizi anlamlı etkinlik ve ziyaretle örmüştür. Bu dinamik süreç yılın son çeyreğine kadar kesintisiz bir azimle sürecektir, kentin her bir köşesine vizyon ve katılım rüzgârını taşıyacaktır. Konseyin toplumsal etkileşim haritasını çizen bu ziyaretler, maksat ve katılımcı ölçeği açısından iki ana kola ayrılmıştır:

SINIRLI KATILIMLI ZİYARETLER

Ziyaretlerin ilk ve daha sınırlı halkasını Yürütme Kurulu üyelerinin katıldığı ziyaretler teşkil etmektedir. Bu ziyaretler Konsey'in büyük ailesi olan Genel Kurul üyelerini kendi çalışma alanlarında, yani başta kamu kurum ve kuruluşları olmak üzere görev yaptıkları kurumların özgün atmosferinde ziyaret etme

gayesini taşır. Amaç resmiyet perdesini aralayarak birebir temas kurmak, kurumsal aklın Konsey vizyonu ile nasıl birleşeceğini istişare etmek ve her bir üyenin kendi sahasındaki tecrübesini Konsey'in ortak potasında eritmektir. Bu; bir nevi, kurumlar arası köprüler inşa eden, kişisel bağlantıları güçlendiren ve Konsey'in etkinliğini kurumsal düzlemde pekiştiren bir anlayış oluşturur.

GENİŞ ÇAPLI VE TEKNİK ZİYARETLER

İkinci ve daha kapsamlı ziyaretler ise daha bilimsel ve inceleme niteliklidir. Bu programlar Genel Kurul'un tüm üyelerine ve kentin gelişimine gönül vermiş bütün ilgili paydaşlara açık kapı politikasıyla önceden ilan edilen, titizlikle planlanmış ve geniş katılımlı buluşmalardır. Bu ziyaretler bizzat sahanın derinliklerine inen, gözlem ve analiz gerektiren, gerektiğinde akademik veya mesleki teknik inceleme boyutuna ulaşabilen teknik gezileridir. Tarihî mirasın korunmasından kültürel etkinlik mekânlarına kadar şehrin gelişim dinamiklerini yerinde görmek, sorunları masada değil hayatın içinde anlamak ve bu yolla Konsey kararlarına daha sağlam bir zemin hazırlamak hedeflenmiştir. Bu geniş katılım, Konsey'in "katılımcı yönetim" ilkesini en somut şekilde hayata geçirmesi ve alınan kararların toplumsal mutabakatla kök salması için hayati bir önem taşımaktadır.

KENTİ OKUMAK, KENTİ HİSSETMEK

Bir kenti anlamak; yalnızca onun sokaklarında dolaşmakla değil, taşına, ahşabına, sesine, kokusuna ve insanına tanıklık etmekle mümkündür. Kentler zamanın üst üste birikmiş katmanlarıyla yaşayan organizmalardır. Her taşın, her yapının, her sokağın ardında anlatılmayı bekleyen bir hikâye saklıdır. İşte Kayseri Kent Konseyi de bu hikâyeleri yerinde dinlemek, geçmişle gelecek arasında bağ kurmak amacıyla 2025 yılı boyunca bir dizi saha ziyareti gerçekleştirdi.

Kent Konseyi'nin temel hedefi, kentte yaşayan herkesin yaşadığı çevreyle duygusal ve kültürel bir bağ kurmasını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda düzenlenen geziler, yalnızca gözlem değil aynı zamanda birer "tanıklık eylemi" olma niteliği taşımaktadır. Her ziyaret bir yeniden keşfe, her mekân kent kimliğinin yeniden okunmasına vesile olmuştur.

BİRLİKTE GÖRMEK: YERİNDE TANIKLIĞIN GÜCÜ

Kayseri Kent Konseyi'nin düzenlediği ziyaretlerin bir diğer önemi, kent bilincini kolektif bir deneyim olarak yeniden inşa etmesidir. Kentin kültürel mirasını korumak onu anlamak ve anlatmakla mümkündür.

Genel Kurul'u oluşturan tüm üyelerin katılımına açık olarak gerçekleştirilen bu gezilerde alanında uzman kişilerce sunumlar yapılmış, konular yerinde tartışılmış ve çözüm önerileri doğrudan sahada değerlendirilmiştir. Ziyaret edilen her nokta kent belleğinde bir "açık derslik" gibi işlev görmüştür.

KAYSERİ KAPALI ÇARŞISI (21 TEMMUZ 2025): ZAMANIN NABZI

Kayseri'nin kalbinin atmaya devam ettiği Kapalı Çarşı, sadece bir ticaret mekânı değil aynı zamanda yüzlerce yıllık toplumsal ilişkilerin sahnesidir. 21 Temmuz 2025 tarihinde gerçekleştirilen ziyaret bu kadim yapının yaşayan hafızasını yeniden okumak açısından büyük önem taşımıştır.

Kent Konseyi üyeleri çarşının farklı bölümlerini gezerek esnafla birebir görüşmeler yapmış, mekânsal dönüşümün ekonomik ve sosyal etkilerini yerinde gözlemlenmiştir. Osmanlı döneminden bu yana ayakta kalan yapının modern ticaretin ritmine nasıl uyum sağladığı "sürdürülebilir tarihî dokular" kavramı üzerinden tartışılmıştır. Bu ziyaret, geçmiş ile bugünün uyum içinde var olabileceğinin en somut kanıtlarından birini sunmuştur. Altyapı, mülkiyet, restorasyon, tabela kullanımı gibi başlıklar yerinde dinlemek ve çözüm üretmek için ziyaretçilere yeni bir bakış açısı kazandırmış; iletilen problemlerin çözümüne dönük fikirler üretilmiştir. Ziyaret bir

anlamda taşın altına el koymaktır: Kentin geçmişine dokunmak, geleceğine sahip çıkmaktır.

KAYSERİ BİLİM MERKEZİ VE FOSİL ÇALIŞMALARI (19 AĞUSTOS 2025): ZAMANIN DERİN KATMANLARI

19 Ağustos 2025'te yapılan ikinci ziyaret doğanın hafızasına açılan bir pencere gibiydi. Kayseri Bilim Merkezi'nde yürütülen fosil çalışmaları kentin jeolojik geçmişine dair önemli ipuçları taşımaktadır.

Bu ziyaret sırasında Prof. Dr. Okşan Başoğlu ve araştırma ekibi tarafından yapılan sunumlar doğa tarihi ile insanlık tarihi arasındaki kopmaz bağı ortaya koymuştur. Kayseri'nin çevresinde bulunan fosiller milyonlarca yıl öncesine uzanan bir ekolojik belleği taşımaktadır. Üyeler laboratuvar ortamında yürütülen fosil analiz süreçlerini yakından izlemiş, doğanın sessiz tanıklığını bilimin diliyle yorumlama fırsatı bulmuştur. Kayseri tarihinin ilk defa jeolojik tarihiyle birlikte düşünölmeye başlandığı bir kırılma noktasını Kayseri'de bulunan çok önemli buluntular oluşturmaktadır. Kazı, taşıma, güçlendirme,

sınıflandırma, canlandırma, çalışmaların bilimsel makaleye dönüşme aşamaları kısa süre içinde ilk meyvelerini vermeye başlamıştır. Bu kadar zengin, büyük ve çeşitli buluntuların varlığı Kayseri adının bu alanda dünyada duyulmasına öncülük edecektir. Eski Arkeoloji Müzesinin Kayseri Doğa Tarihi ve Paleontoloji Müzesi'ne dönüşümü Büyükşehir Belediyesi adına Türkiye'de bir ilk olacaktır.

KEYKUBADIYE SARAYI (2 EYLÜL 2025): ANADOLU SELÇUKLU MİRASININ KALBI

Selçuklu döneminin görkemli izlerini taşıyan Keykubadiye Sarayı, 2 Eylül 2025 tarihinde gerçekleştirilen ziyarette adeta geçmişin ihtişamına açılan bir zaman kapısı oldu. Acaba Prof. Dr. Metin Sözen'in "Devletin Evi Saray" kitabını bu ziyaretle beraber okumak ne engin bir bilgi birikimine ulaştırır kişiyi?

Saray kalıntıları üzerinde yapılan gözlemler, Anadolu Selçuklu mimarisinin estetik anlayışını ve mühendislik becerilerini gün yüzüne çıkarmıştır. Alan uzmanları yapının yalnızca bir hükümdar konutu olmadığını, aynı zamanda bir kültür ve sanat merkezi işlevi gördüğünü vurgulamıştır. Konsey üyeleri çevre düzenlemeleri ve koruma önlemleri üzerine fikir alışverişinde bulunmuş, özellikle arkeolojik kazı alanlarının yerinde korunmasına yönelik öneriler getirmiştir. Kayseri Şeker A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı Hüseyin Akay ve kazı başkanı Doç. Dr. Şükrü Dursun'un sunumları dikkatlice dinlenmiş; yaklaşık yarım asırdır devam eden kazılar, buluntular, destekler ve gelecek planları üzerine çok değerli bilgiler paylaşılmıştır. Bu ziyaret, Kayseri'nin yalnızca bir ticaret kenti değil aynı zamanda Anadolu medeniyetlerinin beşiği olduğunu bir kez daha hatırlatmıştır.

GÖN HANI, VEZİR HANI VE BEDESTEN (17 EYLÜL 2025): TAŞTA SAKLI EKONOMİ

17 Eylül 2025 tarihinde gerçekleştirilen ziyarette kentin ekonomik belleğini yansıtan üç önemli yapı incelendi: Melikgazi Belediyesi tarafından restorasyonu devam eden Gön Hanı, Vakıflar Bölge

Müdürlüğünce restorasyonu yürütölen Vezir Hanı ve Bedesten.

Melikgazi Belediye Başkanı Doç. Dr. Mustafa Palancıoğlu, Gön Hanı'nın o güne kadar geçirdiği aşamaları, planları, kamulaştırmaları ve restorasyonları içeren bilgileri ziyaretçilerle detaylıca paylaşmıştır.

Vezir Hanı ve Bedesten'in iç içe ve büyük bir kompleks olarak yan yana durması, restorasyonda sona yaklaşırken yapıların boş hâlleriyle tüm mimari ve tarihî özellikleri sergilemeleri ziyaretçiler açısından unutulmaz bir görsel ziyafet olmuştur.

Bu yapılar Kayseri'nin ticari kimliğinin omurgasını oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda Anadolu ticaret yollarının kesişiminde yüzyıllar boyu süregelen üretim ve paylaşım kültürünü de temsil eder. Restorasyon alanlarında yapılan incelemelerde geleneksel yapı tekniklerinin korunarak modern kullanım alanlarıyla bütünleştirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Ziyarete Kayseri Milletvekili Dr. Murat Cahit Cıngı da eşlik etmiştir.

KÜLTEPE ÖREN YERİ VE KAYA OYMA KÜLTEPE MÜZESİ (14 EKİM 2025): UYGARLIĞIN DERİN KÖKLERİ

Kayseri Kent Konseyi'nin 2025 yılı ziyaretlerinin son durağı insanlık tarihinin en eski ticaret merkezlerinden biri olan Kültepe Ören Yeri oldu. 14 Ekim 2025 tarihinde gerçekleştirilen bu ziyaret hem arkeolojik hem kültürel açıdan büyük bir anlam taşıyordu.

Kültepe yazının, ekonominin ve hukuk sisteminin doğduğu bir yerleşimdir ve unutulmamalıdır ki Kayseri'ye yazı Kültepe ile gelmiştir. Tacirler Mahallesi'ndeki sokaklar ve iki yanında yükselen temsili kerpiçten evler ile ziyaretçilere görsel bir karşılamaya ve deneyimleme imkânı vermekte bu küçük mahalle. 75 yılı aşkın süredir resmî kazıların sürdüğü Kültepe'de Kazı Evi bölgesinde yer alan Ziyaretçi Karşılama Merkezi, ömürlerini Kültepe sevdası ile burada harcamış Prof. Dr. Tahsin Özgüç ve Prof. Dr. Kutlu Emre'den hatıralarla doldurulmuş, meraklılarını beklemekte. Yaklaşık 35 yıldır bölgede olan Kültepe Kazı Başkanı Prof. Dr. Fikri Kulakoğlu'nun özverili ve içten ev sahipliği eşliğinde yaptığı açıklamalar ciltler dolusu kitaplara bedeldi. Bağpınar (İspıdın) daha doğrusu Koramaz Vadisi girişinde kaya oyma Tablet Müzesi, geçmişin somut izlerini bugünün mimarisiyle buluşturan örneklerden biri olacaktır. Kent Konseyi üyeleri, alandaki çalışmaların ilerleyişini gözlemleyerek sergileme ve müze çalışmalarında sona yaklaşan bu kaya oyma yapıyı süreci anlatan uzmanlar eşliğinde dinlemişlerdir. Burada yapılan gözlemler kültürel mirasın yalnızca korunacak değil yeniden anlatılacak bir değer de olduğunu göstermiştir.

KENTİN GELECEĞİNE DAİR BİR HAFIZA MANİFESTOSU

2025 yılı boyunca yapılan bu geziler yalnızca mekânları tanıma eylemi değil, bir kent bilinci inşasının taşlarıdır. Kayseri Kent Konseyi "yerinde görmek" eylemini bir kültürel metodolojiye dönüştürerek kentin geçmişine duyulan saygıyı geleceğe taşımayı hedeflemiştir.

Her ziyaret katılımcılara "görmekle kalma, anla ve anlat" çağrısı yapmıştır. Çünkü kent yaşayan bir organizmadır; geçmişle konuşulmadığında sessizleşir, yalnızlaşır. Kayseri Kent Konseyi'nin bu çalışmaları kültürel mirasın yalnızca fiziksel varlıklarla değil aynı zamanda insan belleğiyle sürdürülebileceğini göstermektedir. Bu bağlamda her bir ziyaretin ortak sonucu şudur: *Kent bilinci, bir ortak hafıza eylemidir.*

Kayseri, tarih boyunca olduğu gibi bugün de taşında, çarşısında, sarayında, hanında ve toprağında bu hafızayı taşımaya devam etmektedir ■

Besime Özderici Engelsiz Yaşam Merkezi (Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi)

“Sevgi Varsa,
Engel Yoktur”

Öğrencimizin kaleminden: Engelleri Değil, İmkânları Konuşalım

Merhaba, ben Selin Erdoğan. Öncelikle kısaca kendimden bahsetmek istiyorum. Doğuştan görme engelliyim. Kendimi geliştirmeyi, yeni şeyler öğrenmeyi çok seviyorum. Şu anda Besime Özderici Engelsiz Yaşam Merkezinde eğitimime devam ediyorum.

Ama benden duymuş olmayın, benim gözümden hiçbir şey kaçmaz! Her şeyi görebilirim. Şimdi gelin, engelleri değil imkânları konuşalım ve bu özel merkezi birlikte tanıyalım.

Bu merkezin hayata geçmesini sağlayan kıymetli Özderici ailesine ve Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanımız Sayın Dr. Memduh Büyükkılıç'a gönülden teşekkür ediyorum. Çünkü bu merkez sayesinde artık engeller değil imkânlar konuşuluyor.

KURULUŞ AMACI

Kayseri'nin kalbinde, engelsiz bir yaşam hayaliyle doğan bir merkez var: Besime Özderici Engelsiz Yaşam Merkezi. Bu merkez özel bireyler için bir eğitim kurumu; aynı zamanda sevgiyle şekillenen, umutla büyüyen ve hayatlara dokunan bir yaşam alanı. Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Özderici ailesinin iş birliğiyle hayata geçirilen bu merkez Türkiye'de örnek teşkil eden nadir projelerden biri.

Merkezin temel hedefi; özel gereksinimli bireylerin kendi ayakları üzerinde durabilen, özgüvenli, üretken insanlar olarak topluma katılmalarını sağlamak. Zihinsel, fiziksel, dil ve konuşma, işitme, görme engeli olan, otizmli ya da özel öğrenme güçlüğü yaşayan kişiler burada bireysel ihtiyaçlarına özel olarak tasarlanmış eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılıyor.

Buradaki her şey "Engel değil farklılık" anlayışıyla şekilleniyor.

ERİŞİLEBİLİR BİR GELECEK: BESİME ÖZDERİCİ ENGELSİZ YAŞAM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ

Besime Özderici Engelsiz Yaşam Merkezi, 3 Aralık 2021 tarihinde faaliyetlerine başlamış bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezidir.

Milli Eğitim Bakanlığının belirlediği 7 engel grubuna hizmet veren merkez;

- 8 adet bireysel eğitim sınıfı
 - 9 adet grup eğitimi sınıfı
 - 4 adet fizik-tedavi odası
 - Müzik, İngilizce ve (açık ve kapalı) spor atölyeleri
 - Yüzme ve hidroterapi havuzları
 - Fitness salonu
 - Duyu bütünleme salonu, karanlık oda
 - Aile ve bireysel görüşme odaları, oyun terapisi odası
 - 3 adet uygulama evi, konferans salonu
 - Bireysel eğitim planlama odaları
 - Kafeterya, hobi bahçesi, sera alanı
 - 3 adet öğrenci giyinme odası
- ile toplam 4.200 m² kapalı alan üzerine kuruludur.

Merkezde özel eğitim öğretmenleri, fizyoterapistler, dil ve konuşma terapistleri, psikologlar görev yapmakta; müzik, spor, yüzme ve İngilizce eğitmenleri de yetenek atölyelerinde özel çocuklara destek olmaktadır. Öğrencilerin merkeze ulaşımı özel donanımlı servis araçlarıyla sağlanmaktadır.

ERİŞİLEBİLİRLİKTE ÖRNEK BİR YAPI

Merkezin her noktası özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçları gözetilerek tasarlanmıştır. Hissedilebilir yüzeyler, oval kenarlıklar, acil yardım butonları, Braille alfabeli tabelalar, kaymaz zeminler, uygun eğimli alanlar, indüksiyon döngü sistemi gibi birçok detayla erişilebilirlik konusunda örnek bir mimariye sahiptir.

EĞİTİM VE GELİŞİM

Burada verilen eğitimler son derece kapsamlı ve profesyoneldir. Çalışanların tamamı alanında deneyimli kişilerden oluşur. Öğretmenlerimizin mesleki gelişimi için düzenli olarak seminerler yapılmaktadır.

Bunun yanı sıra bireylerin ilgi alanları keşfedilerek psikologlar eşliğinde kişiye özel gelişim planları oluşturulmaktadır.

AİLELERİN YANINDA, TOPLUMUN MERKEZİNDE

Merkez sadece özel gereksinimli bireylere değil ailelerine de destek oluyor. Düzenlenen veli eğitimleri, danışmanlık hizmetleri ve sosyal etkinlikler

sayesinde aileler hem bilinçleniyor hem de güçleniyor. Bu sayede eğitim süreci evde de devam ediyor.

Toplumun farkındalığını artırmak adına yapılan empati parkuru etkinlikleri, özel gereksinimli bireylerin günlük yaşamda karşılaştığı zorlukların deneyimlenmesini sağlıyor. Böylece, "anlamak için yaşamak gerek" fikri somutlaşıyor.

GELECEĞE BAKIŞ

Biz öğrenciler için bu merkez sadece bir eğitim kurumu değil; aynı zamanda hayallerimizin yeşerdiği, yeteneklerimizin ortaya çıktığı ve kendimize güvenimizin arttığı özel bir yuva. Burada öğrendiğimiz her şey, gelecekte daha bağımsız, daha üretken ve mutlu insanlar olmamız için bize yol gösteriyor.

SON SÖZ

Unutmayalım, herkesin potansiyeli farklıdır. Önemli olan bu potansiyeli keşfetmek ve desteklemektir. Besime Özderici Engelsiz Yaşam Merkezi işte tam da bu anlayışla yoluna devam ediyor.

Kapısından giren herkese sevgi ve samimiyet sunan bu merkezin yolu açık olsun... ■

kültürden...

LEZZETİN ANAVATANINDA KAYSERİ GASTRONOMİ GÜNLERİ

Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'ın öncülüğünde bu yıl üçüncüsü düzenlenen Kayseri Gastronomi Günleri, Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi'nde yapıldı.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından 24-25-26 Ekim 2025 tarihleri arasında düzenlenen ve şehre üç gün boyunca lezzet şöleni yaşatan Kayseri Gastronomi Günleri'nin açılış töreni Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç ve şehir protokolünün katılımıyla gerçekleştirildi. Başkan Büyükkılıç, turizmde gastronominin olmazsa olmaz önemde olduğunu kaydederek, "Biz bu alanda fazlasıyla varız. Kayseri'mizin tadı farklı, tatmadan da anlaşılmaz diyoruz." dedi.

Kayseri'nin UNESCO tescilli mutfak kültürünün Türkiye'nin dört bir yanından gelen ziyaretçilerle buluştuğu Gastronomi Günleri Açılış Töreni öncesinde, Mutfak Sanatları Merkezi önünden başlayıp büyük etkinlik alanında sona eren Gastronomi Korteji geçişi gerçekleştirildi.

Saygı duruşu ve İstiklal Marşı'yla başlayan 3'üncü Kayseri Gastronomi Günleri Açılış Töreni'nde Büyükşehir Belediyesi mehteran takımı da mini konser verdi. Oğuz Boyları Derneği üyeleri de geleneksel kıyafetlerle Kayseri Gastronomi Günleri'ne renk kattı.

“AĞZIMIZIN TADI, GÖNLÜMÜZÜN SULTANISINIZ”

Açılış Töreni'nde konuşan ve davetlilere “ağzımızın tadı, gönlümüzün sultanısınız” diye seslenen Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, tarihte 6 bin yıl boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan Kayseri gibi bir şehirde mutfak zenginliğinin de kaçınılmaz olduğunu vurguladı. Büyükkılıç, “Kayseri'mizle ilgili en az 200 ürün var” dedi ve mantının dahi pek çok çeşidi olduğunu ifade ederek mantı çeşitlerini sıraladı.

“ÇEŞİT ÇOK, TAT ÇOK, MUHABBET ÇOK”

Başkan Büyükkılıç, “Çeşit çok, tat çok, muhabbet çok. Emeği geçenlere teşekkür ediyoruz. Mutfak Sanatları Merkezi'mizi görmeyi istiyoruz. Bunu UNESCO'nun ulusal bazdaki Kreatif Şehirler Listesi'nde yer almak adına yaptık ve listede kalıcı olmak için de çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Kayseri sanayi ve ticaretle anılır ama son süreçte tarım ve hayvancılığın yanında turizmle de anılır oldu. Turizmin içinde kayak turizmi elbette amiral gemimiz ancak gastronomi de bunun olmazsa olmazı. Biz de bu alanda fazlasıyla varız. Kayseri'mizin tadı farklı, tatmadan da anlaşılmaz.” şeklinde konuştu.

Kayseri Milletvekili Dursun Ataş da vatanseverliği, çalışkanlığı, pastırması ve sucuğu ile anılan kadim şehir Kayseri'de, bugün de gastronomi ile ilgili güzel bir lezzet festivali yapıldığını dile getirdi. Ataş; Kayseri'nin hayırseverliği ve çalışkanlığı ne kadar ön plandaysa yemek kültürünün de o kadar ön planda olduğuna işaret ederek şehrin ekonomisine katkı sağlamak için bu tür etkinliklerin önemli olduğunu kaydetti.

Kayseri Milletvekili Murat Cahid Cıngı ise sürdürülebilirliğin önemine dikkat çekerek “Büyükşehir Belediyemiz gerçekten şehrimizin her tarafında, ilçe belediyelerimiz her noktada şehrimizin turizmine, kültürüne, gastronomisine, gençlerimize dokunacak işler yapıyorlar. Bu festival de bunun en önemli nişanelerinden biri. Artık geleneksel hâle geldi. Kayseri gastronomisini başta ülkemize sonra da tüm dünyaya duyurmak için önemli bir faaliyet. Çok önemli bir çaba var, gayret var. Öncelikle Büyükşehir Belediye Başkanımıza, Sayın Valimize şükranlarımı sunuyorum. İnşallah bu güzel festivaller Kayseri'mizin gastronomi kültürünün gelişmesine vesile olur.” şeklinde konuştu. Turizm çeşitliliğinden söz eden Kayseri Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kurtuluş Karamustafa da turizmde yeme içmenin tercih nedeni olduğunu kaydetti. Kayseri Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesinde Gastronomi ve Mutfak Sanatları bölümlerinin açıldığını belirten Karamustafa, sözlerini şöyle sürdürdü:

“Büyükşehir Belediyemizin sağladığı Mutfak Sanatları Merkezi, hayırsever desteği ile yaptığımız ünitelerimiz mevcut. Bu sene Kayseri'mizin desteğiyle dokuzuncu uluslararası gastronomi turizmi araştırmaları kongresini düzenledik. Bugün de bu etkinlik ve ileride bu etkinliklerin sürdürülebilir hâle gelmesiyle inşallah Kayseri'mizin, ülkemizin gastronomisine

ve turizm gelirlerine ciddi katkıların olacağından hiçbir tereddüt duymamaktayız. 3'üncü Kayseri Gastronomi Günleri'nin hayırlara vesile olmasını niyaz ediyorum.”

“MEMDUH BAŞKANIMIZIN GAYRETLERİ VE DESTEKLERİYLE PASTIRMANIN AVRUPA BİRLİĞİ TESCİLİNİ ALACAĞIZ”

Ticaret Odası Başkanı Ömer Gülsoy da Evliya Çelebi'nin Kayseri Pastırması ile ilgili notlarından söz ederek “Evliya Çelebi bundan 350 yıl önce bunu ispat etmiş ve söylemiş. Memduh Başkan'ımızın gayretleri ve bize verdiği müthiş desteklerle pastırmanın Avrupa Birliği tescilini inşallah önümüzdeki yıllarda alacağız. Gastronomi bizim için çok önemli. Özellikle kıymetli Başkanımıza, Valimize ve burada emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum” ifadelerinde bulundu. Başkan Büyükkılıç'a organizasyondan dolayı teşekkür eden Türkiye Aşçıları Federasyonu Başkanı Zeki Açıkoç ise “Başkanım, teşekkür ediyoruz. Kayseri'ye böyle şahane, muhteşem bir festival kazandırdınız. Hem ülkem adına hem meslektaşlarım ve şahsım adına, Türk mutfağı adına sizlere, emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Kayserililer bu emeklerin arkasında durup şehirlerine ve yemeklerine sahip çıkmalıdır. Herkesin ellerine, yüreklerine sağlık” diye konuştu. Şef Bedri Usta da “Kayseri'ye iyi ki geldim, Kayseri'nin benim için özel bir anlamı var. Çok mutluyum” sözleri ile bir şehrin lezzet festivali yapmasının asıl amacının yemek kültürünün tanıtılması olması gerektiğini kaydederek düzenlenen organizasyondan dolayı emeği geçenlere teşekkür etti.

Bulunmayı en çok sevdiği şehirde olduğunu ifade eden Şef Yunus Emre Akkor da “Kayseri ile ilgili en büyük özelliği Evliya Çelebi dile getirmiştir. ‘Yaz ve kış toprak sulu kalır, 77 çeşit bakliyat ve sebze yetişir’ dediği bu bereketli topraklar yemek kültüründe de önemli bir yere sahiptir. Evliya Çelebi pastırmayı da yazmıştır. Günümüzde büyük bir çekişme var ‘Kastamonu mu Kayseri mi’ diye. Kayseri'nin pastırmasını bir tık daha önde gördüğümü söylemek istiyorum” şeklinde konuştu.

Kayseri Lokantacılar ve Pastacılar Odası Başkanı Altan Aydemir ise Kayseri'nin tarihi, kültürel ve coğrafi zenginlik ve gastronomi değerlerine sahip olan bir şehir olduğuna işaret ederek, “Eşsiz ve cennet Kayseri köklü bir mutfak mirasının sahibidir. 3 yıl önce büyük bir tanıtım seferberliğinin içine girdik. Bugün

Kayseri Gastronomi Günleri'nin üçüncüsünü gerçekleştirmenin gururunu yaşıyoruz. Desteklerini bizden esirgemeyen Valimiz Gökmen Çiçek, Büyükşehir Belediye Başkanımız Sayın Dr. Memduh Büyükkılıç ve tüm emeği geçenlere teşekkür ediyorum” ifadelerinde bulundu.

Konuşmaların ardından açılış kurdelesini Başkan Büyükkılıç ve protokol üyeleri kesti. Ayrıca, Kayseri Gastronomi Festivali'nin açılışına özel bir ton pastırma gömeç kuru fasulye yemeği dağıtıldı.

BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ'TAN KAYSERİLİLERE TEŞEKKÜR: “BİRLİKTE DAHA GÜZELİZ”

Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi, 24-25-26 Ekim 2025 tarihleri arasında Kayseri'nin hem lezzetle hem de enerjiyle buluştuğu adres oldu. Üç gün süren Gastronomi Günleri'nde binlerce Kayserili aynı sofrada buluşurken, şehrin gençlerine armağan edilen BMX Parkuru ve Bisiklet Eğitim Alanı açılışıyla Kayseri'nin enerjisi doruğa çıktı.

Kentin simgesi hâline gelen Kayseri mutfağı üç gün boyunca Anadolu'nun kadim tatlarıyla buluştu. Atölyeler, söyleşiler, konserler, yarışmalar, paneller, çocuk etkinlikleri ve tadım alanlarıyla millet bahçesi bir festival alanına dönüştü.

Etkinliklerde hemşehrileriyle buluşan Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, “Birliğimiz, beraberliğimiz, gülen yüzünüz, çocuklarımızın kahkahası muhteşemdi. Kayseri'm öyle güzel ki, iyi ki varsınız, iyi ki bizimlesiniz. Gastronomi Günleri'nde soframızı bereketlendiren, muhabbetimize ortak olan tüm hemşehrilerime teşekkür ederim, ayaklarınıza sağlık. Beraber nice güzel günlere” diye konuştu.

KAYSERİ KÜLTÜR YOLU FESTİVALİ BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ VE BAKAN ERSOY İLE KAYSERİ'DE GERÇEKLEŞTİ

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'un da katılımı ile dünyanın en büyük ve kapsamlı festivali olan Türkiye Kültür Yolu Festivali'nin Kayseri'deki startını verdi.

Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi'nde yer alan Mimar Sinan ve Kent Müzesi'ndeki açılış, büyük bir coşku ile gerçekleşti.

“SIRADAN BİR ŞEHİRDE OLMADIĞINIZI HEMEN ANLIYORSUNUZ”

Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy konuşmasında Kayseri'den övgü dolu sözlerle bahsederek, “Kayseri'ye geldiğinizde, Kayseri'nin sokaklarında dolaşmaya başladığınızda sıradan bir şehirde olmadığınızı hemen anlıyorsunuz. Erciyes'in gölgesinde, medeniyetlere ev sahipliği yapmış bu kadim şehirde yaşama bahtiyarlığına sahip olan tüm hemşehrilerimi ayrı ayrı selamlıyorum” dedi.

“BU ŞEHRİN ÇOK DAHA FAZLASINI BAŞARABİLECEĞİNDEN HİÇBİR ZAMAN TEREDDÜT ETMEDİK”

Kayseri'ye her zaman ayrı bir önem verdiklerinin altını çizen Bakan Ersoy, “Kültür ve Turizm Bakanlığı olarak ülkemizin ve medeniyetimizin bu özel şehrine her zaman ayrı bir önem verdik. Kayseri'nin gerek ulusal gerekse uluslararası farklı şehirlerle rekabetinde destek olmanın gayreti içinde bulunduk. Biz Bakanlık olarak Kayseri'nin potansiyeline, şehrin enerjisine, Kayserili hemşehrilerimizin çalışkanlığına inanarak bu şehrin

çok daha fazlasını başarabileceğinden hiçbir zaman tereddüt etmedik” ifadelerini kullandı.

Dünyada artık ülkeler arasında değil şehirler arasında bir rekabet yaşandığına dikkat çeken Ersoy, şehirlerin gelişimi ve kalkınması yönünde birlik ve beraberlik içerisinde hareket etmenin önemini vurguladı. Bakan Ersoy, “Kayseri dünden bugüne bu konuda birlik ve beraberlik içerisinde hareket etmeyi her zaman başarmış bir şehrimiz. Biz de Bakanlık olarak şehirlerimizin sahip olduğu potansiyelin en doğru şekilde yönetilmesi ve bu potansiyelin bir avantaja dönüşmesi adına bu alanda yürüttüğümüz çalışmalara ağırlık vermiş durumdayız” şeklinde konuştu.

Bakan Ersoy, katılımcı sayısı ile dünyanın en büyük festivali hâline gelen Türkiye Kültür Yolu Festivali'nin Kayseri'nin eklenmesiyle çok daha zenginleştiğini ifade ederek festivalle şehirlerin somut ve somut olmayan miraslarını herkesle buluşturmayı ve şehirleri marka şehirler hâline getirmeyi amaçladıklarını söyledi. Ersoy, Kayseri'nin kültürüyle, tarihiyle, doğasıyla, turizmiyle, ekonomisiyle ve gastronomisiyle 9 gün boyunca festivale ev sahipliği yapacağını ve Kayseri'nin her yönüyle tanıtılacağını kaydetti.

AK Parti Genel Başkan Vekili Mustafa Elitaş da Türkiye'nin çok büyük bir kültür hazinesine sahip olduğunu dile getirerek başladığı konuşmasında, Türkiye'nin değerlerinin insanlara anlatılmasının önemli olduğunu belirtti. Elitaş, Kayseri'de ilkleri barındıran önemli tarihî değerlerin bulunduğunu da paylaşarak, Kayseri'nin dünyadaki ilk ticari sözleşmeye ev sahipliği yapan bir şehir olduğunu söyledi.

“KAYSERİ'MİZ BUNU FAZLASIYLA HAK EDİYOR”

Türkiye Kültür Yolu Festivali'nin Kayseri'de gerçekleştirilmesi yönünde verdiği destekler için Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'a teşekkür ederek

konuşmasına başlayan Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, festivalin mevsim itibarıyla de çok güzel bir döneme denk geldiğini sözlerine ekledi. Başkan Büyükkılıç, Kayseri'yi açık hava müzesi olarak nitelediği konuşmasında, “Kayseri 6 bin yıllık kadim medeniyetler şehri. Ticaret ve sanayi ile anılan, Kültepe Kaniş-Karum'la da ticaretin yollarının yazıldığı bir kazı merkezinin olduğu bu şehirde elbette kültür alanında da çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Çünkü inanıyorum ki Kayseri'miz bunu fazlasıyla hak ediyor. Kayseri'mizi her yönüyle tanıtmak, anlatmak, insanlığın hizmetine sunmak ve hak ettiği bu tanıtımı da en güzel şekliyle yapmak hepimiz için önemli olsa gerek” diye konuştu.

Türkiye Kültür Yolu Festivali açılışında ayrıca; PTT Pul Sergisi, Paranın Yüzünde Anadolu Sezarlardan Sultanlara Kayseri, Pir-i Mimar Sinan ve Pablo Picasso: Yaratılış Her Şeydir başlıklı sergiler de ziyaretçilere açıldı.

BÜYÜKŞEHİR'İN MÜZE VE TESİSLERİ, FESTİVALDE DOLDU TAŞTI

Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından organize edilerek 20 ilde gerçekleşen Türkiye Kültür Yolu Festivali'nin Kayseri durağı büyük bir coşkuya ortak oldu. 6-14 Eylül tarihleri arasında gerçekleştirilen festival Kayseri'de yoğun ilgi gördü. Festival boyunca Büyükşehir Belediyesinin müze ve tesisleri on binlerce ziyaretçiyi konuk etti.

KAYSERİ KALESİ'NE 12 BİNDEN FAZLA, HUNAT KÜLTÜR SANAT MERKEZİ'NE 6 BİNDEN FAZLA ZİYARETÇİ

6-14 Eylül 2025 tarihleri arasında düzenlenen Kayseri Kültür Yolu Festivali'nde Kayseri Kültür Yolu'nun en önemli duraklarından biri olan Kayseri Kalesi'ni 12 bin 380 kişi ziyaret ederken, yine Kayseri Kültür Yolu merkezlerinden Hunat Hatun Kültür ve Sanat Merkezi'ne ise 6 bin 768 kişi ziyarette bulundu.

BÜYÜKŞEHİR MÜZELERİNE 1 HAFTADA 10 BİNİ AŞKIN ZİYARETÇİ

Türkiye Kültür Yolu Festivali kapsamında Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki müzelere de yoğun ilgi gösterildi. Festival nedeniyle ücretsiz olan müzelere ziyaretçi akını yaşandı. Bu çerçevede Büyükşehir Belediyesine bağlı Selçuklu Uygarlığı ve Gevher Nesibe Tıp Tarihi Müzesi, Millî Mücadele Müzesi, Koramaz Vadisi Müzesi, Ahi Evran Esnaf ve Sanatkarlar Müzesi, Veli Altınkaya Basın Müzesi gibi müzelere bir haftalık festival sürecinde toplam 10 bin 546 ziyaretçi geldi. Vatandaşlar, Büyükşehir Belediyesi'ne Türkiye Kültür Yolu Festivali programı çerçevesinde müze ve tesislerdeki ev sahipliğinden dolayı memnuniyetlerini dile getirerek teşekkürlerini iletti.

BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ'TAN “BİLİM FESTİVALİ” TEŞEKKÜRÜ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve TÜBİTAK iş birliğinde düzenlenen 7. Kayseri Bilim Festivali, 17-18-19 Ekim 2025 tarihlerinde Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi'nde gerçekleştirildi. Festival; bilim, teknoloji,

uzay ve yenilikçilik temalarında onlarca etkinlik, söyleşi, atölye ve gösteriye ev sahipliği yaptı.

BÜYÜKKILIÇ: “KAYSERİ’MİZE YAKIŞIR BİR BİLİM ŞÖLENİ OLDU”

Festivalin ardından açıklamada bulunan Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç şu ifadelere yer verdi:

“Kayseri’imiz bir kez daha bilimin ve teknolojinin merkezi oldu. 3 gün boyunca 300 binden fazla ziyaretçimizi ağırladık. Tüm hemşehrilerime, özellikle gençlerimize ve çocuklarımıza, gösterdikleri yoğun ilgiden dolayı gönülden teşekkür ediyorum. Bilim Festivali’imiz geleceğe yapılan bir yatırımdır. Emegi geçen tüm ekip arkadaşlarıma ve paydaş kurumlarımıza teşekkür ediyorum.”

KAYSERİ BİLİMİN MERKEZİ OLDU

Başkan Büyükkılıç, festival boyunca kurulan 100’ün üzerinde bilim ve teknoloji standında ziyaretçilerin robotik kodlama uygulamaları, VR-AR-MR deneyim alanları, mobil planetaryum, insansız hava aracı

tanıtımları, etkileşimli deney düzenekleri ve daha pek çok içerikle bilimin büyüğü dünyasını keşfettiğini ifade etti.

SOLOTÜRK VE ASTRONOT ATASEVER BÜYÜLEDİ

Bilim festivalinin en dikkat çekici anlarından biri SOLOTÜRK’ün gerçekleştirdiği nefes kesici hava gösterisi olurken, Türkiye’nin ikinci astronotu Tuva Cihangir Atasever de uzay yolculuğunu ve bilimsel misyonunu Kayserililerle paylaştı.

Ziyaretçilerine bilimi sevdirmeyi amaçlayan festival, içerik zenginliği ve katılımcı yoğunluğu ile Kayseri’nin kültürel ve bilimsel marka değerine katkı sağlarken katılımcılardan da tam not aldı.

KAYSERİ KENT KONSEYİ’NDEN SİĞINMACILAR VE MÜLTECİLER DAYANIŞMA DERNEĞİ YAZ KURLARI KAPANIŞINA KATILIM

Kayseri Kent Konseyi Başkanımız Ahmet Serdar Altuntuş, Çocuk Hakları ve Kadın Çalışma Grubu Temsilcisi Dr. Zakira Hekmat öncülüğünde gerçekleştirilen Sığınmacılar ve Mülteciler Dayanışma Derneği Yaz Kursları ve Atölye Faaliyetleri Kapanış Programı ve Sergisi’ne katıldı.

Topluman her kesimini kapsayan, dayanışma ve üretkenlik odaklı bu anlamlı etkinlikte, kurslara katılan öğrencilerin yıl boyunca gerçekleştirdikleri çalışmalarından oluşan sergi büyük beğeni topladı.

YARATICILIĞIN VE BİLİMİN BULUŞTUĞU SERGİ

Program kapsamında, öğrencilerin emekleriyle hazırladıkları robotik kodlama projeleri, atölye çalışmaları ve el emeği ürünler sergilendi. Sergi alanını gezen Başkan Altuntuş, öğrencilerle yakından ilgilenerek

projeleri hakkında bilgi aldı ve genç katılımcıların üretkenliğini takdir etti.

GÖKYÜZÜNE UMUTLA BAKAN GENÇLER

Etkinliğin en renkli anlarından biri ise çocukların heyecanla gerçekleştirdiği roket fırlatma gösterisi oldu. Gökyüzüne yükselen roketler hem bilime olan ilgiyi hem de öğrenmenin keyfini yansıttı. Katılımcılar, çocukların enerjisi ve azmiyle gurur duyduklarını ifade etti.

Kayseri Kent Konseyi Başkanı Ahmet Serdar Altuntuş, programın sonunda yaptığı değerlendirmede gençlerin üretkenliğinin ve merakının desteklenmesi gerektiğini vurgulayarak şunları söyledi:

“Bu tür etkinlikler çocuklarımızın hayal gücünü gerçeğe dönüştürme fırsatı sunuyor. Birlikte öğrenmek, üretmek ve paylaşmak; toplumsal dayanışmanın en güçlü ifadesidir.”

Program, sergi ziyaretleri ve teşekkür takdimlerinin ardından sona erdi.

“Geleceği birlikte inşa ediyoruz; bilimle, sanatla, umutla...”

AĞIRNAS KÂŞİFLERİ SERTİFİKA PROGRAMI: SİNAN’IN TORUNLARI KÜLTÜREL MİRASIN İZİNDE

Kayseri Kent Konseyi’nin desteğiyle, Prof. Dr. Osman Özsoy’un öncülüğünde ve Dr. Mevlidiye Yılmaz’ın yürütücülüğünde gerçekleştirilen “Ağırnas Kâşifleri” Sertifika Programı, 14-17 Ekim tarihleri arasında Ağırnas Osman Yücel Ortaokulu öğrencilerinin katılımıyla başarıyla tamamlandı.

Tarihî, kültürel ve doğal zenginlikleriyle ön plana çıkan Koramaz Vadisi ve Mimar Sinan’ın doğum yeri Ağırnas, genç kâşiflerin keşif durağı oldu. Öğrenciler, dört gün boyunca düzenlenen etkinliklerde hem bölgenin mimari ve kültürel mirasını tanıdı hem de yerel üretim süreçlerine tanıklık etti.

Program kapsamında mimari tanıtımlar, müze gezileri, yerel kültür atölyeleri, dorak taşı yapımı ve aspir yağı üretimi gibi uygulamalı etkinlikler gerçekleştirildi. Bu etkinlikler çocukların hem öğrenme hem de üretme süreçlerine aktif biçimde katılmalarını sağladı.

Sertifika töreninde Melikgazi Kaymakamı Sedat Sırrı Arısoy, Kayseri Kent Konseyi Başkanı Ahmet Serdar Altuntuş, İlçe Jandarma Komutanı Cuma Kavak, İlçe Millî Eğitim Şube Müdürü Cuma Doğan, İl Kültür ve Turizm Müdürü Doç. Dr. Şükrü Dursun, Doç. Dr. Hale Kozlu, Dr. Ayşegül Akşehirlioğlu ve Cem Güven programa katılarak genç kâşifleri tebrik etti.

Programın yürütücüsü Dr. Mevlidiye Yılmaz, etkinliğin amacını şu sözlerle özetledi:

“Amacımız, çocuklarımızın kendi kültürel miraslarını tanıyarak geçmişle bağ kurmalarını ve geleceğe bilinçle yürümelerini sağlamak.”

Emeğiyle programa katkı sunan tüm eğitimcilere teşekkür edildi.

“SİNAN’IN TORUNLARI, KÜLTÜREL MİRASIN İZİNDE...”

Ağırnas Kâşifleri Projesi, geleceğin bilinçli bireylerini yetiştirme yolunda atılmış anlamlı bir adım olarak hafızalarda yerini aldı.

KAYSERİ KENT KONSEYİ GENÇLİK MECLİSİ GENEL KURULU GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Kayseri’nin gençleri, geleceğe yön vermek için yeniden bir araya geldi. Kayseri Kent Konseyi Gençlik Meclisi Genel Kurulu, Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç ve Kayseri Valisi Gökmen Çiçek’in katılımıyla gerçekleştirildi. Yeniden hayata geçirilen Gençlik Meclisi’nin ilk toplantısında gençlerle buluşan Başkan Büyükkılıç ve Vali Çiçek, tecrübelerini paylaşarak genç dostu projeler hakkında bilgi verdi.

“GENÇLER BİZİM ENERJİMİZ, GELECEĞİMİZ.”

Toplantının açılışında konuşan Kayseri Kent Konseyi Başkanı Ahmet Serdar Altuntuğ, gençlerin fikirleriyle kente değer kattığını belirtti:

“Gençlik Meclisimiz, Kayseri’nin geleceğini şekillendirecek vizyoner adımların atılacağı bir platform olacak. Gençlerimizin enerjisiyle daha yaşanabilir bir şehir için birlikte çalışacağız.”

Altuntuğ’un divan başkanlığında gerçekleştirilen genel kurulda, 65 üyeden oluşan Gençlik Meclisi yeni yönetimini belirledi. Başkanlık için yarışan 6 aday arasından yapılan seçim sonucunda Taha Tunç, Gençlik Meclisi Başkanı olarak seçildi.

Toplantıya ayrıca Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri Hüseyin Beyhan, Genel Sekreter Yardımcıları Ufuk Sekmen ve Mücahid Soyak, Kayseri Kent Konseyi Genel Sekreteri Yusuf Yerli ve daire başkanları katılım sağladı.

Gençlerin fikirleri, enerjisi ve katılımcı vizyonu ile Kayseri’nin geleceğine yön verecek yeni bir dönem başladı.

“Gençlerimizin fikirleriyle, Kayseri daha güçlü bir geleceğe yürüyor.”

BÜYÜKŞEHİR’İN ÇOCUK KÜTÜPHANESİNDE “CUMHURİYET BAYRAMI” COŞKUSU

Kültür sanat alanında imza attığı faaliyetlerle çocuklar ve gençler başta olmak üzere tüm Kayserililere hizmet veren Başkan Dr. Memduh Büyükkılıç yönetimindeki Kayseri Büyükşehir Belediyesi, özel gün haftalarda da özel etkinlikler düzenliyor.

Bu çerçevede, Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren Fuat Attaroğlu Çocuk Kütüphanesi ve Müzik Okulunda, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı etkinlikleri kapsamında kütüphanenin misafirleri olan Adnan Menderes İlköğretim Okulu öğrencilerine yönelik program düzenlendi.

Çocuklara millî ve manevi duyguların aşılmasını da amaçlayan Cumhuriyet Bayramı etkinliğinde Büyükşehir Belediyesi Mehter Takımı çaldığı parçalarla minikler coşturdu. Atatürk ve Türk bayrakları dağıtılan minikler de ellerindeki bayraklarla mehter takımının 10. Yıl Marşı ve diğer parçalarına eşlik ederek Cumhuriyet Bayramı’nın coşkusunu doyasıya yaşadı. Programda ayrıca çocuklara yönelik çeşitli etkinlikler de düzenlendi.

Etkinliğe dair bilgiler veren Fuat Attaroğlu Çocuk Kütüphanesi ve Müzik Okulu Sorumlusu Özben Topçu; Cumhuriyet Bayramı’nı Adnan Menderes İlköğretim Okulu öğrencileri, öğretmenleri ve kütüphane personeli olarak mehter takımıyla birlikte coşkuyla kutladıklarını belirtti.

BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ’TAN KÜLTÜREL MİRASA VEFA: HALK OZANLARI KÜLTÜR EVİ AÇILDI

Kayseri Valisi Gökmen Çiçek ve Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç’ın talimatlarıyla, Mimar Sinan Parkı içerisinde Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından 3 gün gibi kısa bir sürede yenilenerek hizmete açılan Kayseri Halk Ozanları Kültür Evi artık halk ozanlarının eserlerine ev sahipliği yapacak, şiir ve müzik dinletileriyle yaşayan bir kültür merkezi hâline gelecek.

“KAYSERİ’MİZ EĞİTİMİN, KÜLTÜRÜN EN GÜZEL MERKEZLERİNDEN BİRİSİDİR”

Törende konuşan Başkan Büyükkılıç, “Bu kültür evinin bir ihtiyaç olduğunu buradaki kalabalığı görünce anlamış olduk. Kayseri’imiz eğitimin, kültürün en güzel merkezlerinden birisidir. Halk ozanlarımızın sesinin yansıması, birliğimize ve beraberliğimize vesile olması bizim için kaçınılmazdır. Şehrin göbeğinde size yer verelim dedik. Sayın Valimizin isteği bizim için çok kıymetlidir, hayırlı uğurlu olsun” diye konuştu.

Kayseri Valisi Gökmen Çiçek ise yaptığı konuşmada, “Halk ozanlarımızın, şairlerimizin, Kayseri kültür hayatına değer verenlerin burayı dört gözle beklediklerini biliyoruz, hepinize hayırlı, uğurlu olsun” dedi.

VALİ ÇİÇEK’TEN BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ’A TEBRİK VE TEŞEKKÜR

Kayseri’nin en güzel yerinde en güzel mekânı tahsis edip onarımını yaptığı için Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç’ı tebrik eden Vali Çiçek, “Başkanımızla sizden bir isteğimiz var: Burası kullanılsın, iyi yerlerde olsun, ozanlar başımızın tacı, burayı evimiz olarak bilip kullanmamız lazım, sürekli burada programlar yapmamız lazım” diye konuştu.

Kayseri Halk Ozanları Kültür Derneği Başkanı Emri Karakuş (Âşık Gulfani) ise “Bu mekânı bizlere tahsis ettiğiniz için tüm halk ozanları ve Kayseri kültürü adına çok teşekkür ediyorum. Sayın Valim ve Büyükşehir Belediye Başkanımızın bu iyiliği unutulmaz, burası bize bir yuva olacak” dedi.

Konuşmaların ardından Vali Çiçek ve Başkan Büyükkılıç’a desteklerinden dolayı teşekkür plaketi verildi. Daha sonra protokol, kurdele kesimi ile kültür evinin açılışını gerçekleştirdi. Kültür Evi’nin açılış programı halk ozanlarının seslendirdiği türkülerle renklendi.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi İşletmeler ve İştirakler Daire Başkanlığına bağlı Teknik Bakım Onarım Şube Müdürlüğü ekipleri tarafından yürütülen çalışmalarla eksikleri giderilen ve bakım-onarımı titizlikle tamamlanan Kültür Evi, şehrin kültürel hayatına yeni bir soluk getirecek. Başkan Büyükkılıç’ın kültür ve sanata verdiği önemi bir kez daha ortaya koyduğu bu özel açılış, Kayseri halkının gönlünde iz bıraktı.

BÜYÜKŞEHİR’İN YEŞİL VATAN SEFERBERLİĞİ’NDE 3 BİN FIDAN DAHA TOPRAKLA BULUŞTU

Daha yeşil bir Kayseri için her yıl binlerce fidanı toprakla buluşturan Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 11 Kasım Millî Ağaçlandırma Günü dolayısıyla Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın başlattığı “Yeşil Vatan Seferberliği” ve 2025 sonbahar ağaç dikim programları kapsamında fidan dikim etkinliklerini sürdürüyor.

Başkan Memduh Büyükkılıç’ın talimatları doğrultusunda Türkiye’nin Yeşil Vatan Seferberliği’ne en güçlü şekilde destek vermek için kolları sıvayan Büyükşehir, kentin muhtelif yerlerinde belirlenen 12 ağaçlandırma alanında 38 bin fidanı toprakla buluşturmaya başladı. Bu çerçevede ilk olarak Sarımsaklı ağaçlandırma bölgesinde 1500 fidan dikimi yapan Büyükşehir Be-

lediyesi, bu kez Oymaağaç ağaçlandırma bölgesinde 3000 fidanı toprakla buluşturdu.

Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Daire Başkanlığı tarafından Oymaağaç Mahallesi Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Dış Hekimliği karşısı ağaçlandırma sahasında düzenlenen fidan dikim etkinliğine, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ahmet Fazıl Özsoylu, Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Mustafa Türkmen, daire başkanları, Cemil Baba İlköğretim Okulu, Genç KAYMEK öğrencileri ve Nuh Naci Yazgan Üniversitesi öğrencileri de katıldı.

Etkinlikte, öğrenciler ve Büyükşehir Belediyesi personeli tarafından 3 bin fidan toprakla buluşturuldu. Büyükşehir’in fidan dikim etkinliği ile hem sosyalleşen hem de doğayı koruma bilinçlerini güçlendiren öğrenciler, etkinlikten dolayı Büyükşehir Belediyesi’ne teşekkür ettiler.

Öte yandan 2025 sonbahar ağaç dikim programları kapsamında fidan dikim etkinliklerini sürdürecektir olan Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Nuh Naci Yazgan ağaçlandırma bölgesinde 3000, Bünyan ağaçlandırma bölgesinde 3500 ve Felahiye ağaçlandırma bölgesinde 3000, Özvatan ağaçlandırma bölgesinde 3000, Akkışla ağaçlandırma bölgesinde 3000, Tomarza ağaçlandırma bölgesinde 4000, Yahyalı ağaçlandırma bölgesinde 3500, Yeşilhisar ağaçlandırma bölgesinde 3500, Hacılar ağaçlandırma bölgesinde 4000 ve Pınarbaşı ağaçlandırma bölgesinde ise 3000 fidanı toprakla buluşturacak. ■

GLÜTENSİZ

· K A F E ·

Glütensiz Kafe

yeni ürünlerle

artık

daha lezzetli!

Glütensiz Soğuk Baklava

Glütensiz Baklava

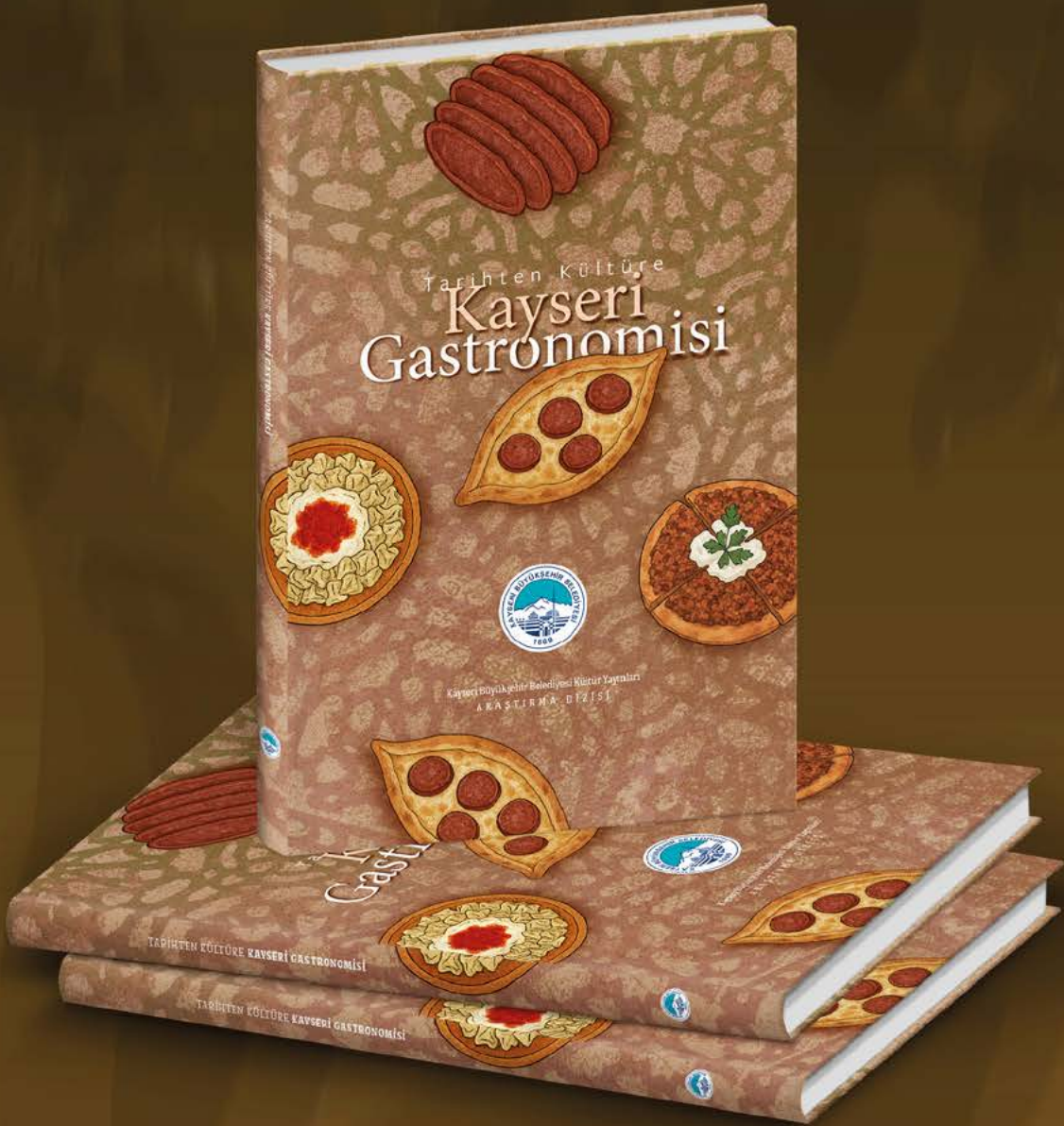
Glütensiz Çiğ Köfte

Tarihten Kültüre Kayseri Gastronomisi kitabı

Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kültür Yayınlarından çıktı

www.kayseri.bel.tr/e-kitaplarimiz adresinden
dijital olarak ulaşabilirsiniz.